

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**PROBLEMATIKA KONSOLIDACIJE MEDNARODNE
SKUPINE Z VIDIKA VALUTNEGA TVEGANJA**

Ljubljana, oktober 2009

GREGOR ČERČEK

IZJAVA

Študent Gregor Čerček izjavljam, da sem avtor tega magistrskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom doc. dr. Sergeje Slapničar, in da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 15. 10. 2009

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 PREVEDBA IZ TUJIH VALUT V RAČUNOVODSKIH IZKAZIH	3
1.1 Regulativa in računovodski standardi s področja prevedbe tujih valut	3
1.2 Opredelitev funkcijske in predstavitvene valute podjetja.....	4
1.3 Prevajanje transakcij v tujih valutah v posamičnih računovodskih izkazih podjetja	8
1.3.1 Prevajanje na dan transakcije (začetno pripoznanje).....	8
1.3.2 Prevajanje na dan poročanja oziroma ob datumih kasnejših bilanc stanja.....	9
1.3.3 Prevajanje na dan poravnave	11
1.3.4 Pripoznanje tečajnih razlik	12
1.3.5 Denarna postavka, ki predstavlja čisto finančno naložbo v tuje podjetje.....	14
2 VPLIV NA ČISTO PREMOŽENJE (KAPITAL) POSLOVNE SKUPINE ZARADI PREVEDBE RAČUNOVODSKIH IZKAZOV PODJETIJ V TUJINI	15
2.1 Metode prevedbe računovodskih izkazov podjetij v tujini.....	16
2.1.1 Metoda končnega tečaja (angl. <i>Current rate method</i>).....	22
2.1.2 Metoda izvirnega tečaja (angl. <i>Temporal method</i>).....	32
2.1.3 Primerjava rezultatov uporabe obeh metod v skupini XYZ.....	40
2.1.4 Metoda kratkoročnih/dolgoročnih sredstev (angl. <i>Current/Noncurrent method</i>)	41
2.2 Prevajanje v razmerah hiperinflacije	42
2.3 Prodaja ali likvidacija tujega odvisnega podjetja	43
3 VAROVANJE ČISTE FINANČNE NALOŽBE V PODJETJE V TUJINI PRED VALUTNIM TVEGANJEM	44
3.1 Opredelitev in razlogi za varovanje čiste finančne naložbe v podjetje v tujini	45
3.1.1 Varovano tveganje.....	46
3.1.2 Varovana postavka	46
3.1.3 Inštrument za varovanje	47
3.1.4 Učinkovitost varovanja.....	47
3.2 Oblike varovanja čiste finančne naložbe v podjetje v tujini.....	47
3.2.1 Varovanje s pomočjo neizvedenega finančnega inštrumenta.....	47
3.2.2 Varovanje s pomočjo izvedenega finančnega inštrumenta.....	52
3.3 Odtujitev varovanega podjetja v tujini	57
4 ANALIZA UČINKOV VAROVANJA NA PRIMERU SLOVENSKEGA PODJETJA (POSLOVNE SKUPINE) XYZ	57
4.1 Analiza sprememb kapitala zaradi vključitve tujega odvisnega podjetja v skupino XYZ pri različnih spremembah deviznega tečaja in obrestnih mer	57
4.2 Priporočilo za ravnanje podjetja XYZ.....	61
5 UPORABA VAROVANJA ČISTE FINANČNE NALOŽBE V TUJE PODJETJE V SLOVENSkih IN NEMŠkih POSLOVNIH SKUPINAH	61
SKLEP	63

LITERATURA IN VIRI.....	66
--------------------------------	-----------

PRILOGA: Terminološki slovar

KAZALO TABEL

Tabela 1: Devizni tečaji EUR/USD na ustrezne datume	8
Tabela 2: Začetno pripoznanje transakcije nakupa stroja (november 20X8)	9
Tabela 3: Denarna in nedenarna sredstva in obveznosti.....	10
Tabela 4: Pripoznanje tečajnih razlik na dan poročanja (31.12.20X8).....	11
Tabela 5: Izračun prilagoditve obveznosti do dobaviteljev	11
Tabela 6: Pripoznanje tečajnih razlik na dan poravnave	12
Tabela 7: Vpliv deviznega tečaja na bilanco stanja in izkaz poslovnega izida pri uvozu in izvozu blaga.....	13
Tabela 8: Odnos med spremembami deviznega tečaja, izpostavljenostjo bilance stanja in prevedbenim popravkom (tečajnimi razlikami)	17
Tabela 9: Prevedba zadržanih dobičkov v tuji valuti (TV) na koncu prvega leta poslovanja	23
Tabela 10: Prevedba zadržanih dobičkov v drugem letu poslovanja (in kasnejših letih).....	23
Tabela 11: Devizni tečajji, ki se uporabijo v skladu z metodo končnega tečaja pri prevedbi računovodskih izkazov tujega podjetja	24
Tabela 12: Prevedba izkaza poslovnega izida podjetja CDE za leto 20X8	26
Tabela 13: Prevedba prenesenega čistega poslovnega izida iz prejšnjih let (zadržanih dobičkov) podjetja CDE.....	26
Tabela 14: Prevedba bilance stanja podjetja CDE na dan 31.12.20X8	27
Tabela 15: Neposreden izračun prevedbene rezerve	27
Tabela 16: Konsolidirani izkaz poslovnega izida za leto 20X8	28
Tabela 17: Preneseni čisti poslovni izid iz prejšnjih let (zadržani dobički) skupine XYZ.....	28
Tabela 18: Konsolidirana bilanca stanja na dan 31.12.20X8	29
Tabela 19: Evidentiranje pridobitve 30-odstotnega lastniškega deleža v podjetju CDE s strani podjetja XYZ	30
Tabela 20: Pripoznanje dividend, izplačanih s strani pridruženega podjetja na dan 1.9.20X8	30
Tabela 21: Evidentiranje deleža dobička pridruženega podjetja v letu 20X8 po kapitalski metodi.....	30
Tabela 22: Delež ostalih sprememb v kapitalu pridruženega podjetja v letu 20X8 (tečajne razlike)	30
Tabela 23: Spremembe finančne naložbe v pridruženo podjetje CDE v konsolidiranih računovodskih izkazih skupine XYZ	31
Tabela 24: Konsolidirani izkaz poslovnega izida za leto 20X8	31
Tabela 25: Konsolidirana bilanca stanja na dan 31.12.20X8	32
Tabela 26: Devizni tečajji, ki se uporabijo v skladu z metodo izvirnega tečaja pri prevedbi računovodskih izkazov tujega podjetja	34

Tabela 27: Prevedba zalog po metodi izvirnega tečaja	35
Tabela 28: Prevedba bilance stanja podjetja CDE na dan 31.12.20X8	37
Tabela 29: Prevedba prenesenega čistega poslovnega izida iz prejšnjih let (zadržanih dobičkov) podjetja CDE.....	37
Tabela 30: Prevedba izkaza poslovnega izida podjetja CDE za leto 20X8.....	37
Tabela 31: Prevedba zalog v letu 20X8.....	38
Tabela 32: Neposreden izračun tečajne razlike	38
Tabela 33: Konsolidirani izkaz poslovnega izida za leto 20X8	39
Tabela 34: Preneseni čisti poslovni izid iz prejšnjih let (zadržani dobički) skupine XYZ.....	39
Tabela 35: Konsolidirana bilanca stanja na dan 31.12.20X8	40
Tabela 36: Vrednost pomembnih postavk podjetja CDE pri obeh metodah prevedbe.....	40
Tabela 37: Izbrani finančni kazalniki podjetja CDE v RSD in EUR	41
Tabela 38: Konsolidirana bilanca stanja skupine XYZ na dan 31.12.20X8 brez sklenitve varovanja.....	49
Tabela 39: Evidentiranje tečajnih razlik pri posojilu v posamičnih računovodskih izkazih podjetja XYZ	50
Tabela 40: Posamični izkaz poslovnega izida podjetja XYZ za leto 20X8.....	50
Tabela 41: Konsolidirana bilanca stanja skupine XYZ na dan 31.12.20X8 brez obračuna varovanja pred tveganjem.....	51
Tabela 42: Konsolidirana bilanca stanja skupine XYZ na dan 31.12.20X8 z obračunom varovanja pred tveganjem.....	52
Tabela 43: Izračun poštene vrednosti terminske pogodbe v EUR in RSD.....	53
Tabela 44: Evidentiranje terminske pogodbe v posamičnih računovodskih izkazih podjetja XYZ.....	53
Tabela 45: Izračun učinkovitosti varovanja s terminsko pogodbo	54
Tabela 46: Posamični izkaz poslovnega izida podjetja XYZ za leto 20X8.....	55
Tabela 47: Konsolidirana bilanca stanja skupine XYZ na dan 31.12.20X8 brez obračuna varovanja pred tveganjem.....	55
Tabela 48: Evidentiranje varovanja pred tveganjem v letu 20X8 v konsolidiranih izkazih XYZ.....	56
Tabela 49: Konsolidirana bilanca stanja skupine XYZ na dan 31.12.20X8 z obračunom varovanja pred tveganjem.....	56
Tabela 50: Uporaba varovanja čiste finančne naložbe v tuje podjetje v nemških podjetjih, vključenih v indeks DAX, v letu 2008	62

KAZALO SLIK

Slika 1: Povzetek prevedbenega procesa in evidentiranje tečajnih razlik	19
Slika 2: Koraki prevedbenega procesa	21
Slika 3: Prikaz najema bančnega posojila za varovanje čiste finančne naložbe v podjetje CDE.....	48
Slika 4: Sprememba kapitala skupine XYZ v EUR v odvisnosti od spremembe tečaja EUR/RSD v % ...	59

Slika 5: Sprememba kapitala skupine XYZ v % v odvisnosti od spremembe tečaja EUR/RSD v %.....	59
Slika 6: Sprememba kapitala skupine XYZ v EUR v odvisnosti od spremembe tečaja EUR/RSD v % %, če je razlika v obrestnih merah večja od spremembe tečaja	60

UVOD

Pomemben problem, s katerim se soočajo podjetja (poslovne skupine), je izpostavljenost valutnemu tveganju zaradi poslovanja v tujih valutah. Valutno tveganje povzroča potencialne spremembe uspešnosti podjetja, neto denarnih tokov in tržne vrednosti podjetja zaradi sprememb v deviznih tečajih (Eiteman, Stonehill, Moffett & Kwok, 2001, str. 152). Uvedba evra je sicer zmanjšala obseg transakcij v tujih valutah v evropskih in slovenskih podjetjih ter posledično zmanjšala računovodske probleme, povezane s poslovanjem v tujih valutah. Kljub temu je ta vidik računovodstva še vedno pomemben, saj veliko slovenskih podjetij posluje izven evroobmočja. Pomen valutnega tveganja se v zadnjem času hitro povečuje zaradi svetovne gospodarske krize, ki povzroča precejšnja nihanja deviznih tečajev svetovnih valut v odnosu do evra ter povečuje možnost večjih razvrednotenj ali celo zlomov nekaterih vzhodnoevropskih valut.

Posledica izpostavljenosti valutnemu tveganju so tečajne razlike, ki izvirajo iz prevedbe stanj ali tokov, ki so posledica preteklih transakcij, ali iz prevedbe računovodskih izkazov tujih podjetij v poslovni skupini (Taylor, 1996, str. 289). Z vidika konsolidacije mednarodne poslovne skupine, kjer gre za pripravo računovodskih izkazov skupine, kot da bi šlo za eno samo podjetje, so zlasti pomembne tečajne razlike iz naslova prevedbe izkazov tujih podjetij in njihove vključitve v skupino. Če se vrednost valute tujega odvisnega podjetja zmanjša, se zmanjša vrednost čistega premoženja (kapitala) tega podjetja, in posledično tudi vrednost čistega premoženja (kapitala) celotne skupine, izražena v evrih (Henock, 2003, str. 1028). V magistrskem delu preučujem predvsem to vrsto valutnega tveganja.

Prevedbo računovodskih izkazov, izračun izpostavljenosti valutnemu tveganju in učinke varovanja pred tem tveganjem prikazujem na primeru slovenske poslovne skupine XYZ, ki ima poleg ostalih tudi odvisno podjetje CDE v Srbiji. Vsi podatki in ime te poslovne skupine, ki se ukvarja z dejavnostjo trgovine, so bili prilagojeni zaradi njihove zaupnosti. Skupina XYZ je izpostavljena različnim vrstam valutnega tveganja, ki pa izvirajo predvsem iz njene dejavnosti v Srbiji preko odvisnega podjetja CDE.

Cilj magistrskega dela je predlagati rešitve v zvezi z zmanjšanjem valutnega tveganja, ki izvira iz vključitve tujega odvisnega podjetja CDE v skupino. Vzrok valutnega tveganja je v nestabilnosti srbskega dinarja, ki je v prvi polovici leta 2009 izgubil 5,5% svoje vrednosti glede na evro. Možnost zmanjšanja tveganja bi lahko predstavljala sklenitev inštrumenta varovanja čiste finančne naložbe v tuje podjetje (angl. *net investment hedge*). Problem varovanja pred valutnim tveganjem podjetja XYZ in drugih slovenskih podjetjih je še vedno v tem, da se pred tem tveganjem premalo – ali pa sploh ne – varujejo. Poleg tega imajo slovenska podjetja svoja odvisna podjetja predvsem v državah vzhodne in jugovzhodne Evrope, katerih valute so nestabilne in hkrati niso pomembne svetovne valute.

Varovanje čiste finančne naložbe v podjetje v tujini pred tveganjem je varovanje pred negativnim vplivom tečajnih razlik, ki nastanejo pri prevedbi računovodskih izkazov tujega podjetja in njegovi vključitvi v skupino. Omogoča podjetju (poslovni skupini) zmanjšati vpliv spremembe deviznih tečajev na kapital oziroma vrednost premoženja skupine. Poleg ohranjanja višine kapitala oziroma neto premoženja poslovne skupine za lastnike ima vodstvo podjetja lahko tudi druge razloge za varovanje čiste finančne naložbe v podjetje v tujini pred tveganjem. Pogosto imajo podjetja bančna posojila in druge finančne obveznosti zavarovane s pogodbeno zavezo dosegati določene finančne kazalnike in vrednosti (razmerje med finančnim dolgom in kapitalom, višina neto premoženja). Če so ti kazalniki oziroma vrednosti blizu mejnih, je za podjetja skoraj nujno uporabiti tovrstno varovanje, saj bi v primeru prekoračitve prišlo do prekinitve in predčasnega odplačila posojil (Amin, 2006, str. 11).

V prvem poglavju magistrskega dela razlagam, kako nastajajo tečajne razlike v posamičnih računovodskih izkazih podjetja zaradi njegovih transakcij v tujih valutah in kako vplivajo na poslovni izid in finančno stanje podjetja. Navedena je tudi računovodska regulativa s področja prevedbe iz tujih valut, ki predstavlja teoretično osnovo obračunavanja transakcij v tujih valutah.

Drugo poglavje se osredotoči na tečajne razlike, ki nastajajo v poslovni skupini zaradi vključitve tujih odvisnih podjetij. Z vidika problematike konsolidacije je pomembna predvsem ta vrsta tečajnih razlik, ki jih podrobneje obravnavam v magistrskem delu. Na primeru slovenske poslovne skupine XYZ in njenih izkazov prikažem obe glavni metodi prevedbe računovodskih izkazov tujega odvisnega podjetja, kako vpliva sprememba deviznih tečajev na čisto premoženje skupine, in primerjam rezultate uporabe obeh metod. Na kratko je predstavljen tudi način prevedbe računovodskih izkazov v razmerah hiperinflacije.

Tretje poglavje obravnava možnost, kako bi lahko negativne vplive deviznih tečajev na premoženje skupine omejili. Na primeru skupine XYZ je prikazana uporaba tehnike varovanja čiste finančne naložbe v podjetje v tujini, s pomočjo katere se ščitimo pred zmanjšanjem čistega premoženja (kapitala) odvisnega podjetja in posledično tudi skupine. Na podatkih skupine XYZ sta prikazani dve glavni obliki varovanja.

V četrtem poglavju prikazujem rezultate analize občutljivosti, s katero sem skušal ugotoviti, kako močno je skupina XYZ izpostavljena proučevanemu valutnemu tveganju in kako učinkovito je lahko ščenje tega tveganja z varovanjem čiste finančne naložbe v podjetje v tujini. Na osnovi ugotovitev analize oblikujem tudi priporočilo za ravnanje podjetja XYZ.

V zadnjem, petem, poglavju predstavljam še uporabo in razširjenost inštrumenta varovanja čiste finančne naložbe v podjetje v tujini v praksi v slovenskih in nemških poslovnih skupinah.

1 PREVEDBA IZ TUJIH VALUT V RAČUNOVODSKIH IZKAZIH

Preden se lotimo analiziranja vpliva sprememb deviznih tečajev na premoženje oziroma finančno stanje poslovne skupine, je treba prikazati vpliv deviznih tečajev na premoženje posameznega podjetja v poslovni skupini. Posamezno podjetje je izpostavljeno spremembam deviznih tečajev preko transakcij, ki jih opravlja v tujih valutah (npr. prodaja in nakup proizvodov v tujini, financiranje v tuji valuti). Poleg tega je treba na začetku navesti računovodsko regulativo in osnovne definicije s tega področja.

1.1 Regulatorna in računovodski standardi s področja prevedbe tujih valut

a) Slovenski računovodski standardi (SRS)

O prevedbi računovodskih izkazov tujih odvisnih podjetij za potrebe konsolidacije govori *Uvod v slovenske računovodske standarde* v točki 13: Uskupinjevanje (konsolidiranje) računovodskih podatkov v računovodskih izkazih. Uvod navaja, da je za izvedbo popolnega uskupinjenja treba zagotoviti, da je določena metoda prevedbe iz tuje valute, v kateri so predstavljeni posamični računovodski izkazi odvisnih podjetij, v predstavitveno valuto obvladujočega podjetja; to so praviloma pri sredstvih in obveznostih do njihovih virov srednji tečaj Banke Slovenije, pri prihodkih in odhodkih pa povprečni srednji tečaji, ki so veljali ob njihovem nastanku.

b) Mednarodni standardi računovodskega poročanja (MSRP)

V okviru MSRP je problematika prevedbe iz tujih valut obravnavana v računovodskem standardu *MRS 21 Vplivi sprememb deviznih tečajev* (angl. *The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates*), ki je bil izdan leta 1983 in prenovljen v letih 1993 in 2003. Zadnja manjša sprememba MRS 21 je bila narejena v decembru 2005 v zvezi s čisto finančno naložbo v tuje podjetje. Pomemben računovodski standard povezan s tem področjem, je tudi *MRS 29 Računovodsko poročanje v hiperinflacijskih gospodarstvih* (angl. *Financial Reporting in Hyperinflationary Economies*).

Področje varovanja čiste finančne naložbe v tuje podjetje obravnava računovodski standard *MRS 39 Finančni instrumenti: pripoznavanje in merjenje* (angl. *Financial Instruments: Recognition and Measurement*) in pojasnilo *OPMSRP 16 Varovanje čiste finančne naložbe v tuje poslovanje* (angl. *Hedges of a Net Investment in a Foreign Operation*).

c) Splošno sprejeta računovodska načela ZDA (»US GAAP«)

Računovodsko evidentiranje v zvezi s tujimi valutami je definirano v računovodskem standardu *FASB Statement No. 52 Prevedba tujih valut* (angl. *Foreign Currency Translation*), ki je bil

izdan leta 1981. Varovanje čiste finančne naložbe v tuje podjetje pa obravnava *FASB Statement No. 133 Računovodenje izvedenih instrumentov in varovanje pred tveganjem* (angl. *Accounting for Derivative Instruments and Hedging Activities*), ki je bil izdan leta 1998.

d) Splošno sprejeta računovodska načela Velike Britanije (»UK GAAP«)

Računovodski standard *SSAP 20 Prevedba tujih valut* (angl. *Foreign Currency Translation*) je bil izdan leta 1983. Razlikuje med računovodskimi postopki v zvezi s tujimi valutami, zahtevanimi v posamičnih računovodskih izkazih, in postopki, zahtevanimi v konsolidiranih računovodskih izkazih. Poleg SSAP 20 je bil leta 2004 izdan računovodski standard *FRS 23 Vplivi sprememb deviznih tečajev* (angl. *The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates*), tako da trenutno veljata oba standarda, pri čemer je FRS 23 popolnoma usklajen z MRS 21.

Dodatna pojasnila v zvezi s transakcijami v tujih valutah so navedena v računovodskem standardu *FRS 24 Računovodsko poročanje v hiperinflacijskih gospodarstvih* (angl. *Financial Reporting in Hyperinflationary Economies*), ki je bil izdan leta 2004, pojasnilu *UITF Abstract 9 Obračunavanje dejavnosti v hiperinflacijskih gospodarstvih* (angl. *Accounting for operations in hyper-inflationary economies*), ki je bil izdan v letu 1993, in pojasnilu *UITF Abstract 19 Obdavčitev dobičkov in izgub pri posojilih v tuji valuti, ki varujejo naložbo v tuje podjetje* (angl. *Tax on gains and losses on foreign currency borrowings that hedge an investment in a foreign enterprise*), ki je bil izdan leta 1998.

1.2 Opredelitev funkcijske in predstavitvene valute podjetja

a) Funkcijska valuta

V vsakdanjem poslovnem življenju podjetja razlikujejo le pojma domača (lokalna) in tuja valuta, medtem ko računovodska stroka uporablja tudi pojma funkcijska in predstavitvena valuta, ki nam pomagata opredeliti način prevedbe poslovnih transakcij in računovodskih izkazov iz ene valute v drugo.

Osnova pri obračunavanju transakcij v tujih valutah je opredelitev lokalne valute, funkcijske valute in predstavitvene valute, ter ugotovitev, katera valuta je lokalna, funkcijska in predstavitvena za posamezno podjetje v poslovni skupini, in katera je predstavitvena valuta skupine. Od določitve teh valut je odvisno, kako se bodo preračunale posamezne transakcije iz ene valute v drugo in kako bo to vplivalo na višino tečajnih razlik, evidentiranih v računovodskih izkazih (Radebaugh & Gray, 1997, str. 407).

Lokalna valuta podjetja (angl. *local currency*) je valuta države, v kateri je podjetje locirano in v kateri podjetja večinoma evidentirajo transakcije v svojih poslovnih knjigah (Baker, Lembke & King, 1996, str. 641).

Funkcijska valuta podjetja je valuta izvirnega gospodarskega okolja, v katerem podjetje posluje. Izvirno gospodarsko okolje, v katerem podjetje posluje, je praviloma tisto, v katerem večinoma ustvarja in troši denar, ter ni nujno država, v kateri ima podjetje sedež. Čeprav je v večini primerov funkcijska valuta podjetja njegova lokalna valuta, to vedno ne velja in funkcijske in lokalne valute ne moremo enačiti (Shapiro, 2002, str. 334).

V funkcijski valuti podjetje meri svoja sredstva, obveznosti, prihodke in odhodke, čeprav so lahko v poslovnih knjigah izraženi v drugi, lokalni, valuti. Vse transakcije v valutah, ki niso funkcijska valuta, so transakcije v tujih valutah (Insights into IFRS, 2008, str. 214). Od tega, katera je funkcijska valuta tujega podjetja, je tudi odvisno, na kakšen način (po kateri metodi) bodo računovodski izkazi podjetja prevedeni v predstavitveno valuto obvladujočega podjetja za namene izdelave konsolidiranih računovodskih izkazov (Jeter & Chaney, 2004, str. 620).

Pri določanju funkcijske valute se morajo upoštevati naslednji dejavniki (MRS 21.9, str. 135):

- valuta, ki najbolj vpliva na prodajne cene proizvodov in storitev (pogosto je to valuta, v kateri so prodajne cene proizvodov in storitev izražene, in proizvodi, storitve plačane),
- valuta države, katere konkurenčne sile in zakonodaja v glavnem določajo prodajne cene proizvodov in storitev podjetja,
- valuta, ki najbolj vpliva na stroške dela, materiala in druge stroške v zvezi z zagotavljanjem proizvodov ali storitev (pogosto je to valuta, v kateri so stroški izraženi in poravnani).

Poleg zgoraj navedenih primarnih obstajajo tudi dodatni oziroma sekundarni dejavniki, ki so prav tako lahko značilni za funkcijsko valuto podjetja (MRS 21.10, str. 135):

- valuta, v kateri se pridobivajo sredstva za financiranje, to je valuta, uporabljena pri izdaji dolžniških in kapitalskih instrumentov,
- valuta, v kateri se navadno hranijo prejemki iz poslovanja.

Naslednji dodatni dejavniki se upoštevajo pri določanju funkcijske valute podjetja v tujini in ugotavljanju, ali je ta funkcijska valuta ista kakor funkcijska valuta obvladujočega podjetja (obvladujoče podjetje je v tej zvezi podjetje, ki ima v tujini odvisno podjetje, podružnico, pridruženo podjetje ali skupno vlaganje) (MRS 21.11, str. 135):

- ali so dejavnosti podjetja v tujini podaljšek poslovanja obvladujočega podjetja in niso v veliki meri neodvisne od obvladujočega podjetja. Primer podaljška poslovanja je, ko podjetje v tujini samo prodaja blago, ki ga je kupilo od obvladujočega podjetja, in nakazuje izkupiček obvladujočemu podjetju. V primeru dokaj neodvisnega poslovanja pa podjetje v

tujini ustvarja denar in druge denarne postavke, povzroča odhodke, prihodke in si izposoja predvsem v lokalni valuti,

- ali transakcije z obvladujočim podjetjem predstavljajo velik ali majhen delež dejavnosti podjetja v tujini,
- ali denarni tokovi iz dejavnosti podjetja v tujini neposredno vplivajo na denarne tokove obvladujočega podjetja in so mu vedno na voljo,
- ali so denarni tokovi iz dejavnosti podjetja v tujini zadostni za poravnavanje obstoječih in pričakovanih dolgov, brez dodatnega financiranja s strani obvladujočega podjetja.

Velikokrat v praksi podjetja poslujejo z več valutami in upoštevanje navedenih dejavnikov ne vodi k enostavni odločitvi o funkcijski valuti podjetja. V teh primerih mora menedžment uporabiti presojo pri določitvi funkcijske valute, tako da najprej upošteva primarne in šele nato dodatne dejavnike (Epstein & Jermakowicz, 2008, str.827).

Funkcijska valuta tujega (odvisnega) podjetja je lahko (Amrhein, 1994, str. 2):

1. valuta države v kateri je tuje podjetje locirano (lokalna valuta),
2. evro (predpostavljamo, da je evro valuta obvladujočega podjetja),
3. valuta druge tuje države.

Pogosto je funkcijska valuta lokalna valuta države, v kateri je podjetje locirano in v kateri se vodijo poslovne knjige. Na primer, hrvaško odvisno podjetje z dejavnostjo, ki je relativno samostojna na Hrvaškem, bo imelo hrvaško kuno kot svojo funkcijsko valuto. Hrvaško odvisno podjetje v glavnem ustvarja in troši hrvaške kune.

V drugih primerih lahko evro predstavlja funkcijsko valuto, kadar je tuje odvisno podjetje podaljšek ali sestavni del obvladujočega slovenskega podjetja. Na primer evro bi navadno bil funkcijska valuta odvisnega podjetja, lociranega na Hrvaškem, ki se financira s strani slovenskega obvladujočega podjetja, pridobiva večino sredstev v evrih, njegova edina dejavnost pa je sestavljati komponente, ki so proizvedene v Sloveniji in vrnjene v Slovenijo, kjer jih bo prodalo obvladujoče podjetje. V tem primeru naj bi bil evro funkcijska valuta, čeprav so transakcije odvisnega podjetja evidentirane v njegovih poslovnih knjigah v hrvaških kunah. Ker imamo računovodske izkaze odvisnega podjetja izražene v hrvaških kunah, jih je potrebno v navedenem primeru pred vključitvijo v skupino prevesti v evre z uporabo metode izvirnega tečaja (angl. *temporal method*), ki je opisana v nadaljevanju pod točko 2.1.2.

Če podjetje vodi poslovne knjige v valuti, ki ni njegova funkcijska valuta, mora pri pripravi svojih računovodskih izkazov vse zneske pretvoriti v funkcijsko valuto. Tako v funkcijski valuti nastanejo isti zneski, kot če bi postavke že od vsega začetka evidentirali v funkcijski valuti. Na primer denarne postavke se pretvorijo v funkcijsko valuto na podlagi končnega tečaja; nederarne postavke, izmerjene po izvorni vrednosti, pa se pretvorijo na podlagi menjalnega tečaja na dan transakcije, ko so se postavke pripoznale (MRS 21.34, str. 138). Računovodski izkazi takšnega

podjetja so lahko predstavljeni v katerikoli predstavitveni valuti (lokalna valuta), vendar se morajo pred tem preračunati v funkcijsko valuto in iz funkcijske v predstavitveno valuto (Insights into IFRS, 2008, str. 218).

Kadar je funkcijska valuta tujega odvisnega podjetja valuta druge tuje države, je potrebno njegove računovodske izkaze najprej prevesti iz lokalne valute v njegovo funkcijsko valuto z uporabo metode izvirnega tečaja (angl. *temporal method*), nato pa iz funkcijske valute v evre (valuta obvladujočega podjetja) z uporabo metode končnega tečaja (angl. *current rate method*).

Poudariti moramo, da podjetje ne more poljubno izbrati svoje funkcijske valute, ki bi bila drugačna kot valuta, ki je opredeljena v računovodskih standardih (Epstein & Jermakowicz, 2008, str. 823).

b) Predstavitvena valuta

Predstavitvena valuta je valuta, v kateri so (posamični ali konsolidirani) računovodski izkazi predstavljeni. Podjetje lahko svoje računovodske izkaze predstavi v poljubni valuti (ali valutah). Če predstavitvena valuta podjetja in njegova funkcijska valuta nista isti, podjetje pretvori svoje dosežke in finančno stanje v predstavitveno valuto (MRS 21.38, str. 139). Večinoma je funkcijska valuta obvladujočega podjetja tudi predstavitvena valuta posamičnih in konsolidiranih računovodskih izkazov obvladujočega podjetja. Podjetje, ki pripravlja konsolidirane računovodske izkaze, prevede računovodske izkaze odvisnih podjetij iz funkcijske v predstavitveno valuto skupine, da se lahko opravi konsolidacija (Epstein & Jermakowicz, str. 834).

Če podjetje predstavi svoje računovodske izkaze v predstavitveni valuti, ki ni njena funkcijska valuta, ni nobenih zahtev po predstavitvi dodatnih finančnih informacij v njeni funkcijski valuti. Katera je funkcijska valuta podjetij v poslovni skupini in predstavitvena valuta skupine, vpliva na število in vrsto potrebnih prevedb računovodskih izkazov odvisnih, pridruženih podjetij in skupnih podvigov ter evidentiranje s tem povezanih tečajnih razlik.

V nadaljevanju bom analiziral prevedbo računovodskih izkazov in varovanje čiste finančne naložbe v tuje podjetje na primeru slovenske poslovne skupine, ki jo predstavljajo matično podjetje XYZ s sedežem v Sloveniji in odvisno podjetje CDE s sedežem v Srbiji. Funkcijska valuta podjetja XYZ je evro, podjetja CDE pa srbski dinar (RSD). Predstavitvena valute skupine XYZ je evro.

1.3 Prevajanje transakcij v tujih valutah v posamičnih računovodskih izkazih podjetja

Podjetje lahko deluje v tujini na dva načina. Lahko posluje neposredno s tujino v tujih valutah, ali pa ima povezano podjetje v tujini, preko katerega opravlja poslovanje. Podjetje v tujini je lahko odvisno podjetje, pridruženo podjetje, skupno vlaganje ali podružnica obvladujočega podjetja, katerih delovanje se izvaja v tujini, ali v valuti, ki za obvladujoče podjetje ni funkcijska. Če podjetje samo posluje v tujih valutah, je treba že v njegovih posamičnih računovodskih izkazih prevesti transakcije v tujih valutah v funkcijsko valuto, da se lahko evidentirajo v poslovnih knjigah, kar je opisano v tem poglavju. Če ima obvladujoče podjetje povezano podjetje v tujini, je treba računovodske izkaze tega podjetja prevesti v valuto obvladujočega podjetja zaradi konsolidacije, kar opisujem v naslednjem poglavju.

Pri poslovanju podjetja v tujih valutah sta verjetno najbolj pogosti transakciji izvoz in uvoz blaga ali storitev. Pri vsaki neporavnani transakciji v tuji valuti imamo tri stopnje, ki so pomembne z vidika računovodstva (Baker et al., 1996, str. 642):

1. prevajanje iz tuje valute na dan transakcije,
2. prevajanje iz tuje valute na dan poročanja (bilančni presečni dan) med dnevom transakcije in dnevom poravnave,
3. prevajanje iz tuje valute na dan poravnave.

1.3.1 Prevajanje na dan transakcije (začetno pripoznanje)

Vsako sredstvo, obveznost, prihodek ali odhodek, ki izvira iz transakcije v tuji valuti, je evidentiran v funkcijski valuti podjetja po deviznem tečaju, veljavnem na dan transakcije, ali po tečajih, ki so približki dejanskega deviznega tečaja. Iz praktičnih razlogov se pogosto uporablja tečaj, približno enak dejanskemu tečaju na dan transakcije; na primer povprečni tečaj za teden ali mesec se lahko uporablja pri vseh transakcijah v vsaki tuji valuti, do katerih je prišlo v obdobju. Toda če se devizni tečaji zelo spreminjajo, je uporaba povprečnega tečaja v obdobju neprimerna (Pierce & Brennan, 2003, str. 414).

Začetno pripoznanje transakcije v tuji valuti lahko prikažemo z naslednjim primerom. Podjetje iz evroobmočja je v novembru 20X8 kupilo nov stroj na odloženo plačilo od ameriškega podjetja v višini 400.000 USD. Dobavitelju je poravnalo račun aprila 20X9.

Tabela 1: Devizni tečaji EUR/USD na ustrezne datume

November 20X8	1 EUR = 2 USD
31.12.20X8	1 EUR = 1,90 USD
April 20X9	1 EUR = 1,80 USD

Podjetje evidentira osnovno sredstvo in obveznost do dobavitelja po deviznem tečaju na dan transakcije.

Tabela 2: Začetno pripoznanje transakcije nakupa stroja (november 20X8)

Postavka	V breme	V dobro
Osnovno sredstvo	200.000 EUR	
Obveznosti do dobaviteljev		200.000 EUR

Vir: Pierce & Brennan, *Principles and Practice of Group Accounts*, 2003, str. 417.

1.3.2 Prevajanje na dan poročanja oziroma ob datumih kasnejših bilanc stanja

Na datum vsake bilance stanja se sredstva in obveznosti v tuji valuti prevedejo na naslednji način (Insights into IFRS, 2008, str. 220):

- denarne postavke (angl. *monetary items*) se prevedejo po končnem tečaju, ki je tečaj na dan bilance stanja,
- nedelarne postavke (angl. *non-monetary items*), izmerjene po izvorni vrednosti, se prevedejo po deviznem tečaju na dan transakcije (ne prevedejo se vsakič znova na datum bilance stanja),
- nedelarne postavke, izmerjene po pošteni vrednosti, se prevedejo po deviznem tečaju z dne, ko je bila poštena vrednost določena.

a) Denarne postavke (angl. *monetary items*)

Denarne postavke so denarna sredstva, ki jih ima podjetje (denar v bankah in blagajnah), ter terjatve in obveznosti, ki jih bo prejelo oziroma plačalo v določeni ali določljivi višini denarnih enot (Epstein & Jermakowicz, 2008, str. 827).

Denarne postavke so tako poleg denarja terjatve do kupcev, obveznosti do dobaviteljev, večina dolžniških finančnih instrumentov in nekatere druge postavke: obveznosti za pokojnine in druge zaslužke zaposlencev, izplačljive v denarju; dolgoročne rezervacije, ki se poravnajo z denarjem; obveznosti za dividende. Med denarne postavke prav tako spada pogodba o prejetju (ali plačilo) spremenljivega števila lastnih kapitalskih instrumentov podjetja ali spremenljive vrednosti sredstev, kjer je poštena vrednost za prejem (ali plačilo) enaka določeni ali določljivi višini denarnih enot (Epstein & Jermakowicz, 2008, str. 827).

Dolžniški vrednostni papir in posojilo sta razvrščena med denarne postavke, ker so njuni pogodbeni denarni tokovi fiksni oziroma določljivi. Pri tej klasifikaciji ni izjeme, tudi če je vrednostni papir uvrščen v kategorijo za-prodajo-razpoložljivih finančnih sredstev (angl.

available-for-sale financial assets), pri katerih bodoča plačila niso nujno fiksna ali določljiva (MRS 39 IG E3.4).

b) Nedenarne postavke (angl. *non-monetary items*)

Vse postavke, ki niso denarne, so nedenarne postavke. Bistvena lastnost nedenarne postavke je ta, da pravica prejeti (ali obveznost plačati) določeno ali določljivo višino denarnih enot ne obstaja. Nedenarne postavke so tako: dobro ime, neopredmetena sredstva, zaloge, opredmetena osnovna sredstva, dolgoročne rezervacije, ki jih je treba poravnati z nedenarnim sredstvom, vnaprej plačani zneski za blago in storitve (časovne razmejitve), finančne naložbe v delnice in deleže ter osnovni kapital (Epstein & Jermakowicz, 2008, str. 828).

Kadar je nedenarno sredstvo izmerjeno in evidentirano po pošteni vrednosti, nastane problem pri razlikovanju med spremembo poštene vrednosti in tečajno razliko. Na primer podjetje nabavi delnice za 1.000 AC, ko znaša devizni tečaj 1 AC = 1,5 BC. Naložba v delnice je tako na začetku evidentirana v višini 1.500 BC. Podjetje vodi naložbo v delnice po pošteni vrednosti. Na dan poročanja poštena vrednost naložbe naraste na 1.200 AC in devizni tečaj znaša 1 AC = 1,7 BC. Tečajna razlika je razlika med knjigovodsko vrednostjo, pripoznano na začetku po tečaju na dan nabave, in isto knjigovodsko vrednostjo, izmerjeno po deviznem tečaju na dan poročanja ($1.000 \cdot 1,7 - 1.500 = 200$ BC). Tako znaša povečanje poštene vrednosti 340 BC ($((1.200 - 1.000) \cdot 1,7)$). Čeprav sta tako tečajna razlika kot sprememba poštene vrednosti naložbe v delnice evidentirani v izkazu poslovnega izida, sta prikazani ločeno.

Tabela 3: Denarna in nedenarna sredstva in obveznosti

Denarna sredstva in obveznosti	Nedenarna sredstva in obveznosti
Denar v bankah in blagajnah	Neopredmetena sredstva
Dana in prejeta posojila	Opredmetena osnovna sredstva
Terjatve do kupcev	Finančne naložbe v kapital
Obveznosti do dobaviteljev	Zaloge
Dolgoročne rezervacije, ki se poravnajo z denarjem	Dolgoročne rezervacije, ki se poravnajo z nedenarnim sredstvom
Odložene terjatve in obveznosti za davek	Osnovni kapital
	Časovne razmejitve

Vir: Pierce & Brennan, Principles and Practice of Group Accounts, 2003, str. 414.

Če nadaljujemo primer iz točke 1.3.1, najprej ugotovimo, da transakcija presega obdobje enega leta. Zaradi tega je treba tečajne razlike pripoznati v dveh korakih: (i) med datumom izvirne transakcije in datumom poročanja (konec leta), in (ii) med datumom poročanja ter datumom poravnave (Pierce & Brennan, 2003, str. 416). Na datum poročanja moramo pripoznati

obveznosti do dobaviteljev po končnem tečaju na ta datum, medtem ko osnovna sredstva ostanejo nespremenjena po tečaju na dan transakcije. Evidentiramo spremembo obveznosti do dobaviteljev in tečajno razliko v izkazu poslovnega izida.

Tabela 4: Pripoznanje tečajnih razlik na dan poročanja (31.12.20X8)

Postavka	V breme	V dobro
Finančni odhodek (tečajna razlika)	10.526 EUR	
Obveznosti do dobaviteljev		10.526 EUR

Vir: Pierce & Brennan, Principles and Practice of Group Accounts, 2003, str. 417.

Tabela 5: Izračun prilagoditve obveznosti do dobaviteljev

Obveznosti do dobaviteljev na dan 31.12.20X8 (400.000 USD / 1,9)	210.526 EUR
Obveznosti do dobaviteljev november 20X8 (400.000 USD / 2)	200.000 EUR
Prilagoditev obveznosti do dobaviteljev	10.526 EUR

Vir: Pierce & Brennan, Principles and Practice of Group Accounts, 2003, str. 417.

Na datum bilance stanja je pripoznana negativna tečajna razlika oziroma izguba na odprto stanje obveznosti. Gre za nerealizirano izgubo (angl. *unrealized loss*), ker obveznost še ni bila poravnana oziroma zaprta. Ko je terjatev do kupcev ali obveznost do dobaviteljev poravnana ali zaprta, sta dobiček ali izguba pri poravnavi realizirana (Jeter & Chaney, 2004, str. 571). Stališče izdajateljev računovodskih standardov (IASB, FASB)¹ je, da je za uporabnike računovodskih izkazov najbolje, da se poročajo učinki sprememb deviznih tečajev na finančno stanje podjetja v računovodskem obdobju, v katerem nastanejo, čeprav so nerealizirani in se lahko delno ali v celoti spremenijo v naslednjem obdobju (Hoyle, Schaefer & Douppnik, 2009, str. 447). Navedeno stališče so kritizirali, ker so v okviru (mednarodnih) računovodskih standardov dobički ali izgube običajno pripoznani šele, ko so realizirani, in ker nerealizirani dobički in izgube povzročajo povečanje variabilnosti čistega poslovnega izida (Schroeder, Clark & Cathey, 2004, str. 501).

1.3.3 Prevajanje na dan poravnave

Na dan poravnave je treba v primeru obveznosti v tuji valuti, pretvoriti domačo valuto v tujo valuto za poravnavo obveznosti, medtem ko bo v primeru terjatev v tuji valuti prejeta tuja valuta pretvorjena v domačo valuto. Čeprav pretvorba ni zahtevana, se pripozna tečajno razliko, če

¹ IASB je kratica za International Accounting Standards Board (Upravni odbor za mednarodne računovodske standarde). FASB je kratica za U.S. Financial Accounting Standards Board (Ameriški odbor za standarde finančnega računovodstva).

prejeti ali plačani znesek domače valute po prevedbi ni enak knjigovodski vrednosti terjatve ali obveznosti.

Plačilo obveznosti za nakup stroja pripoznamo v aprilu 20X9 na naslednji način. Podjetje mora kupiti dolarje, da lahko poravna obveznost v višini 400.000 USD. Zaradi spremembe deviznega tečaja na 1 EUR = 1,80 USD mora podjetje aprila 20X9 plačati 222.222 EUR za nakup 400.000 USD.

Tabela 6: Pripoznanje tečajnih razlik na dan poravnave

Postavka	V breme	V dobro
Obveznosti do dobaviteljev	210.526 EUR	
Finančni odhodek (tečajna razlika)	11.696 EUR	
Denarna sredstva (400.000 USD / 1,80)		222.222 EUR

Vir: Pierce & Brennan, Principles and Practice of Group Accounts, 2003, str. 417.

V petmesečnem obdobju od novembra 20X8 do aprila 20X9 je odločitev, da odloži plačilo stroja, podjetje stala 22.222 EUR (plačilo obveznosti v višini 222.222 EUR, zmanjšano za izvirno obveznost v višini 200.000 EUR). Celoten znesek je bil pripoznan kot odhodek v višini 10.526 EUR v letu 20X8 in odhodek v višini 11.696 EUR v letu 20X9.

1.3.4 Pripoznanje tečajnih razlik

Tečajna razlika nastane, če je devizni tečaj na dan poravnave transakcije drugačen od deviznega tečaja na dan prvega pripoznanja transakcije ali od deviznega tečaja na dan poročanja. Tečajne razlike, ki nastanejo pri poravnanih transakcijah v obdobju, in tiste, ki nastanejo pri odprtih postavkah, ponovno prevedenih na dan poročanja, se pripoznajo v izkazu poslovnega izida obdobja (MRS 21.28, str. 138).

Edini izjemi sta tečajna razlika pri denarnih postavkah, ki tvorijo del čiste finančne naložbe v tuje podjetje (npr. dano ali prejeto dolgoročno posojilo od tujega odvisnega podjetja, ki se ne bo vrnilo v predvidljivi prihodnosti), in tečajna razlika pri inštrumentih varovanja čiste finančne naložbe v tuje podjetje, ki se pripoznata v kapitalu, vendar le v konsolidiranih računovodskih izkazih. V posamičnih računovodskih izkazih obvladujočega ali odvisnega podjetja se ti dve tečajni razliki pripoznata v izkazu poslovnega izida (Insights into IFRS, 2008, str. 222).

Kot smo videli v primeru nakupa stroja na odloženo plačilo, zmanjšanje vrednosti funkcijske valute podjetja povzroča povečanje obveznosti in negativne tečajne razlike v izkazu poslovnega izida. Odnosi med povečanjem, zmanjšanjem deviznega tečaja in bilanco stanja ter izkazom poslovnega izida so prikazani v naslednji tabeli.

Tabela 7: Vpliv deviznega tečaja na bilanco stanja in izkaz poslovnega izida pri uvozu in izvozu blaga

	Izpostavljena postavka	Učinek na saldo postavke	Učinek na izkaz posl. izida
Apreciacija tuje valute			
Uvoz blaga	Obveznost	Povečanje	Odhodek
Izvoz blaga	Terjatev	Povečanje	Prihodek
Depreciacija tuje valute			
Uvoz blaga	Obveznost	Zmanjšanje	Prihodek
Izvoz blaga	Terjatev	Zmanjšanje	Odhodek

Vir: Jeter & Chaney, *Advanced Accounting*, 2004, str. 572.

Sprememba ali prilagoditev terjatve ali obveznosti, nominirane v tuji valuti, je pripoznana kot prihodek ali odhodek. V skladu s tem pristopom, ki se imenuje pristop dveh transakcij (angl. *two-transaction approach*), sta nakup ali prodaja blaga obravnavana kot ločena transakcija od financiranja (Baker et al., 1996, str. 642). Tečajna razlika torej ne nastane kot rezultat poslovne odločitve o nakupu ali prodaji blaga na tujem trgu, temveč kot posledica finančne odločitve o odlogu plačila ali prejema tuje valute brez zavarovanja terjatve ali obveznosti pred morebitnimi neugodnimi spremembami deviznega tečaja.

Alternativni pristop, ki pa ni skladen z računovodskimi standardi, obravnava izvorno transakcijo in poravnavo kot eno transakcijo. Izvirna transakcija naj bi bila nepopolna, saj so pripoznani zneski ocene, dokler niso znani celotni stroški nakupa (plačane denarne enote domače valute) ali celotne koristi od prodaje (prejete denarne enote domače valute). V skladu s tem pogledom se tečajne razlike obračunajo kot prilagoditev nabavne vrednosti kupljenega sredstva ali prihodkov, realiziranih pri prodaji sredstva. Obstaja problem pri implementaciji te metode, kadar sta prodaja ali nakup pripoznana v enem obdobju, prejemek ali plačilo pa se pojavita v drugem obdobju (Jeter & Chaney, 2004, str. 572-573).

Razkritje zneska tečajnih razlik, pripoznanih v izkazu poslovnega izida, je zahtevano v računovodskih standardih, vendar standardi (MRS 21, SFAS No. 52) ne predpisujejo, kje v izkazu poslovnega izida naj bi bile prikazane. Najbolj običajna praksa je, da so vse tečajne razlike vključene v izkaz poslovnega izida kot del finančnih prihodkov in odhodkov (Insights into IFRS, 2008, str. 224). Sprejemljivo pa je tudi razporediti tečajne razlike med različne postavke v izkazu poslovnega izida. Na primer, podjetje lahko razporedi tečajne razlike, ki izvirajo iz nabave zalog, ki so prodane v obdobju kot del nabavne vrednosti prodanega blaga, in tečajne razlike, ki izvirajo iz posojil kot del finančnih odhodkov. Če se tečajne razlike razporedijo na določen način, je treba to opravljati konsistentno iz obdobja v obdobje, poleg tega pa moramo razkriti usmeritev v zvezi s tem (Insights into IFRS, 2008, str. 224).

Podjetje lahko v svojih posamičnih računovodskih izkazih varuje izpostavljenost pri nakupih ali prodajah blaga, proizvodov, opreme itd. v tujih valutah s sklenitvijo valutnih terminskih pogodb in drugih izvedenih finančnih instrumentov, s pomočjo katerih se devizni tečaj dogovori vnaprej. Računovodsko obračunavanje valutnih izvedenih finančnih instrumentov za varovanje posameznih transakcij v posamičnih računovodskih izkazih v okviru magistrskega dela ni obravnavano.

1.3.5 Denarna postavka, ki predstavlja čisto finančno naložbo v tuje podjetje

Kot sem že navedel, se pri dveh izjemah tečajne razlike pri prevedbi postavke pripoznajo v kapitalu v konsolidiranih računovodskih izkazih, in sicer pri: (i) denarni postavki, ki je del čiste finančne naložbe obvladujočega podjetja v podjetje v tujini, in (ii) instrumentu varovanja čiste finančne naložbe v podjetje v tujini. Drugo izjemo, obračunavanje varovanja čiste finančne naložbe v podjetje v tujini, bolj podrobno obravnavam v tretjem poglavju.

Denarna postavka v obliki dolgoročne terjatve ali posojila do tujega odvisnega podjetja lahko predstavlja del čiste finančne naložbe v tuje odvisno podjetje. Da se lahko šteje za tako finančno naložbo, poravnava denarne postavke ne sme biti niti načrtovana niti verjetna v predvidljivi prihodnosti (Epstein & Jermakowicz, 2008, str. 834).

Tečajne razlike v zvezi z denarno postavko, ki je del čiste finančne naložbe obvladujočega podjetja v podjetje v tujini, se morajo pripoznati v poslovnem izidu v posamičnih računovodskih izkazih obvladujočega podjetja ali posamičnih računovodskih izkazih podjetja v tujini, kar je ustrezno. V računovodskih izkazih, ki združujejo tako podjetja v tujini kot obvladujoče podjetje (konsolidirani računovodski izkazi), se takšne tečajne razlike prerazvrstijo v posebno sestavino lastniškega kapitala, ob odtujitvi čiste finančne naložbe pa v poslovni izid (MRS 21.32, str. 138).

Če je denarna postavka del čiste finančne naložbe obvladujočega podjetja v podjetje v tujini in je izražena v funkcijski valuti obvladujočega podjetja, nastane tečajna razlika v posameznih računovodskih izkazih (v izkazu poslovnega izida) podjetja v tujini. Če je takšna postavka izražena v funkcijski valuti podjetja v tujini, tečajna razlika nastane v posamičnih računovodskih izkazih (v izkazu poslovnega izida) obvladujočega podjetja. Če je takšna postavka izražena v valuti, ki ni funkcijska valuta obvladujočega podjetja ali podjetja v tujini, nastane tečajna razlika v posamičnih računovodskih izkazih (v izkazu poslovnega izida) obvladujočega podjetja in v posamičnih računovodskih izkazih (v izkazu poslovnega izida) podjetja v tujini. Navedene tečajne razlike se prerazvrstijo v posebno sestavino kapitala v konsolidiranih računovodskih izkazih (Epstein & Jermakowicz, 2008, str. 834).

Način obrazloženega evidentiranja lahko prikažemo s kratkim primerom. Matično podjetje M ima funkcijsko valuto AC, odvisno podjetje O pa ima funkcijsko valuto BC. Podjetje M proda

blago podjetju O v višini 300 BC. Na dan poročanja podjetje O še ni plačalo zneska, ki ga dolguje podjetju M, vendar se plačilo pričakuje v bližnji prihodnosti. Tečajna razlika, ki nastane pri podjetju M, se pripozna v njegovem izkazu poslovnega izida. Tudi če plačilo ne dospe v treh letih ali še dlje, vendar je še vedno pričakovano oziroma načrtovano, se tečajna razlika pripozna v izkazu poslovnega izida podjetja M in skupine, ne pa v kapitalu.

Poleg poslovne terjatve med podjetjema M in O podjetje M tudi da posojilo podjetju O v višini 500 BC, ki ne bo vrnjeno v bližnji prihodnosti. M obravnava znesek kot del trajnega financiranja podjetja O. V tem primeru mora biti tečajna razlika pri posojilu podjetja M pripoznana v izkazu poslovnega izida v posamičnih računovodskih izkazih podjetja M in nato prerazvrščena v kapital v konsolidiranih računovodskih izkazih.

Če bi bilo posojilo nominirano v valuti AC in ne v valuti BC, potem bi v podjetju O nastala tečajna razlika. V svojih posamičnih računovodskih izkazih bi podjetje O evidentiralo tečajno razliko v izkazu poslovnega izida. Pri konsolidaciji bi se tečajna razlika prerazvrstila v kapital skupine.

Če se »trajno« financiranje podjetja O izvede preko drugega podjetja v skupini, na primer podjetja T, in ne direktno iz podjetja M, se tečajne razlike na posojilu prerazporedijo v kapital pri konsolidaciji, ker z vidika skupine financiranje predstavlja naložbo v tuje odvisno podjetje. To velja ne glede na valuto, v kateri je posojilo nominirano. Čeprav je posojilo nominirano v funkcijski valuti podjetja T, ki je drugačna od funkcijskih valut podjetij M in O, se morajo tečajne razlike vseeno pripoznati v kapitalu skupine (Insights into IFRS, 2008, str. 224).

2 VPLIV NA ČISTO PREMOŽENJE (KAPITAL) POSLOVNE SKUPINE ZARADI PREVEDBE RAČUNOVODSKIH IZKAZOV PODJETIJ V TUJINI

V prejšnjem poglavju je bila prikazana prevedba različnih vrst transakcij v tujih valutah, ki jih je izvajalo določeno podjetje. Sprememba deviznih tečajev iz obdobja v obdobje vpliva na vrednost teh transakcij v funkcijski valuti in tako na poslovni izid in premoženje podjetja.

Podjetje pa je lahko udeleženo v aktivnostih v tujini tudi preko dejavnosti svoje podružnice, odvisnega podjetja, pridruženega podjetja ali skupnega podviga, ki so del celotne poslovne skupine. Povezana podjetja se pri vključitvi v poslovno skupino prevedejo iz tuje valute v predstavitevno valuto skupine. Spremembe deviznih tečajev vplivajo tako preko prevedbe povezanih podjetij v predstavitevno valuto na čisto premoženje (kapital) poslovne skupine. Ta vrsta valutnega tveganja je predstavljena v tem poglavju s pomočjo računovodskih izkazov slovenske poslovne skupine XYZ, ki ima odvisno podjetje v Srbiji. V naslednjem poglavju pa je

prikazana potencialna tehnika varovanja pred tovrstnim tveganjem, ki bi jo skupina XYZ lahko uporabila.

Skupino sestavljajo matično podjetje (obvladujoče podjetje), njegove podružnice, odvisna podjetja, pridružena podjetja in skupni podvigi. Podružnica je del matičnega podjetja in nastopa v tujini v imenu in za račun matičnega podjetja, svoje računovodstvo pa vodi enako kot samostojno podjetje. Odvisno podjetje v tujini je podjetje, ki ga obvladuje domače matično podjetje, kar pomeni, da ima zmožnost odločanja o finančnih in poslovnih usmeritvah tujega podjetja za pridobivanje koristi iz njegovega delovanja (večinoma ima matično podjetje več kot 50% lastniški delež v odvisnem podjetju, ni pa to nujen pogoj) (MRS 27.13, str. 157). Pridruženo podjetje je podjetje, v katerem ima naložbenik pomemben vpliv, kar pomeni, da ima mogoče sodelovati pri odločitvah o finančni in poslovni politiki podjetja, ne pa obvladovati ali skupaj obvladovati take politike (večinoma ima naložbenik več kot 20% in manj kot 50% lastniški delež v pridruženem podjetju, ni pa to nujen pogoj) (MRS 28.6, str. 162). Skupni podvig je podjetje s pogodbeno dogovorjeno delitvijo obvladovanja gospodarskega delovanja in obstaja samo, kadar je za strateške odločitve o financiranju in poslovanju, ki se nanašajo na delovanje, potrebno soglasje strank, ki si delijo obvladovanje (podvižnikov).

Ker tuje podjetje vodi svoje poslovne knjige v tuji valuti, se morajo njegovi računovodski izkazi prevesti v predstavitveno valuto obvladujočega podjetja, da sta obvladujoče podjetje in tuje podjetje izraženi v enaki valuti, preden se računovodski izkazi združijo oziroma konsolidirajo.

2.1 Metode prevedbe računovodskih izkazov podjetij v tujini

Pri prevedbi računovodskih izkazov v tujih valutah za namen vključitve v konsolidirane računovodske izkaze se pojavita dva glavna problema (Pierce & Brennan, 2003, str. 422):

- Kateri devizni tečaj naj se uporabi za prevedbo izkazov, nominiranih v drugačni valuti od valute obvladujočega podjetja, oziroma, katera metoda prevedbe naj se uporabi?
- Kje naj se razlike, ki iz tega nastanejo, evidentirajo v konsolidiranih računovodskih izkazih?

V procesu prevedbe se vse postavke v računovodskih izkazih tujega podjetja, izražene v enotah tuje valute, prevedejo v predstavitveno valuto z množenjem zneskov v tuji valuti z deviznim tečajem. Postopek prevedbe se zaplete zaradi dejstva, da devizni tečaj med dvema valutama ni stabilen. Razvila se je precejšnja polemika o tem, katere postavke naj se prevedejo z uporabo končnega deviznega tečaja (angl. *current exchange rate*), in katere postavke z uporabo izvirnega deviznega tečaja (angl. *historical exchange rate*) (Latridis, 2007, str. 60). Končni devizni tečaj je dnevni tečaj na zadnji dan računovodskega obdobja oziroma na dan bilance stanja. Izvirni devizni tečaj je dnevni tečaj na dan, ko se je transakcija zgodila (Lewis & Pendrill, 1996, str. 285).

Prevedba določenih postavk z uporabo končnega deviznega tečaja in drugih postavk z uporabo izvirnega deviznega tečaja povzroči neenakost med vsoto debetnih in vsoto kreditnih postavk. Ta razlika se imenuje tečajna razlika ali prevedbeni dobiček ali izguba.

Postavke bilance stanja (sredstva in obveznosti) prevedene po končnem tečaju, se spreminjajo v evrskem znesku od ene bilance stanja do druge bilance stanja kot posledica spremembe deviznega tečaja. Te postavke so izpostavljene spremembam deviznega tečaja. Postavke bilance stanja, prevedene po izvirnem tečaju, se ne spremenijo v evrskem znesku od ene bilance stanja do druge bilance stanja. Te postavke niso izpostavljene spremembam deviznega tečaja. Izpostavljenost postavk spremembam deviznega tečaja se imenuje izpostavljenost bilance stanja, translacijska ali računovodska izpostavljenost (*angl. balance sheet, translation, accounting exposure*). Belk in Edelshain (1997, str. 5) opredelita translacijsko izpostavljenost, kot izpostavljenost posledicam prevedbe računovodskih izkazov tujih odvisnih podjetij v valuto njihovega matičnega podjetja. Izpostavljenost bilance stanja se razlikuje od transakcijske izpostavljenosti (*angl. transaction exposure*) na naslednji način: Transakcijska izpostavljenost povzroča pozitivne in negativne tečajne razlike, ki se na koncu realizirajo v denarju, tečajne razlike iz naslova izpostavljenosti bilance stanja pa direktno ne povzročajo denarnih pritokov ali odtokov (Hoyle et al., 2009, str. 440).

Vsaka postavka, prevedena po končnem tečaju, je izpostavljena spremembi deviznega tečaja. Za vsako postavko pravzaprav obstaja ločen prevedbeni popravek. Ko tuja valuta aprecira, se negativne tečajne razlike pri obveznostih pobotajo s pozitivnimi tečajnimi razlikami pri sredstvih. Če so med letom celotna izpostavljena sredstva enaka celotnim izpostavljenim obveznostim, so celotne tečajne razlike (čeprav mogoče velike na individualni osnovi) enake nič. Neto prevedbeni popravek, ki izravna konsolidirano bilanco stanja, izvira izključno iz izpostavljenosti neto sredstev ali neto obveznosti tujega podjetja.

Tuje podjetje ima izpostavljenost neto sredstev, kadar sredstva prevedena po končnem tečaju, presegajo obveznosti, prevedene po končnem tečaju. Izpostavljenost neto obveznosti obstaja, kadar obveznosti, prevedene po končnem tečaju, presegajo sredstva, prevedena po končnem tečaju.

Tabela 8: Odnos med spremembami deviznega tečaja, izpostavljenostjo bilance stanja in prevedbenim popravkom (tečajnimi razlikami)

Izpostavljenost bilance stanja	Apreciacija tuje valute	Depreciacija tuje valute
Izpostavljenost neto sredstev	Pozitiven prevedbeni popravek	Negativen prevedbeni popravek
Izpostavljenost neto obveznosti	Negativen prevedbeni popravek	Pozitiven prevedbeni popravek

Vir: Hoyle et al., Advanced Accounting, 2009, str. 440.

Zaradi neenotnih pogledov so se razvile različne metode prevedbe računovodskih izkazov tujih podjetij (Alexander, Britton & Jorissen, 2003, str. 533):

- Metoda končnega tečaja (angl. *Current rate method*),
- Metoda izvirnega tečaja (angl. *Temporal method*),
- Metoda kratkoročnih/dolgoročnih sredstev (angl. *Current/Noncurrent method*).

V skladu z računovodskimi standardi (MSRP, US GAAP) sta trenutno dovoljeni samo metoda končnega tečaja in metoda izvirnega tečaja, medtem ko se je tretja metoda uporabljala v preteklosti v manjšem obsegu.

Izbira med metodo končnega tečaja in metodo izvirnega tečaja ni poljubna, temveč je odvisna od odnosa med obvladujočim in tujim podjetjem, oziroma od tega, katera je funkcijska valuta tujega podjetja, kar sem že omenil pri opredelitvi funkcijske valute. Kadar tuje odvisno podjetje posluje samostojno v ekonomskem okolju, ki je drugačno od okolja obvladujočega podjetja, je obravnavano kot ločena poslovna enota, ki ustvarja prihodke v svojem lokalnem ekonomskem, pravnem in političnem okolju. Poslovanje in finančno stanje tujega podjetja se najbolje izmerita, če so računovodski izkazi izraženi v valuti izvirnega gospodarskega okolja, v katerem podjetje posluje ter ustvarja in troši denar, v njegovi funkcijski valuti. Prevedba računovodskih izkazov, izraženih v funkcijski valuti, naj bi ohranila finančne rezultate in razmerja, ki so nastala v ekonomskem okolju tujega podjetja. Takšna razmerja ohrani metoda končnega tečaja, ki se uporabi za prevedbo računovodskih izkazov relativno samostojnih tujih podjetij oziroma za prevedbo iz funkcijske v predstavitevno valuto (Jeter & Chaney, str. 623).

Kadar pa je podjetje v tujini le podaljšek aktivnosti obvladujočega podjetja in ne opravlja relativno samostojne dejavnosti, je njegova funkcijska valuta lokalna valuta obvladujočega podjetja (evro), kajti njegovo izvirno gospodarsko okolje, v katerem posluje, je okolje obvladujočega podjetja. Takšno podjetje mora svoje računovodske izkaze, ki jih vodi v lokalni valuti domicilne države, prevesti v svojo funkcijsko valuto (evro) z uporabo metode izvirnega tečaja, ki povzoci take vrednosti postavk, kot če bi bile te postavke (izkazi) že od vsega začetka evidentirane v funkcijski valuti (Baker et al., 1996, str. 703).

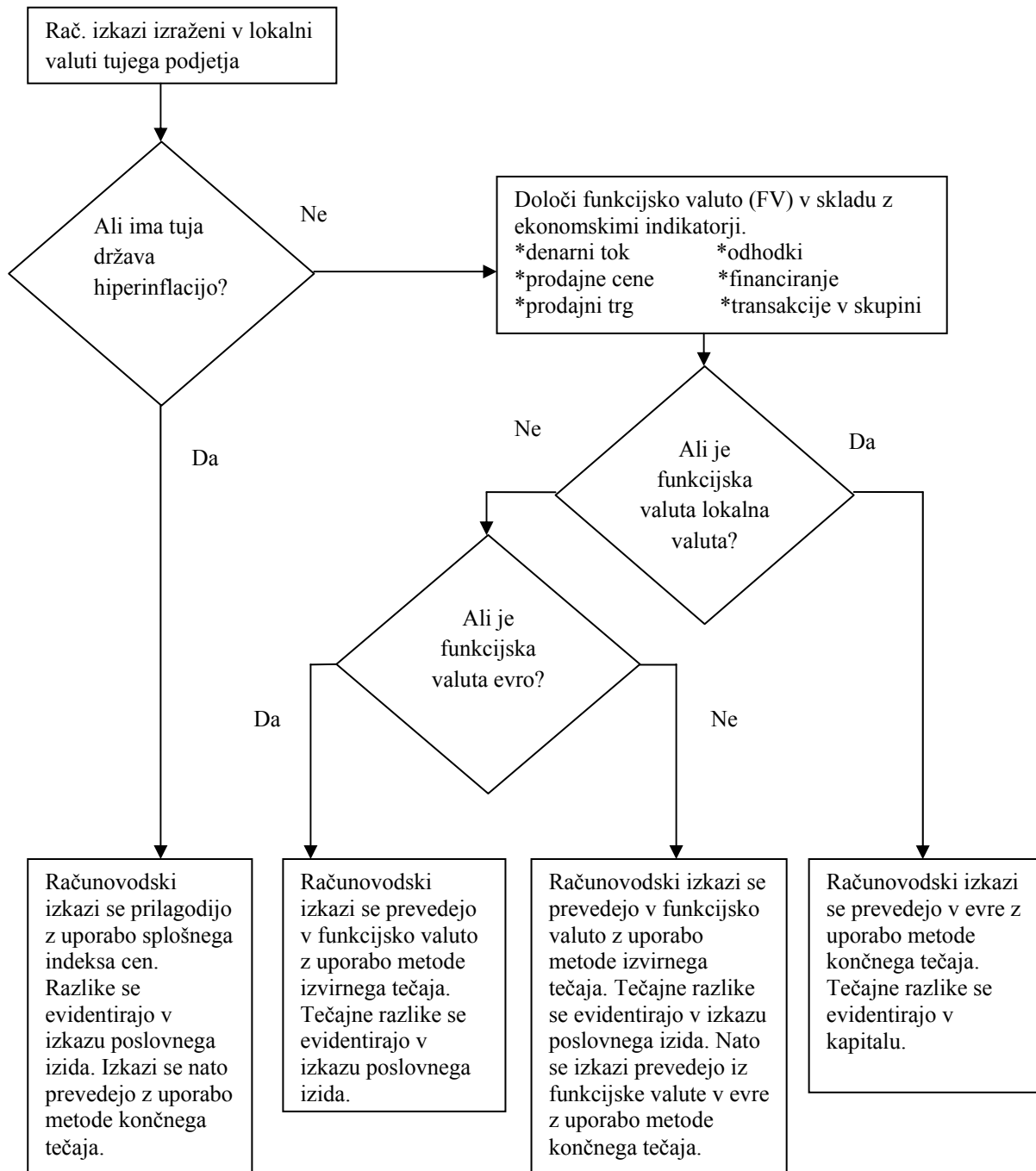
Od določitve funkcijske valute je odvisna metoda, ki se uporabi za prevedbo računovodskih izkazov tujega podjetja, in način evidentiranja iz tega izhajajočih tečajnih razlik. Pravila za določanje funkcijske valute tujega (odvisnega) podjetja so enaka kot za določanje funkcijske valute kateregakoli podjetja, ki so navedena v točki 1.2.

Kot je bilo že navedeno, je funkcijska valuta tujega podjetja lahko:

1. valuta države, v kateri je tuje podjetje locirano (lokalna valuta),
2. evro (predpostavljamo, da je evro valuta obvladujočega podjetja), ali
3. valuta druge tuje države.

Proces prevedbe in evidentiranje tečajnih razlik za te tri situacije, pri čemer predpostavljamo, da se računovodske evidence vodijo v lokalni valuti tujega podjetja, sta prikazana v naslednjem diagramu. Upoštevana je tudi izjema, kadar ima tuja država hiperinflacijo.

Slika 1: Povzetek prevedbenega procesa in evidentiranje tečajnih razlik

Vir: Jeter & Chaney, *Advanced Accounting*, 2004, str. 621.

Prvi korak v procesu prevedbe je ugotovitev, ali tuje podjetje posluje v državi s hiperinflacijo. Vrednost valute države s hiperinflacijo se močno zmanjšuje v odnosu do valute bolj stabilne države. Torej bi uporaba metode končnega tečaja za prevedbo posameznih sredstev tujega podjetja v državi s hiperinflacijo privedla do velikega zmanjšanja prevedenih zneskov (Hoyle et al., 2009, str. 448).

Računovodske izkaze tujih podjetij v državah s hiperinflacijo je treba preračunati z uporabo splošnega indeksa rasti cen države s hiperinflacijo. Potem je treba njihove preračunane računovodske izkaze prevesti po končnih tečajih v valuto obvladujočega podjetja (MRS 29). Več o tem je navedeno v točki 2.2.

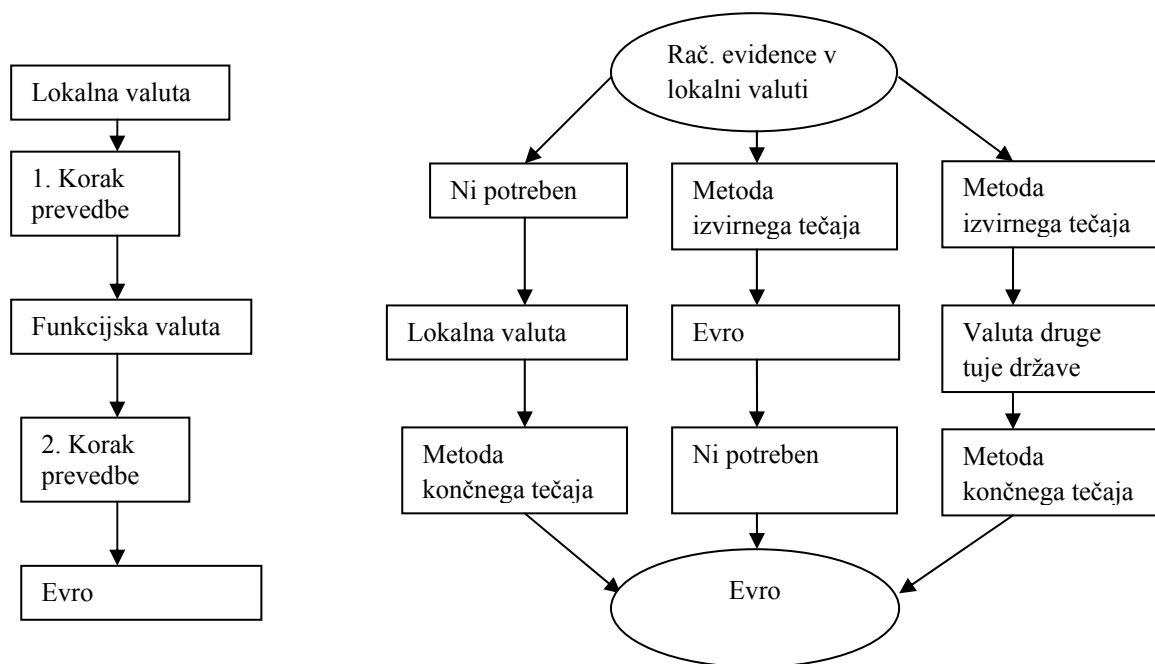
Ameriški računovodski standardi (US GAAP) pa predpisujejo, da se računovodski izkazi tujega podjetja, ki posluje v državi s hiperinflacijo, prevedejo, kot da bi bila funkcijska valuta podjetja njegova predstavitvena valuta (evro). Računovodski izkazi se tako prevedejo v evre z uporabo metode izvirnega tečaja (Radebaugh & Gray, 1997, str. 427).

Če tuje podjetje ne posluje v državi s hiperinflacijo, je potrebno identificirati njegovo funkcijsko valuto. Sledi proces prevedbe za tri različne situacije (Jeter & Chaney, 2004, str. 622):

1. *Lokalna valuta je funkcijska valuta.* Izkazi se prevedejo v valuto obvladujočega podjetja (evre) z uporabo metode končnega tečaja. Iz tega izhajajoči prevedbeni popravek se pripozna kot ločena sestavina kapitala (prevedbena rezerva).
2. *Evro je funkcijska valuta.* Če tuje podjetje ne vodi svojih računovodskih evidenc v svoji funkcijski valuti, se morajo izkazi prevesti v funkcijsko valuto (v tem primeru evre) z uporabo metode izvirnega tečaja. Ker je funkcijska valuta evro, nadaljnja prevedba ni potrebna. Iz tega izhajajoči prevedbeni popravek je evidentiran v izkazu poslovnega izida tekočega obdobja.
3. *Fukcijska valuta je valuta druge tuje države.* Računovodski izkazi v lokalni valuti se najprej (a) prevedejo v funkcijsko valuto (valuta druge tuje države) z uporabo metode izvirnega tečaja, in nato (b) prevedejo v evre z uporabo metode končnega tečaja. Tečajna razlika, nastala pri uporabi metode izvirnega tečaja se evidentira v izkazu poslovnega izida, medtem ko se tečajna razlika, nastala pri uporabi končnega tečaja, pripozna kot ločena sestavina kapitala (prevedbena rezerva).

Koraki prevedbenega procesa se lahko prikažejo z diagramom. Identifikacija funkcijske valute je ključni korak v procesu prevedbe, ker določa metodo prevedbe računovodskih izkazov.

Slika 2: Koraki prevedbenega procesa

Vir: Jeter & Chaney, *Advanced Accounting*, 2004, str. 622.

Prikazan pristop je skladen s ciljem ohranjanja finančnih rezultatov in razmerij posameznega podjetja, izmerjenih v njegovi funkcijski valuti. Kadar je lokalna valuta podjetja tudi njegova funkcijska valuta, uporaba metode končnega tečaja ohranja lokalno valuto kot enoto mere. Prevedbena metoda ohranja finančne rezultate, če se čisti dobiček ali izguba, izkazan v računovodskih izkazih funkcijske valute, ohrani tudi v prevedenih računovodskih izkazih. Ohranitev razmerij pa pomeni, da je na primer kratkoročni koeficient, izračunan iz bilance stanja v funkcijski valuti, enak izračunanemu kratkoročnemu koeficientu iz prevedene bilance stanja. Metoda končnega tečaja ohranja finančne rezultate in razmerja, kot so izmerjena v funkcijski valuti s prevedbo sredstev in obveznosti po enotnem tečaju (končni tečaj), ter izkaza poslovnega izida po enotnem tečaju (povprečni tečaj) (Hoyle et al., 2009, str. 441).

Prevedba z uporabo metode izvirnega tečaja, kadar je funkcijska valuta evro, izvira iz dojemanja poslovne skupine kot enotnega podjetja. V tem primeru se na dejavnost tujega podjetja gleda kot na direkten podaljsek ali neločljivo sestavino domačega matičnega podjetja. Matično podjetje in odvisno podjetje se obravnavata, kot da gre za eno samo podjetje. Cilj prevedbe je spremeniti enoto mere iz lokalne valute v predstavitevno valuto matičnega podjetja, ki je tudi funkcijska valuta tujega odvisnega podjetja. Proces prevedbe naj bi odražal vse transakcije odvisnega podjetja, kot če bi bile opravljene ali izmerjene samo v eni valuti, predstavitveni valuti matičnega podjetja. Uporaba izvirnih deviznih tečajev za prevedbo postavk, evidentiranih po izvorni vrednosti ohranja izvirno nabavno vrednost postavk v skladu s konceptom izvirne vrednosti. V bistvu so računovodski izkazi prilagojeni, kot če bi se evro uporabil za merjenje in

evidentiranje sredstev in obveznosti na dan posameznih transakcij (Alexander et al., 2003, str. 533).

Pri prevedbi računovodskih izkazov iz funkcijske valute v evre (metoda končnega tečaja) se prevedbeni popravki akumulirajo in evidentirajo kot ločena sestavina kapitala. Tečajne razlike se obravnavajo kot nerealizirane in njihov vpliv na denarni tok je negotov in časovno oddaljen. Zaradi tega so učinki deviznih tečajev izključeni iz izkaza poslovnega izida (Pierce & Brennan, 2003, str. 423).

2.1.1 Metoda končnega tečaja (angl. *Current rate method*)

V skladu z metodo končnega tečaja se računovodski izkazi tujih podjetij prevedejo v predstavitveno valuto skupine na naslednji način (MRS 21.39-40, str. 139):

- vsa sredstva in obveznosti (brez kapitala) se prevedejo po končnem tečaju (dnevni tečaj na dan bilance stanja),
- postavke prihodkov in odhodkov v izkazu poslovnega izida se prevedejo po deviznih tečajih na dan posameznih transakcij, uporabijo pa se lahko tudi ustrezni povprečni tečaji obdobja,
- tečajne razlike, ki iz tega izhajajo, se pripoznajo neposredno v kapitalu in se prikažejo kot posebna postavka kapitala, imenovana prevedbena rezerva (angl. *foreign currency translation reserve*).

Postavke izkaza poslovnega izida se lahko v skladu z določenimi računovodskimi standardi (UK GAAP) prevedejo tudi po končnem tečaju.

Postavke kapitala se prevedejo na poseben način, čeprav MSRP v nasprotju z US GAAP in UK GAAP niso povsem natančni glede tega (Insights into IFRS, 2008, str. 228):

- postavke kapitala, ki so obstajale na dan prevzema odvisnega podjetja, se prevedejo po deviznem tečaju na dan prevzema (izvirni tečaj),
- spremembe kapitala po dnevu prevzema (dividende, dokapitalizacija, prevrednotenje), razen čistega poslovnega izida obdobja, se prevedejo po tečajih na dan transakcije,
- čisti poslovni izid obdobja se prevede po povprečnem tečaju obdobja.

Postavke kapitala se prevedejo po izvirnih tečajih tako pri metodi končnega tečaja kot pri metodi izvirnega tečaja. To povzroči določen problem pri prevedbi zadržanih dobičkov, ki so sestavljeni iz mnogih predhodnih transakcij: prihodkov, odhodkov, dobičkov, izgub in izplačanih dividend, nastalih od začetka poslovanja podjetja.

Tabela 9: Prevedba zadržanih dobičkov v tuji valuti (TV) na koncu prvega leta poslovanja

Čisti poslovni izid v TV	(po metodi za prevedbo postavk IPI*)	Čisti poslovni izid v EUR
- dividende v TV	x izvirni devizni tečaj	- dividende v EUR
Končni zadržani dobiček v TV		Končni zadržani dobiček v EUR

Legenda: *IPI je oznaka za izkaz poslovnega izida.

Vir: Hoyle et al., Advanced Accounting, 2009, str. 443.

Končni znesek zadržanih dobičkov v evrih v prvem letu postane začetni znesek zadržanih dobičkov v evrih v drugem letu poslovanja.

Tabela 10: Prevedba zadržanih dobičkov v drugem letu poslovanja (in kasnejših letih)

Začetni zadržani dobiček v TV	(iz pretvorbe predhodnega leta)	Začetni zadržani dobiček v EUR
+ čisti poslovni izid v TV	(po metodi za prevedbo postavk IPI)	+ čisti poslovni izid v EUR
- dividende v TV	x izvirni devizni tečaj	- dividende v EUR
Končni zadržani dobiček v TV		Končni zadržani dobiček v EUR

Vir: Hoyle et al., Advanced Accounting, 2009, str. 443.

Zadržani dobički se prevedejo na enak način tako pri metodi končnega tečaja kot pri metodi izvirnega tečaja. Edina razlika je v tem, da je prevedba čistega poslovnega izida tekočega leta izračunana drugače pri obeh metodah. Primer prevedbe zadržanih dobičkov oziroma prenesenih dobičkov iz prejšnjih let je prikazan na podatkih skupine XYZ na strani 26.

Dobro ime in prilagoditve pri uporabi naložbene metode pri poslovnih združitvah, ki se nanašajo na tuje odvisno podjetje, se morajo obravnavati kot sredstva in obveznosti tega tujega podjetja. Izražene so v funkcijski valuti tujega odvisnega podjetja in se morajo prevesti po končnem tečaju na dan poročanja kot ostala sredstva in obveznosti (MRS 21.47, str. 140).

Tabela 11: Devizni tečaji, ki se uporabijo v skladu z metodo končnega tečaja pri prevedbi računovodskih izkazov tujega podjetja

Postavka	Devizni tečaj
Bilanca stanja	
Sredstva (denarna, nedenarna, kratkoročna, dolgoročna)	Končni tečaj
Obveznosti (denarne, nedenarne, kratkoročne, dolgoročne)	Končni tečaj
Osnovni kapital in rezerve pred prevzemom	Tečaj na dan prevzema podjetja (izvirni tečaj)
Zadržani dobički	Kombinacija tečajev
Dividende	Izvirni tečaj
Izkaz poslovnega izida	
Prihodki in odhodki	Tečaj na dan transakcij ali povprečni tečaj obdobja

Vir: Pierce & Brennan, *Principles and Practice of Group Accounts*, 2003, str. 423.

Tečajna razlika, ki je pripoznana v prevedbeni rezervi v kapitalu (angl. *foreign currency translation reserve*), je posledica:

- pretvorb prihodkov in odhodkov po povprečnem tečaju obdobja ter sredstev in obveznosti po končnem tečaju,
- razlike med pretvorbo začetnih čistih sredstev po končnem tečaju in pretvorbo po končnem tečaju prejšnjega obdobja.

Te tečajne razlike se ne pripoznajo v poslovnem izidu, ker spremembe deviznih tečajev neposredno malo vplivajo, ali sploh ne vplivajo, na sedanje in prihodnje denarne tokove iz poslovanja. Če se tečajne razlike nanašajo na podjetje v tujini, ki je konsolidirano, a ne pripada v celoti obvladujočemu podjetju, se akumulirane (kumulativne) tečajne razlike, ki izhajajo iz poslov in pripadajo manjšinskemu kapitalu, razporedijo in predstavijo kot del manjšinskega kapitala v konsolidirani bilanci stanja (Epstein & Jermakowicz, 2008, str. 835).

Poleg tega lahko prevedbena rezerva vključuje tečajne razlike, ki izvirajo iz posojil, ki tvorijo del čiste finančne naložbe v tuje odvisno podjetje s strani obvladujočega podjetja (točka 1.3.5.), ter tečajne razlike pri varovanju čiste finančne naložbe v tuje odvisno podjetje (poglavje 3).

V nekaterih primerih ima lahko prevedbena rezerva negativno stanje (v breme). Tako stanje je dovoljeno po MSRP in se ne prenese v izkaz poslovnega izida samo zato, ker predstavlja »izgubo« (Insights into IFRS, 2008, str. 230).

Bistvena predpostavka metode končnega tečaja je, da je valutnemu tveganju izpostavljena čista naložba podjetja v tuje podjetje. Tuje podjetje predstavlja neto sredstvo v tuji valuti, in če vrednost tuje valute pade, se zmanjša vrednost neto sredstev tujega podjetja, izražena v evrih. Izpostavljenost bilance stanja pri metodi končnega tečaja je enaka stanju neto sredstev tujega podjetja (celotna sredstva zmanjšana za celotne obveznosti). Ker so celotna sredstva podjetij običajno večja od celotnih obveznosti (razen v primeru negativnega kapitala), so pri veliki večini podjetij izpostavljena neto sredstva.

Celotna sredstva > Celotne obveznosti → Izpostavljenost neto sredstev

Zaradi tega nastane pozitivni prevedbeni popravek, kadar tuja valuta aprecira, in negativni prevedbeni popravek, kadar tuja valuta deprecira. Prevedbeni popravek ni nujno realiziran v obliki denarnih prilivov in odlivov. Lahko postane realiziran dobiček ali izguba samo, če je tuje podjetje prodano (po knjigovodski vrednosti) in je iztržek v tuji valuti zamenjan v evre (Hoyle et al., 2009, str. 441).

a) Metoda končnega tečaja pri prevedbi in konsolidaciji izkazov odvisnega podjetja

Uporabo metode končnega tečaja bom prikazal na primeru slovenskega podjetja XYZ, ki ga bom uporabil tudi pri vseh ostalih prikazih v nadaljevanju.

Podjetje XYZ s predstavitveno valuto EUR je za 204.369 tisoč EUR pridobilo 76% lastniški delež v srbskem podjetju CDE na dan 1.1.20X8, ko je kapital tega podjetja znašal 17.662.459 tisoč RSD (srbski dinar). Devizni tečaj na začetku leta 20X8 (na dan prevzema) je znašal 1 EUR = 82,87 RSD. Povprečni tečaj v letu 20X8 je znašal 1 EUR = 87,01 RSD, končni tečaj na dan 31.12.20X8 pa 1 EUR = 91,16 RSD. Podjetje CDE je na dan 1.9.20X8 izplačalo dividende v višini 92.000 tisoč RSD, ko je devizni tečaj znašal 1 EUR = 88,39 RSD.

Vsi prihodki in odhodki podjetja CDE se prevedejo po povprečnem deviznem tečaju, ki ga skupina izračuna kot tehtano povprečje vseh objavljenih srednjih tečajev EUR/RSD Banke Slovenije v letu.

Tabela 12: Prevedba izkaza poslovnega izida podjetja CDE za leto 20X8

	Podjetje CDE (v 000 RSD)	Devizni tečaj		Podjetje CDE (v 000 EUR)
Čisti prihodki iz prodaje	34.428.259	87,01	P*	395.666
Nabavna vrednost prodanega blaga	-27.793.070	87,01	P	-319.411
Kosmati poslovni izid	6.635.189			76.255
Stroški dela	-2.049.536	87,01	P	-23.554
Stroški materiala in storitev	-2.668.983	87,01	P	-30.673
Amortizacija	-1.193.968	87,01	P	-13.722
Poslovni izid iz poslovanja	722.701			8.306
Finančni prihodki	1.552.452	87,01	P	17.842
Finančni odhodki	-1.803.695	87,01	P	-20.729
Poslovni izid pred davki	471.459			5.418
Davki	-12.535	87,01	P	-144
Čisti poslovni izid	458.924			5.274

Legenda: *P je oznaka za povprečni devizni tečaj v obdobju.

Vir: Letno poročilo podjetja CDE.

Začetno stanje zadržanih dobičkov, ki so obstajali na dan prevzema podjetja CDE, se prevede po izvornem tečaju na ta dan. Dividende se prevedejo po tečaju na dan sklepa skupščine podjetja o izplačilu dividend.

Tabela 13: Prevedba prenesenega čistega poslovnega izida iz prejšnjih let (zadržanih dobičkov) podjetja CDE

	Podjetje CDE (v 000 RSD)	Devizni tečaj		Podjetje CDE (v 000 EUR)
1.1.20X8	1.284.227	82,87	I*	15.497
Izplačilo dividend	-92.000	88,39	I	-1.041
31.12.20X8	1.192.227			14.456

Legenda: *I je oznaka za izvorni devizni tečaj na dan posamezne transakcije.

Vir: Letno poročilo podjetja CDE.

V bilanci stanja se vse terjatve in obveznosti prevedejo po končnem tečaju. Osnovni kapital in rezerve iz dobička se prevedejo po izvornem deviznem tečaju na dan prevzema podjetja CDE. Čisti poslovni izid poslovnega leta in zadržane dobičke prenesemo v bilanco stanja iz zgornjih tabel. Po izvedbi teh postopkov znašajo celotna sredstva 377.299 tisoč EUR, celotni kapital in obveznosti pa 396.883 tisoč EUR. Bilanca stanja se izravna z oblikovanjem negativnega prevedbenega popravka v višini 19.584 tisoč EUR, ki se obravnava kot zmanjšanje kapitala.

Tabela 14: Prevedba bilance stanja podjetja CDE na dan 31.12.20X8

	Podjetje CDE na dan 31.12.20X8 (v 000 RSD)	Devizni tečaj		Podjetje CDE na dan 31.12.20X8 (v 000 EUR)
Dolgoročna sredstva	21.937.671			240.658
Opredmetena osnovna sredstva	21.937.671	91,16	K*	240.658
Kratkoročna sredstva	12.455.779			136.641
Zaloge	2.883.684	91,16	K	31.634
Ostala kratkoročna sredstva	9.572.095	91,16	K	105.007
Skupaj sredstva	34.393.450			377.299
Kapital	18.029.383			197.784
Osnovni kapital	13.803.904	82,87	I	166.573
Rezerve iz dobička	2.574.327	82,87	I	31.065
Čisti poslovni izid poslovnega leta	458.924	87,01	P	5.274
Preneseni čisti poslovni izid iz prejšnjih let	1.192.227		Kom**	14.456
Prevedbena rezerva	-		Rez***	-19.584
Obveznosti	16.364.068			179.515
Finančne obveznosti	7.164.185	91,16	K	78.592
Poslovne in druge obveznosti	9.199.882	91,16	K	100.923
Skupaj kapital in obveznosti	34.393.450			377.299

Legenda: *K je oznaka za končni devizni tečaj na dan bilance stanja.

**Kom je oznaka za kombinacijo več različnih deviznih tečajev.

***Rez je oznaka za rezidualno vrednost, ki uskladi aktivno in pasivno stran bilance stanja.

Vir: Letno poročilo podjetja CDE.

Prevedbena rezerva je postavka, ki uravnoteži bilanco stanja (angl. *balancing item*). Prevedbena rezerva pa se lahko izračuna tudi neposredno z upoštevanjem vpliva sprememb deviznih tečajev na začetno stanje in kasnejše spremembe neto sredstev podjetja CDE, kot je prikazano spodaj.

Tabela 15: Neposreden izračun prevedbene rezerve

	(v 000 RSD)	Devizni tečaj		(v 000 EUR)
Izpostavljeno stanje neto sredstev na dan 1.1.20X8	17.662.459	82,87	K	213.135
Spremembe neto sredstev v letu				
Čisti poslovni izid	458.924	87,01	P	5.274
Izplačane dividende	-92.000	88,39	I	-1.041
Stanje neto sredstev prevedeno po tečaju na dan posamezne transakcije				217.368
Izpostavljeno stanje neto sredstev na dan 31.12.20X8	18.029.383	91,16	K	197.784
Sprememba kumulativne prevedbene rezerve v letu				-19.584
Prevedbena rezerva na dan 1.1.20X8				-
Prevedbena rezerva na dan 31.12.20X8				-19.584

Vir: Prirejeno po Hoyle et al., *Advanced Accounting*, 2009, str. 453.

Prevedene računovodske izkaze podjetja CDE uporabimo za izdelavo konsolidiranih računovodskih izkazov skupine XYZ.

Tabela 16: Konsolidirani izkaz poslovnega izida za leto 20X8

	Podjetje XYZ (v 000 EUR)	Podjetje CDE (v 000 EUR)	Izločitve v breme	Izločitve v dobro	Manjšinski delež	Konsolidirani izkaz
Čisti prihodki iz prodaje	1.637.804	395.666				2.033.470
Nabavna vrednost prodanega blaga	-1.202.399	-319.411				-1.521.810
Kosmati poslovni izid	435.406	76.255				511.660
Stroški dela	-195.016	-23.554				-218.570
Stroški materiala in storitev	-123.678	-30.673				-154.352
Amortizacija	-46.000	-13.722				-59.722
Poslovni izid iz poslovanja	70.711	8.306				79.017
Prihodki od dividend	791	-	791			-
Ostali finančni prihodki	14.306	17.842				32.148
Finančni odhodki	-48.340	-20.729				-69.068
Poslovni izid pred davki	37.469	5.418				42.096
Davki	-7.901	-144				-8.045
Čisti poslovni izid	29.568	5.274				34.051
Čisti poslovni izid več. lastnika						32.785
Čisti poslovni izid manj. lastnika					1.266	

Vir: Letni poročili podjetij XYZ in CDE.

Tabela 17: Preneseni čisti poslovni izid iz prejšnjih let (zadržani dobički) skupine XYZ

	Podjetje XYZ (v 000 EUR)	Podjetje CDE (v 000 EUR)	Izločitve v breme	Izločitve v dobro	Manjšinski delež	Konsolidirani izkaz
1.1.20X8	3.168	15.497	11.778		3.719	3.168
Izplačilo dividend	0	-1.041		791	-250	0
31.12.20X8	3.168	14.456	11.778	791	3.469	3.168

Vir: Letni poročili podjetij XYZ in CDE.

Pri prevzemu podjetja CDE oziroma prvi konsolidaciji izračunamo dobro ime kot razliko med izplačano kupnino in deležem prevzemnika v pošteni vrednosti prevzetih sredstev in obveznosti (v primeru predpostavljamo, da je poštena vrednost enaka knjigovodski vrednosti). Kot sem že omenil, se dobro ime obravnava kot sredstvo prevzetega podjetja, zato se izračuna v funkcijski valuti prevzetega podjetja in prevede po končnem tečaju na dan bilance stanja.

Dobro ime = 16.936.042 tisoč RSD – (0,76*17.662.459 tisoč RSD) = 3.512.574 tisoč RSD

Dobro ime znaša na dan 31.12.20X8 3.512.574 tisoč RSD, kar je potrebno preračunati po končnem tečaju 91,16 EUR/RSD, da dobimo 38.533 tisoč EUR. Tečajna razlika na dobrem imenu od 1.1.20X8 do 31.12.20X8 v višini 3.853 tisoč EUR se pripozna v okviru prevedbene rezerve.

Negativno stanje prevedbene rezerve v konsolidirani bilanci stanja je sestavljeno iz celotne prevedbene rezerve izračunane pri prevedbi podjetja CDE, tečajnih razlik na dobrem imenu in prenosa ustreznega dela prevedbene rezerve na manjšinski kapital (19.584 + 3.853 – 4.700 = 18.737).

Tabela 18: Konsolidirana bilanca stanja na dan 31.12.20X8

	Podjetje XYZ (v 000 EUR)	Podjetje CDE (v 000 EUR)	Izločitve v breme	Izločitve v dobro	Manjšinski delež	Konsolidirani izkaz
Dolgoročna sredstva	1.472.602	240.658				1.547.424
Naložba v odvisno podjetje	204.369	0		204.369		0
Opredmetena osnovna sredstva	922.721	240.658				1.163.379
Dobro ime			42.387	3.853		38.533
Ostala dolgoročna sredstva	345.512					345.512
Kratkoročna sredstva	397.155	136.641				533.796
Zaloge	166.353	31.634				197.988
Ostala kratkoročna sredstva	230.801	105.007				335.808
Skupaj sredstva	1.869.756	377.299				2.081.220
Večinski kapital	718.558	197.784				703.038
Osnovni kapital	144.559	166.573	126.595		39.978	144.559
Rezerve iz dobička	541.263	31.065	23.609		7.456	541.263
Čisti poslovni izid poslovnega leta	29.568	5.274	791		1.266	32.785
Preneseni čisti poslovni izid iz prejšnjih let	3.168	14.456	11.778	791	3.469	3.168
Prevedbena rezerva		-19.584	3.853		-4.700	-18.737
Kapital manjšinskih lastnikov					-47.468	47.468
Celotni kapital	718.558	197.784				750.506
Obveznosti	1.151.199	179.515				1.330.714
Finančne obveznosti	695.214	78.592				773.805
Poslovne in druge obveznosti	455.985	100.923				556.909
Skupaj kapital in obveznosti	1.869.756	377.299	209.013	209.013	0	2.081.220

Vir: Letni poročili podjetij XYZ in CDE.

b) Metoda končnega tečaja pri prevedbi izkazov pridruženega podjetja

Za prikaz prevedbe izkazov pridruženega podjetja, katerega funkcijska valuta je drugačna od valute matičnega podjetja, predpostavljajmo, da je podjetje XYZ 1.1.20X8 pridobilo le 30% kapitala podjetja CDE, in ne 76%, kot je bilo predstavljeno v prejšnji točki. Podjetje XYZ je pridobilo naložbo v pridruženo podjetje CDE za 80.672 tisoč EUR. Kot sem že omenil, je poštena vrednost neto sredstev (kapitala) podjetja CDE enaka njihovi knjigovodski vrednosti. Prevedba računovodskih izkazov pridruženega podjetja iz funkcijske valute v EUR za leto 20X8 je enaka kot v predhodnem primeru, ko je bilo podjetje CDE odvisno.

Računovodski izkazi tujega pridruženega podjetja se prevedejo po metodi končnega tečaja. Vsa sredstva in obveznosti se prevedejo po končnem tečaju. Osnovni kapital in zadržani dobički ob pridobitvi naložbe se prevedejo po izvirnem tečaju na dan pridobitve naložbe v podjetje CDE. Izkaz poslovnega izida se prevede po povprečnem tečaju leta 20X8. Izravnalna postavka, prevedbena rezerva, izenači celotne obveznosti in kapital s celotnimi sredstvi v prevedeni bilanci stanja podjetja CDE (Larsen, 2000, str. 573).

Računovodske izkaze pridruženega podjetja smo prevedli v evre zato, ker mora podjetje XYZ svojo naložbo v pridruženo podjetje CDE obračunati po kapitalski metodi v konsolidiranih računovodskih izkazih.

Tabela 19: Evidentiranje pridobitve 30-odstotnega lastniškega deleža v podjetju CDE s strani podjetja XYZ

Postavka (v 000 EUR)	V breme	V dobro
Finančna naložba v podjetje CDE	80.672	
Denarna sredstva		80.672

Vir: Prirejeno po Larsen, Modern Advanced Accounting, 2000, str. 574.

Tabela 20: Pripoznanje dividend, izplačanih s strani pridruženega podjetja na dan 1.9.20X8

Postavka (v 000 EUR)	V breme	V dobro
Terjatev za prejete dividende	312	
Finančna naložba v podjetje CDE		312

Vir: Prirejeno po Larsen, Modern Advanced Accounting, 2000, str. 574.

Tabela 21: Evidentiranje deleža dobička pridruženega podjetja v letu 20X8 po kapitalški metodi

Postavka (v 000 EUR)	V breme	V dobro
Finančna naložba v podjetje CDE	1.582	
Finančni prihodki		1.582

Vir: Prirejeno po Larsen, Modern Advanced Accounting, 2000, str. 574.

Tabela 22: Delež ostalih sprememb v kapitalu pridruženega podjetja v letu 20X8 (tečajne razlike)

Postavka (v 000 EUR)	V breme	V dobro
Prevedbena rezerva	5.875	
Finančna naložba v podjetje CDE		5.875

Vir: Prirejeno po Larsen, Modern Advanced Accounting, 2000, str. 574.

Ob tem moramo poudariti, da podjetje XYZ v skladu z računovodskimi standardi naložbo v pridruženo podjetje CDE evidentira po kapitalški metodi izključno v konsolidiranih računovodskih izkazih, medtem ko jo v svojih posamičnih računovodskih izkazih evidentira po nabavni vrednosti.

Tabela 23: Spremembe finančne naložbe v pridruženo podjetje CDE v konsolidiranih računovodskih izkazih skupine XYZ

Datum	Dogodek (v 000 EUR)	V breme	V dobro	Saldo
1.1.20X8	Pridobitev 30% deleža	80.672		80.672
1.9.20X8	Delež dividend		312	80.360
31.12.20X8	Delež čistega dobička	1.582		81.942
31.12.20X8	Delež ostalih sprememb kapitala (tečajne razlike)		5.875	76.067

Vir: Prirejeno po Larsen, Modern Advanced Accounting, 2000, str. 574.

Prevedbena rezerva je evidentirana v kapitalu konsolidirane bilance stanja podjetja XYZ do prodaje ali likvidacije celotne naložbe ali dela naložbe podjetja XYZ v podjetje CDE. Ob tem dogodku se ustrezni del prevedbene rezerve vključi v izmero dobička ali izgube pri prodaji ali likvidaciji naložbe v podjetje CDE.

Tabela 24: Konsolidirani izkaz poslovnega izida za leto 20X8

	Podjetje XYZ (v 000 EUR)	Izločitve v breme	Izločitve v dobro	Konsolidirani izkaz
Čisti prihodki iz prodaje	1.637.804			1.637.804
Nabavna vrednost prodanega blaga	-1.202.399			-1.202.399
Kosmati poslovni izid	435.406			435.406
Stroški dela	-195.016			-195.016
Stroški materiala in storitev	-123.678			-123.678
Amortizacija	-46.000			-46.000
Poslovni izid iz poslovanja	70.711			70.711
Prihodki od dividend	312	312		0
Ostali finančni prihodki	14.306		1.582	15.888
Finančni odhodki	-48.340			-48.340
Poslovni izid pred davki	36.990			38.260
Davki	-7.901			-7.901
Čisti poslovni izid	29.089			30.359
Čisti poslovni izid več. lastnika				30.359
Čisti poslovni izid manj. lastnika				0

Vir: Letno poročilo podjetja XYZ.

Tabela 25: Konsolidirana bilanca stanja na dan 31.12.20X8

	Podjetje XYZ (v 000 EUR)	Izločitve v breme	Izločitve v dobro	Konsolidirani izkaz
Dolgoročna sredstva	1.348.905			1.344.300
Naložba v pridruženo podjetje	80.672	1.582	6.187	76.067
Opredmetena osnovna sredstva	922.721			922.721
Dobro ime	0			0
Ostala dolgoročna sredstva	345.512			345.512
Kratkoročna sredstva	396.676			396.676
Zaloge	166.353			166.353
Ostala kratkoročna sredstva	230.322			230.322
Skupaj sredstva	1.745.581			1.740.975
Večinski kapital	718.079			713.474
Osnovni kapital	144.559			144.559
Rezerve iz dobička	541.263			541.263
Čisti poslovni izid poslovnega leta	29.089	312	1.582	30.359
Preneseni čisti poslovni izid iz prejšnjih let	3.168			3.168
Prevedbena rezerva		5.875		-5.875
Kapital manjšinskih lastnikov				0
Celotni kapital	718.079			713.474
Obveznosti	1.027.502			1.027.502
Finančne obveznosti	571.517			571.517
Poslovne obveznosti	455.985			455.985
Skupaj kapital in obveznosti	1.745.581	7.770	7.770	1.740.975

Vir: Letno poročilo podjetja XYZ.

2.1.2 Metoda izvirnega tečaja (angl. *Temporal method*)

Glavni cilj, na katerem temelji metoda izvirnega tečaja, je prikazati računovodske izkaze v evrih, kot če bi tuje podjetje dejansko uporabljalo evre pri svojem poslovanju. Naslednje pravilo prevedbe je skladno z navedenim ciljem metode izvirnega tečaja (Hoyle et al., 2009, str. 441):

1. Sredstva in obveznosti, pripoznana v bilanci stanja tujega podjetja po izvirni vrednosti, se prevedejo po izvirnih tečajih, kar povzroči, da je tudi prevedena vrednost v evrih izvirna nabavna vrednost.
2. Nasprotno se sredstva in obveznosti, pripoznana po dnevni ali prihodnji vrednosti, prevedejo po končnem tečaju, kar povzroči, da je tudi prevedena vrednost v evrih trenutna, dnevna vrednost.

Uporaba tega pravila ohranja osnovni princip merjenja vrednosti (dnevna vrednost ali izvirna vrednost), ki ga tuje podjetje uporablja pri obračunavanju svojih sredstev in obveznosti. Izvirna vrednost sredstva je cena, po kateri je bilo sredstvo nabavljeno, oziroma znesek plačane gotovine ali gotovinskih ustreznih v trenutku nabave, ali poštena vrednost nadomestila, danega v trenutku nabave za pridobljeno sredstvo (Turk, Kavčič, Kokotec-Novak, Koželj & Odar, 2004, str. 75). Dnevno vrednost sredstva pa predstavljajo zneski plačane gotovine ali gotovinskih ustreznih, ki

bi jih bilo treba plačati, če bi v sedanosti kupili isto ali istovrstno sredstvo (Turk et al., 2004, str. 77).

Denarna sredstva, finančne naložbe, poslovne terjatve in večina obveznosti so pripoznane po trenutni ali prihodnji vrednosti in prevedene po končnem tečaju tudi pri metodi izvirnega tečaja. Kot sem že omenil, so spremembam deviznega tečaja oziroma prevedbenemu valutnemu tveganju izpostavljene samo postavke, ki se prevedejo po končnem deviznem tečaju. Metoda izvirnega tečaja povzroči bodisi izpostavljenost neto sredstev bodisi izpostavljenost neto obveznosti, v odvisnosti od tega ali so denarna sredstva, finančne naložbe in poslovne terjatve večje ali manjše od celotnih obveznosti (Hoyle et al., 2009, str. 442).

Denarna sredstva + Finančne naložbe + Poslovne terjatve > Celotne obveznosti → Izpostavljenost neto sredstev

Denarna sredstva + Finančne naložbe + Poslovne terjatve < Celotne obveznosti → Izpostavljenost neto obveznosti

Ker so obveznosti (kratkoročne in dolgoročne) običajno višje od sredstev, prevedenih po končnem tečaju, ponavadi obstaja izpostavljenost neto obveznosti, kadar se uporablja metoda izvirnega tečaja. To je ravno obratno kot pri metodi končnega tečaja, kjer ponavadi obstaja izpostavljenost neto sredstev. Pri metodi izvirnega tečaja prevedbena prilagoditev meri »dobiček ali izgubo pri prevedbi« denarnih sredstev, finančnih naložb, terjatev in obveznosti tujega podjetja, kot če bi te postavke neposredno posedovalo matično podjetje.

Kadar tuje podjetje vodi svoje poslovne knjige v (lokalni) valuti, ki ni njegova funkcijska valuta, in je njegova funkcijska valuta enaka funkcijski valuti matičnega podjetja, se njegovi računovodski izkazi prevedejo s pomočjo metode izvirnega tečaja. Ta situacija nastopi, kadar je tuje podjetje močno povezano z matičnim podjetjem in nastopa samo kot nekakšen podaljšek matičnega podjetja v tujini. Metoda izvirnega tečaja se v praksi uporablja bolj redko kot metoda končnega tečaja.

Uporaba metode izvirnega tečaja je dovoljena, kjer je poslovanje tujega podjetja bolj odvisno od valute matičnega podjetja kot pa od svoje lastne valute. Primer je podjetje, ki deluje kot prodajno predstavništvo matičnega podjetja, tako da prodaja blago matičnega podjetja in nakazuje prejemke matičnemu podjetju. V skladu z metodo izvirnega tečaja se (Pierce & Brennan, 2003, str. 434):

- nedenarna sredstva in z njimi povezani odhodki (amortizacija in nabavna vrednost prodanega blaga) prevedejo po izvirnih tečajih (angl. *historic rate*), to so tečaji na dan, ko so bila sredstva pridobljena (ali prevrednotena),
- denarna sredstva in obveznosti se prevedejo po končnem tečaju,
- vse tečajne razlike se vključijo v izkaz poslovnega izida obdobja.

Učinek prevedbe pri metodi izvirnega tečaja je enak kot pri prevedbi posameznih transakcij v tujih valutah v posamičnih računovodskih izkazih. Gre za isto vsebino, kot če bi matično podjetje direktno posedovalo posamezna sredstva in obveznosti tujega podjetja (Jeter & Chaney, 2004, str. 629). Pri metodi izvirnega tečaja je večja raznolikost uporabljenih tečajev kot pri metodi končnega tečaja.

Tabela 26: Devizni tečaji, ki se uporabijo v skladu z metodo izvirnega tečaja pri prevedbi računovodskih izkazov tujega podjetja

Postavka	Devizni tečaj
<i>Bilanca stanja</i>	
Nedenarna sredstva, izmerjena po izvorni vrednosti (osnovna sredstva, zaloge, razmejitve)	Tečaj na dan nakupa (izvirni tečaj)
Nedenarna sredstva, ki so bila prevrednotena (osnovna sredstva po modelu poštene vrednosti)	Tečaj na dan prevrednotenja (izvirni tečaj)
Nedenarna sredstva, izražena po dnevni vrednosti (finančne naložbe)	Končni tečaj
Denarna sredstva in obveznosti (denar, dana in prejeta posojila, terjatve do kupcev, obveznosti do dobaviteljev)	Končni tečaj
Osnovni kapital in rezerve pred prevzemom	Tečaj na dan prevzema odvisnega podjetja (izvirni tečaj)
Zadržani dobički	Kombinacija tečajev
Dividende	Izvirni tečaj
<i>Izkaz poslovnega izida</i>	
Amortizacija	Tečaj, uporabljen pri s tem povezanih sredstvih (izvirni tečaj)
Začetni in končni saldo zalog	Tečaj na dan nakupa (izvirni tečaj)
Ostali prihodki in odhodki	Povprečni tečaj

Vir: Pierce & Brennan, Principles and Practice of Group Accounts, 2003, str. 434.

Uporaba metode izvirnega tečaja je precej bolj zapletena kot uporaba metode končnega tečaja, saj je pri uporabi metode izvirnega tečaja potrebno vzdrževati seznam deviznih tečajev pri evidentiranju zalog, časovnih razmejitev in osnovnih sredstev, ker se ta sredstva (pripoznana po izvorni vrednosti) prevedejo po izvirnih tečajih na dan pridobitve. Pri metodi končnega tečaja spremljanje izvirnih tečajev za ta sredstva ni potrebno.

V skladu z metodo izvirnega tečaja se na drugačen, bolj zapleten način pretvorijo nabavna vrednost prodanega blaga (NVPB) in osnovna sredstva podjetja (Baker et al., 1996, str. 704).

Nabavna vrednost prodanega blaga se pri metodi končnega tečaja enostavno prevede z uporabo povprečnega deviznega tečaja obdobja: $NVPB \text{ v TV} * \text{povprečni d.t.} = NVPB \text{ v EUR}$.

Pri metodi izvirnega tečaja je potrebno NVPB razdeliti na začetne zaloge, nakupe in končne zaloge, vsaka sestavina NVPB pa se mora potem prevesti po ustreznem izvirnem tečaju. Na

primer, če podjetje pridobi začetno zalogo (FIFO vrednotenje) leta 2009 enakomerno skozi četrti kvartal leta 2008, potem uporabi povprečni devizni tečaj četrtega kvartala leta 2008 za prevedbo začetnih zalog. Enako uporabi devizni tečaj četrtega kvartala leta 2009 za prevedbo končnih zalog. Ob predpostavki, da so bili nakupi izvedeni enakomerno skozi leto 2009, se uporabi povprečni tečaj leta 2009 za prevedbo nakupov zalog.

Tabela 27: Prevedba zalog po metodi izvirnega tečaja

Začetna zaloga v TV	x izvirni tečaj (4. kvartal 2008)	Začetna zaloga v EUR
+ nakupi v TV	x povprečni tečaj (2009)	+ nakupi v EUR
- končna zaloga v TV	x izvirni tečaj (4. kvartal 2009)	- končna zaloga v EUR
NVPB v TV		NVPB v EUR

Vir: Hoyle et al., Advanced Accounting, 2009, str. 444.

Osnovna sredstva, pridobljena v različnih obdobjih, se po metodi izvirnega tečaja prevedejo po različnih (izvirnih) deviznih tečajih. Enako velja za amortizacijo osnovnih sredstev in popravek vrednosti osnovnih sredstev (Hoyle et al, 2009, str. 444). Na primer predpostavimo, da podjetje kupi opremo na dan 1. 1. 2008 po ceni 1.000 enot tuje valute (TV), ko je devizni tečaj 1 EUR za TV. Naslednji kos opreme kupi na dan 1. 1. 2009 za 5.000 TV, ko je devizni tečaj 1,2 EUR za TV. Oba kosa opreme imata petletno življenjsko dobo. Po metodi izvirnega tečaja se vrednost opreme v konsolidirani bilanci stanja na dan 31. 12. 2010, ko je devizni tečaj 1,5 EUR za TV, izkaže na naslednji način:

$$1.000 \text{ TV} * 1 \text{ EUR/TV} = 1.000 \text{ EUR}$$

$$5.000 \text{ TV} * 1,2 \text{ EUR/TV} = 6.000 \text{ EUR}$$

$$6.000 \text{ TV} \qquad \qquad \qquad 7.000 \text{ EUR}$$

Strošek amortizacije za leto 2010 v skladu z metodo izvirnega tečaja je izračunan na naslednji način:

$$200 \text{ TV} * 1 \text{ EUR/TV} = 200 \text{ EUR}$$

$$1.000 \text{ TV} * 1,2 \text{ EUR/TV} = 1.200 \text{ EUR}$$

$$1.200 \text{ TV} \qquad \qquad \qquad 1.400 \text{ EUR}$$

Popravek vrednosti se v skladu z metodo izvirnega tečaja izračuna na naslednji način:

$$600 \text{ TV} * 1 \text{ EUR/TV} = 600 \text{ EUR}$$

$$2.000 \text{ TV} * 1,2 \text{ EUR/TV} = 2.400 \text{ EUR}$$

$$2.600 \text{ TV} \qquad \qquad \qquad 3.000 \text{ EUR}$$

V skladu z metodo končnega tečaja se oprema pripozna v konsolidirani bilanci stanja na dan 31. 12. 2010 v višini $6000 \text{ TV} * 1,5 \text{ EUR/TV} = 9000 \text{ EUR}$. Strošek amortizacije se prevede po povprečnem tečaju $1,4 \text{ EUR/TV}$, $1.200 \text{ TV} * 1,4 \text{ EUR/TV} = 1.680 \text{ EUR}$, popravek vrednosti pa znaša $2.600 \text{ TV} * 1,5 \text{ EUR/TV} = 3.900 \text{ EUR}$.

V tem primeru ima tuje odvisno podjetje samo dve osnovni sredstvi, v realnosti pa imajo podjetja na stotine in tisoče enot osnovnih sredstev, kar zahteva pri uporabi metode izvirnega tečaja precej dodatnega dela v primerjavi z uporabo metode končnega tečaja (Lewis & Pendrill, 1996, str. 302).

Metoda izvirnega tečaja se v praksi uporablja precej bolj redko kot metoda končnega tečaja iz več razlogov (Shapiro, 2002, str. 337). Prvi razlog je dejstvo, da je veliko več tujih podjetij, ki opravljajo dejavnost relativno neodvisno, v primerjavi s tistimi, ki so zgolj podaljšek matičnega podjetja. Poleg tega so vodstva podjetij nagnjena k uporabi metode končnega tečaja, ki v nasprotju z metodo izvirnega tečaja ne vpliva na čisti poslovni izid in tako ne povzroča neugodnih nihanj čistega poslovnega izida. Najpomembnejši dejavnik v prid večje uporabe metode končnega tečaja pa naj bi bila že omenjena bolj zapletena uporaba metode izvirnega tečaja tako za pripravljavce kot uporabnike računovodskih izkazov (Simas & De Medeiros, 2005, str. 24). Med slovenskimi podjetji se metoda izvirnega tečaja praktično ne uporablja, kot sem izvedel s pomočjo ankete, kar je lahko tudi posledica slabega poznavanja tega področja.

a) Metoda izvirnega tečaja pri prevedbi in konsolidaciji izkazov odvisnega podjetja

Uporabo metode izvirnega tečaja prikazujem na primeru istih dveh podjetij XYZ in CDE kot metodo končnega tečaja, čeprav izbira metode ni poljubna in je odvisna od opisanih okoliščin, v katerih podjetje posluje. V realnosti se izkazi podjetja CDE prevajajo z metodo končnega tečaja.

Pri uporabi metode izvirnega tečaja potrebujemo še nekaj dodatnih informacij. Opredmetena osnovna sredstva odvisnega podjetja se niso spremenila od prevzema, razen za amortizacijo. Dodatni devizni tečaji srbskega dinarja, potrebni za prevedbo izkazov, so naslednji:

1.1.20X8 (datum nakupa začetnih zalog) 1 EUR = 82,87 RSD

4. kvartal 20X8 (datum nakupa končnih zalog) 1 EUR = 89,56 RSD

Pri metodi izvirnega tečaja je potrebno najprej prevesti bilanco stanja, saj se tečajne razlike v izkazu poslovnega izida izračunajo kot rezidual (angl. *plug technique*).

Tabela 28: Prevedba bilance stanja podjetja CDE na dan 31.12.20X8

	Podjetje CDE na dan 31.12.20X8 (v 000 RSD)	Devizni tečaj		Podjetje CDE na dan 31.12.20X8 (v 000 EUR)
Dolgoročna sredstva	21.937.671			264.724
Opredmetena osnovna sredstva	21.937.671	82,87	I	264.724
Kratkoročna sredstva	12.455.779			137.205
Zaloge	2.883.684	89,56	I	32.198
Ostala kratkoročna sredstva	9.572.095	91,16	K	105.007
Skupaj sredstva	34.393.450			401.929
Kapital	18.029.383			222.414
Osnovni kapital	13.803.904	82,87	I	166.573
Rezerve iz dobička	2.574.327	82,87	I	31.065
Čisti poslovni izid poslovnega leta	458.924		Rez	10.320
Preneseni čisti poslovni izid iz prejšnjih let	1.192.227		Kom	14.456
Obveznosti	16.364.068			179.515
Finančne obveznosti	7.164.185	91,16	K	78.592
Poslovne in druge obveznosti	9.199.882	91,16	K	100.923
Skupaj kapital in obveznosti	34.393.450			401.929

Vir: Letno poročilo podjetja CDE.

Tabela 29: Prevedba prenesenega čistega poslovnega izida iz prejšnjih let (zadržanih dobičkov) podjetja CDE

	Podjetje CDE (v 000 RSD)	Devizni tečaj		Podjetje CDE (v 000 EUR)
1.1.20X8	1.284.227	82,87	I	15.497
Izplačilo dividend	-92.000	88,39	I	-1.041
31.12.20X8	1.192.227			14.456

Vir: Letno poročilo podjetja CDE.

Tabela 30: Prevedba izkaza poslovnega izida podjetja CDE za leto 20X8

	Podjetje CDE (v 000 RSD)	Devizni tečaj		Podjetje CDE (v 000 EUR)
Čisti prihodki iz prodaje	34.428.259	87,01	P	395.666
Nabavna vrednost prodanega blaga	-27.793.070		Kom	-321.587
Kosmati poslovni izid	6.635.189			74.079
Stroški dela	-2.049.536	87,01	P	-23.554
Stroški materiala in storitev	-2.668.983	87,01	P	-30.673
Amortizacija	-1.193.968	82,87	I	-14.408
Poslovni izid iz poslovanja	722.701			5.444
Tečajna razlika			Rez	7.908
Finančni prihodki	1.552.452	87,01	P	17.842
Finančni odhodki	-1.803.695	87,01	P	-20.729
Poslovni izid pred davki	471.459			10.464
Davki	-12.535	87,01	P	-144
Čisti poslovni izid	458.924			10.320

Vir: Letno poročilo podjetja CDE.

Čisti poslovni izid v EUR v višini 10.320 tisoč EUR se ne preračuna neposredno iz čistega poslovnega izida v srbskih dinarjih (RSD), temveč se prenese iz prevedene bilance stanja prikazane na prejšnji strani. Ostale postavke, razen nabavne vrednosti prodanega blaga (NVPB) in amortizacije, so preračunane v EUR po povprečnem tečaju. Amortizacija je pretvorjena v EUR po izvirnem tečaju, NVPB pa je izračunana v skladu s spodnjo tabelo. Razlika, ki je potrebna, da dobimo čisti poslovni izid v višini 10.320 tisoč EUR, znaša 7.908 tisoč EUR in predstavlja tečajno razliko.

Tabela 31: Prevedba zalog v letu 20X8

	Podjetje CDE (v 000 RSD)	Devizni tečaj		Podjetje CDE (v 000 EUR)
Začetno stanje zalog	2.146.519	82,87	I	25.902
+ nakupi zalog	28.530.235	87,01	P	327.883
- končno stanje zalog	-2.883.684	89,56	I	-32.198
Nabavna vrednost prodanega blaga	27.793.070			321.587

Vir: Letno poročilo podjetja CDE.

Tečajna razlika v višini 7.908 tisoč EUR se lahko izračuna tudi neposredno z upoštevanjem vpliva sprememb deviznega tečaja na izpostavljenost bilance stanja podjetja CDE. Pri metodi izvirnega tečaja predstavlja izpostavljenost bilance stanja stanje neto denarnih obveznosti ali neto denarnih sredstev. Tečajna razlika se izračuna s prevedbo začetnega stanja neto denarnih obveznosti in kasnejših sprememb denarnih postavk po ustreznih deviznih tečajih ter nato primerjavo tega zneska s preračunano vrednostjo neto denarnih obveznosti po končnem tečaju.

Tabela 32: Neposreden izračun tečajne razlike

	v 000 RSD	Devizni tečaj		v 000 EUR
Izpostavljeno stanje neto denarnih obveznosti na dan 1.1.20X8	7.615.699	82,87	K	91.899
Spremembe neto denarnih obveznosti v letu:				
Znižanje za: povečanje denarja in terjatev zaradi prodaje	-34.428.259	87,01	P	-395.666
Povečanje za: zmanjšanje denarnih sredstev ali povečanje denarnih obveznosti:				
- Nakupi zalog	28.530.235	87,01	P	327.883
- Ostali odhodki	4.969.763	87,01	P	57.115
- Davki	12.535	87,01	P	144
- Izplačilo dividend	92.000	88,39	I	1.041
Neto denarne obveznosti prevedene po tečaju na dan posamezne transakcije				82.416
Izpostavljeno stanje neto denarnih obveznosti na dan 31.12.20X8	6.791.973	91,16	K	74.509
Tečajna razlika				7.908

Vir: Prirejeno po Hoyle et al., Advanced Accounting, 2009, str. 456.

Prevedene računovodske izkaze podjetja CDE je potrebno nato vključiti v konsolidirane računovodske izkaze podjetja XYZ.

Tabela 33: Konsolidirani izkaz poslovnega izida za leto 20X8

	Podjetje XYZ (v 000 EUR)	Podjetje CDE (v 000 EUR)	Izločitve v breme	Izločitve v dobro	Manjšinski delež	Konsolidirani izkaz
Čisti prihodki iz prodaje	1.637.804	395.666				2.033.470
Nabavna vrednost prodanega blaga	-1.202.399	-321.587				-1.523.985
Kosmati poslovni izid	435.406	74.079				509.485
Stroški dela	-195.016	-23.554				-218.570
Stroški materiala in storitev	-123.678	-30.673				-154.352
Amortizacija	-46.000	-14.408				-60.408
Poslovni izid iz poslovanja	70.711	5.444				76.155
Tečajna razlika		7.908				7.908
Prihodki od dividend	791		791			0
Ostali finančni prihodki	14.306	17.842				32.148
Finančni odhodki	-48.340	-20.729				-69.068
Poslovni izid pred davki	37.469	10.464				47.142
Davki	-7.901	-144				-8.045
Čisti poslovni izid	29.568	10.320				39.097
Čisti poslovni izid več. lastnika						36.620
Čisti poslovni izid manj. lastnika					2.477	

Vir: Letni poročili podjetij XYZ in CDE.

Tabela 34: Preneseni čisti poslovni izid iz prejšnjih let (zadržani dobički) skupine XYZ

	Podjetje XYZ (v 000 EUR)	Podjetje CDE (v 000 EUR)	Izločitve v breme	Izločitve v dobro	Manjšinski delež	Konsolidirani izkaz
1.1.20X8	3.168	15.497	11.778		3.719	3.168
Izplačilo dividend	0	-1.041		791	-250	0
31.12.20X8	3.168	14.456	11.778	791	3.469	3.168

Vir: Letni poročili podjetij XYZ in CDE.

Izračun dobrega imena je enak kot pri metodi končnega tečaja, le da se stanje ne prevede na vsak dan bilance po končnem tečaju, temveč po izvirnem tečaju.

Dobro ime = 16.936.042 tisoč RSD – (0,76*17.662.459 tisoč RSD) = 3.512.574 tisoč RSD

Dobro ime je potrebno preračunati po izvirnem tečaju 82,87 EUR/RSD, tako da na dan 31.12.20X8 znaša 42.387 tisoč EUR.

Tabela 35: Konsolidirana bilanca stanja na dan 31.12.20X8

	Podjetje XYZ (v 000 EUR)	Podjetje CDE (v 000 EUR)	Izločitve v breme	Izločitve v dobro	Manjšinski delež	Konsolidirani izkaz
Dolgoročna sredstva	1.472.602	264.724				1.575.343
Naložba v odvisno podjetje	204.369	0		204.369		0
Opredmetena osnovna sredstva	922.721	264.724				1.187.445
Dobro ime	0	0	42.387			42.387
Ostala dolgoročna sredstva	345.512	0				345.512
Kratkoročna sredstva	397.155	137.205				534.360
Zaloge	166.353	32.198				198.552
Ostala kratkoročna sredstva	230.801	105.007				335.808
Skupaj sredstva	1.869.756	401.929				2.109.703
Večinski kapital	718.558	222.414				725.610
Osnovni kapital	144.559	166.573	126.595		39.978	144.559
Rezerve iz dobička	541.263	31.065	23.609		7.456	541.263
Čisti poslovni izid poslovnega leta	29.568	10.320	791		2.477	36.620
Preneseni čisti poslovni izid iz prejšnjih let	3.168	14.456	11.778	791	3.469	3.168
Kapital manjšinskih lastnikov	0				-53.379	53.379
Celotni kapital	718.558	222.414				778.989
Obveznosti	1.151.199	179.515				1.330.714
Finančne obveznosti	695.214	78.592				773.805
Poslovne in druge obveznosti	455.985	100.923				556.909
Skupaj kapital in obveznosti	1.869.756	401.929	205.160	205.160	0	2.109.703

Vir: Letni poročili podjetij XYZ in CDE.

2.1.3 Primerjava rezultatov uporabe obeh metod v skupini XYZ

Določitev funkcijske valute tujega odvisnega podjetja (in uporaba različnih metod prevedbe) ima lahko pomemben vpliv na konsolidirane računovodske izkaze. Naslednja tabela prikazuje razlike v pomembnih postavkah tujega podjetja CDE pri uporabi obeh različnih metod prevedbe njegovih računovodskih izkazov.

Tabela 36: Vrednost pomembnih postavk podjetja CDE pri obeh metodah prevedbe

(v 000 EUR) Postavka	Metoda prevedbe		Razlika
	Končni tečaj	Izvirni tečaj	
Čisti poslovni izid	5.274	10.320	-48,9%
Celotna sredstva	377.299	401.929	-6,1%
Kapital	197.784	222.414	-11,1%
Dobičkonosnost kapitala	2,7%	4,9%	-43,7%

V proučevanem primeru podjetja CDE je čisti poslovni izid nižji kar za 48,9%, če je uporabljena metoda končnega tečaja pri prevedbi izkazov, kot če bi bila uporabljena metoda izvirnega tečaja. Poleg tega so celotna sredstva za 6,1% in kapital za 11,1% nižji pri uporabi metode končnega tečaja. Dobičkonosnost kapitala je za 43,7% nižja pri metodi končnega tečaja.

Metoda izvirnega tečaja ne pripelje vedno do višjega čistega poslovnega izida in višje vrednosti kapitala kot metoda končnega tečaja. Če podjetje CDE ne bi uspelo obdržati stanja neto denarnih obveznosti, bi pri metodi izvirnega tečaja izračunali izgubo pri prevedbi (negativno tečajno razliko), ki bi povzročila nižji dobiček pri tej metodi v primerjavi z metodo končnega tečaja. Poleg tega bi, če bi srbski dinar apreciiral v 20X8, metoda izvirnega tečaja imela nižji čisti poslovni izid.

V naslednji tabeli so prikazane vrednosti izbranih finančnih kazalnikov, izračunanih iz računovodskih izkazov podjetja CDE v izvorni valuti (srbski dinar), in računovodskih izkazov, prevedenih v evre ob uporabi obeh metod prevedbe.

Tabela 37: Izbrani finančni kazalniki podjetja CDE v RSD in EUR

Kazalnik	Končni tečaj		Izvirni tečaj
	RSD	EUR	EUR
Kratkoročni koeficient	0,76	0,76	0,76
Celotne obveznosti/kapital	0,91	0,91	0,81
Kosmati poslovni izid/prihodke	19,3%	19,3%	18,7%
Dobičkonosnost kapitala	2,6%	2,7%	4,9%

Metoda izvirnega tečaja izkrivi skoraj vse kazalnike, izmerjene v tuji valuti. V primeru deprecijacije tuje valute odvisno podjetje CDE izgleda manj zadolženo in bolj dobičkonosno, kot je v originalni valuti RSD. Če pa bi srbski dinar apreciiral, bi se navedeni kazalniki spremenili ravno v obratno smer. Kot je navedeno zgoraj, pa so rezultati prevedbe z metodo izvirnega tečaja odvisni tudi od stanja neto denarnih sredstev (obveznosti) podjetja CDE.

Metoda končnega tečaja ohrani prve tri kazalnike nespremenjene, vendar izkrivi dobičkonosnost kapitala. To se zgodi, ker je bil čisti poslovni izid preveden po povprečnem tečaju obdobja, medtem ko je bil celotni kapital preveden po končnem tečaju. Uporaba povprečnega tečaja za izkaz poslovnega izida in končnega tečaja za sredstva in obveznosti izkrivi katerikoli kazalnik, ki kombinira vrednosti iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida.

2.1.4 Metoda kratkoročnih/dolgoročnih sredstev (angl. *Current/Noncurrent method*)

Metoda kratkoročnih/dolgoročnih sredstev prevedbe računovodskih izkazov ni več dovoljena v okviru nobenega izmed glavnih svetovnih računovodskih okvirov. V preteklosti se je uporabljala predvsem v okviru standardov US GAAP (Radebaugh & Gray, 1997, str. 408).

V skladu z metodo kratkoročnih/dolgoročnih sredstev prevedbe so kratkoročna sredstva in kratkoročne obveznosti prevedene po tečaju na dan bilance stanja tujega podjetja (končni tečaj). Dolgoročna sredstva in obveznosti ter kapital pa so prevedeni po izvirnih tečajih, ko so bila sredstva, obveznosti in kapital prvič pripoznani v računovodskih izkazih tujega podjetja. V

izkazu poslovnega izida se amortizacija prevede po izvirnih tečajih, ki se nanašajo na posamezna osnovna sredstva, medtem ko se vsi ostali prihodki in odhodki prevedejo po povprečnem tečaju obdobja (Jackson & Cook, 1998, str. 4).

Metoda temelji na ročnosti posameznih postavk, ne pa na vsebinskih značilnostih postavk. Metoda naj bi najbolje odražala vidik likvidnosti finančnega stanja tujega podjetja, saj prikaže trenutno vrednost postavk obratnega kapitala tujega podjetja v valuti matičnega podjetja. Glavno nasprotovanje tej metodi je na področju zalog, kjer se metoda odmika od načela izvirne vrednosti. Zaloge se namreč prevedejo po končnem tečaju, ne pa po izvirnem tečaju na dan, ko so bile zaloge pridobljene (Larsen, 2000, str. 566).

Kot odgovor na pomanjkljivosti te metode se je razvila metoda izvirnega tečaja, kjer prevedba temelji na vsebinski značilnosti postavk (denarne/nedenarne postavke).

2.2 Prevajanje v razmerah hiperinflacije

V razmerah hiperinflacije, ko denar hitro izgublja svojo kupno moč, je potrebno računovodske izkaze podjetja izkazati (prilagoditi) na poseben način, da se izognemo neustrezno in prenizko izkazanemu sredstvom in obveznostim (MRS 29.2, str. 167).

Hiperinflacija nastopi v gospodarstvu, ko se pojavijo naslednje značilnosti: kumulativna stopnja inflacije v zadnjih treh letih znaša 100% ali več, prebivalstvo hrani premoženje v nedenarnih sredstvih ali relativno stabilni tuji valuti, prebivalstvo preračunava denarne vrednosti v tuji valuti, prodaja na odloženo plačilo se odvija po cenah, ki upoštevajo pričakovano izgubo kupne moči, in obrestne mere, plače in cene so vezane na cenovni indeks (MRS 29.3, str. 167).

Računovodski izkazi podjetja, katerega funkcijska valuta je valuta hiperinflacijskega gospodarstva, morajo biti izraženi v merski enoti, ki velja na dan bilance stanja. Zneske v bilanci stanja, ki niso izkazani v merski enoti, veljavni na dan bilance stanja, je treba preračunati z uporabo splošnega indeksa rasti cen, ki je največkrat indeks cen življenjskih potrebščin (angl. *consumer price index*). Denarne postavke se ne preračunajo, ker so že izražene v denarni enoti, ki velja na dan bilance stanja. Denarne postavke so denar, ki ga poseduje podjetje, pa tudi zneski, ki jih bo prejelo ali plačalo v denarju (Insights into IFRS, 2008, str. 50).

Nedenarna sredstva, obveznosti in kapital se ustrezno preračunajo z uporabo splošnega indeksa rasti cen. Večina nedenarnih postavk se evidentira po izvirnih (nabavnih) vrednostih, torej se izkažejo z zneski, ki veljajo na dan njihove pridobitve. Preračunane izvirne vrednosti se ugotovijo za vsako postavko, tako da se njihova izvirna vrednost prilagodi glede na spremembo splošnega indeksa rasti cen od dneva pridobitve do datuma bilance stanja. V skladu s tem se

preračunajo opredmetena osnovna sredstva, finančne naložbe, zaloge, neopredmetena sredstva in kapital od datuma njihove pridobitve (MRS 29.15, str. 168).

Prav tako je treba vse postavke v izkazu poslovnega izida izraziti v merski enoti, ki velja na dan bilance stanja. Zneski se preračunajo z upoštevanjem spremembe splošnega indeksa rasti cen od dneva, ko je podjetje prvič pripoznalo postavke prihodkov in odhodkov v računovodskih izkazih (MRS 29.26, str. 169).

Iz navedenega preračuna izhajajoči dobiček ali izguba (ki izvira iz neto denarne pozicije) se pripozna v poslovnem izidu (Insights into IFRS, 2008, str. 52). V obdobju inflacije podjetje, ki ima presežek denarnih sredstev nad denarnimi obveznostmi, izgublja kupno moč, podjetje, ki ima presežek denarnih obveznosti nad denarnimi sredstvi, pa pridobiva kupno moč.

Obvladujoče podjetje, ki poroča v valuti hiperinflacijskega gospodarstva, ima lahko odvisna podjetja, ki prav tako poročajo v valutah hiperinflacijskih gospodarstev. Računovodske izkaze kateregakoli od takih odvisnih podjetij je treba preračunati z uporabo splošnega indeksa rasti cen države, v valuti katere podjetje poroča, preden se vključijo v konsolidirane računovodske izkaze, ki jih objavlja njegovo obvladujoče podjetje. Če tako odvisno podjetje posluje v tujini, je treba njegove preračunane računovodske izkaze prevesti po končnih tečajih (po metodi končnega tečaja) (MRS 29.35, str. 170).

V skladu z ameriškimi GAAP se računovodski izkazi podjetja iz hiperinflacijskega gospodarstva ne prilagodijo z uporabo splošnega indeksa rasti cen, temveč se prevedejo v funkcijsko valuto (USD) z uporabo metode izvirnega tečaja (Hoyle et al., str. 448).

2.3 Prodaja ali likvidacija tujega odvisnega podjetja

Ko se tuje odvisno podjetje proda, se kumulirane tečajne razlike, ki se nanašajo na to podjetje in so bile vključene v prevedbeno rezervo, prerazporedijo v konsolidirani izkaz poslovnega izida. V primeru delne odprodaje se stanje prevedbene rezerve zmanjša proporcionalno in prerazporedi v konsolidirani izkaz poslovnega izida (Epstein & Jermakowicz, 2008, str. 836).

Če ima podjetje P na primer v lasti 100% odvisnega podjetja S in proda 20% svoje naložbe, se 20% stanja prevedbene rezerve prerazporedi v izkaz poslovnega izida.

Kadar je matično podjetje dalo posojilo tujemu odvisnemu podjetju, ki je klasificirano kot del njegove čiste finančne naložbe, ter so tečajne razlike pripoznane v prevedbeni rezervi, predstavlja kakršnokoli odplačilo posojila delno odprodajo tujega odvisnega podjetja (Insights into IFRS, 2008, str. 235).

3 VAROVANJE ČISTE FINANČNE NALOŽBE V PODJETJE V TUJINI PRED VALUTNIM TVEGANJEM

V drugem poglavju sem prikazal vpliv sprememb deviznih tečajev na čisto premoženje (kapital) poslovne skupine preko prevedbe tujih povezanih podjetij v predstavitevno valuto. Zaradi vključitve teh podjetij v skupino se lahko ob spremembah deviznih tečajev valut precej zmanjša kapital skupine. Pred tako neugodno posledico se podjetje lahko varuje s tehniko varovanja čiste finančne naložbe v podjetje v tujini, ki je ena izmed mnogih tehnik varovanja pred valutnim tveganjem.

Tehnike varovanja pred valutnim tveganjem lahko razdelimo na notranje in zunanje. Med notranje tehnike, za katere je značilno, da podjetju ni potrebno pridobiti nekega zunanjega inštrumenta zavarovanja, spadajo: usklajevanje denarnih prilivov in odlivov v tujih valutah (angl. *matching*), usklajevanje sredstev in obveznosti v tujih valutah, pobotanje ali kompenzacije (angl. *netting*) in predčasno plačevanje oziroma zavlacavanje plačil (angl. *leading and lagging*). Pri zunanjih tehnikah varovanja, kamor spada tudi varovanje čiste finančne naložbe v tujini, pa podjetje največkrat pridobi izvedene finančne instrumente za namene varovanja (Shapiro, 2002, str. 344). S sklenitvijo izvedenega finančnega inštrumenta podjetje lahko varuje pošteno vrednost neke svoje postavke (sredstva ali obveznosti) pred tveganjem, svoje denarne tokove ali pa čisto finančno naložbo v tuje podjetje, kar pomeni čisto premoženje tega podjetja (MRS 39.86, str. 287).

Vsaka izmed različnih tehnik varovanja, varovanje pošteno vrednosti pred tveganjem, varovanje denarnih tokov pred tveganjem in varovanje čiste finančne naložbe v podjetje v tujini pred tveganjem, se različno evidentira v računovodskih izkazih podjetja, pri čemer sta v praksi precej bolj pogosti prvi dve tehniki varovanja. V nadaljevanju analiziram samo zadnjo tehniko, ker je edina povezana s problematiko konsolidacije tujih odvisnih podjetij. Varovanje je prikazano na podatkih poslovne skupine XYZ, ki tega varovanja trenutno sicer še ne uporablja, tako da so predstavljeni njegovi hipotetični učinki.

Pri varovanju čiste finančne naložbe v podjetje v tujini gre za varovanje vrednosti neto sredstev podjetja v tujini kot del premoženja ali neto sredstev celotne poslovne skupine pred neugodnimi spremembami deviznih tečajev (Dodge, 1996, str. 243). Ker je obseg možnega varovanja odvisen od višine čiste finančne naložbe, je treba najprej opredeliti pomen čiste finančne naložbe v tuje podjetje.

Čista finančna naložba v odvisno podjetje v tujini je finančna naložba v delnice ali deleže tega podjetja, povečana ali zmanjšana za dana ali prejeta dolgoročna posojila ali dolgoročne terjatve temu podjetju, če njihova poravnava ni niti načrtovana niti verjetna v predvidljivi prihodnosti (MRS 21.8, str. 135).

Tečajne razlike pri takšnih dolgoročnih danih ali prejetih posojilih in dolgoročnih terjatvah znotraj skupine se tako kot druge tečajne razlike v posamičnih izkazih matičnega podjetja izkažejo v izkazu poslovnega izida. V konsolidiranih računovodskih izkazih pa se v skladu z MRS 21 prerazporedijo iz izkaza poslovnega izida v kapital.

Čista finančna naložba v odvisno podjetje v tujini, ki je večinoma samo navadna finančna naložba v delnice ali deleže odvisnega podjetja, ali pa vključuje tudi dolgoročna posojila in terjatve do odvisnega podjetja, pa se lahko tudi varuje (angl. *hedging*) pred valutnim tveganjem z namenom zmanjšati obseg tečajnih razlik, evidentiranih v kapitalu skupine (Amin, 2007, str. 2).

3.1 Opredelitev in razlogi za varovanje čiste finančne naložbe v podjetje v tujini

Upravljanje z izpostavljenostjo in varovanje pred valutnim tveganjem je povezano z visokimi stroški, zato vodstva podjetij skrbno proučijo razloge za varovanje različnih vrst valutnih tveganj, med katerimi je tudi varovanje čiste finančne naložbe v podjetje v tujini (Hagelin & Pramborg, 2004, str. 2).

Matično podjetje ima ponavadi več finančnih naložb v obliki delnic ali deležev v tujih odvisnih podjetjih, ki so izpostavljene valutnemu tveganju. Če namreč vrednost valute države, kjer ima podjetje naložbo (odvisno podjetje), pade v odnosu z domačo valuto, bo podjetje utrpelo izgubo ob prodaji finančne naložbe (odvisnega podjetja) in nakazilu iztržka v domačo državo (Dodge, 1996, str. 243). Zgodi se lahko tudi obratno, torej da se tuja valuta okrepi, kar matičnemu podjetju prinese dobiček ob prodaji finančne naložbe.

Do realizacije dobička ali izgube pride šele ob prodaji odvisnega podjetja, v vmesnem času pa tečajne razlike vplivajo na višino kapitala skupine. Spreminanje višine kapitala vpliva na kazalnik zadolženosti oziroma razmerje med dolgom in kapitalom. Ponavadi so podjetja soočena z omejenim zadolževanjem zaradi opredeljenih finančnih zavez (angl. *financial covenants*) v posojilnih pogodbah. Pomemben razlog za varovanje pred prevedbeno izpostavljenostjo je tako v izogitvi kršitve finančnih zavez. Obseg tega varovanja pa naj bi narščal z velikostjo negativnih posledic kršitve zavez, med katere spada zmanjšanje bodoče sposobnosti zadolževanja zaradi potreb po dodatnih investicijskih sredstvih (Hagelin, 2003, str. 68).

Poleg tega prevedbene tečajne razlike vplivajo na enega najpomembnejših kazalnikov uspešnosti podjetja, dobičkonosnost kapitala. Bazaz in Senteney (2001, str. 60) menita, da prevedbene tečajne razlike vplivajo na tržno ceno delnice podjetja, zato naj bi menedžerji strateško upravljali čiste finančne naložbe v tuja podjetja na dolgi rok. Podobno stališče ima Pinto (2001, str. 66.), ki meni, da prevedbeni popravki kapitala napovedujejo spremembe v čistem dobičku podjetja. Hagelin (2003, str. 67) pa nasprotno ni našel dokazov, ki bi podpirali idejo, da se varovanje translacijske izpostavljenosti uporablja za povečevanje vrednosti podjetja. Vedno več podjetij v

svetu se odloča za varovanje opisane translacijske, bilančne izpostavljenosti, da bi preprečilo nihanja v njihovih kvartalnih računovodskih izkazih, ki lahko pokvarijo kazalnike ter prestrašijo borzne analitike in upnike (Hoyle et al., 2009, str. 459).

Če je podjetje izpostavljeno opredeljenemu valutnemu tveganju, se lahko odloči za varovanje pred tem tveganjem, ki ga izvede z uporabo (sklenitvijo) nekega finančnega inštrumenta, ki je lahko posojilo ali pa izveden finančni inštrument. V naši analizi nas zanima računovodsko obravnavanje omenjenega varovanja, ki se v mednarodnih standardih računovodskega poročanja (MSRP) imenuje varovanje čiste finančne naložbe v tuje (odvisno, pridruženo) podjetje (angl. *hedge of a net investment in a foreign operation*) (MRS 39.102, str. 290). Pojem varovanje čiste finančne naložbe v tuje podjetje je v računovodskih standardih natančno definiran in predstavlja eno izmed treh oblik varovanja pred tveganjem (angl. *hedge accounting*) poleg varovanja poštene vrednosti in varovanja denarnih tokov pred tveganjem. Če v resnici gre za varovanje čiste finančne naložbe v tuje podjetje v skladu z definicijo in podjetje to ustrezno dokumentira, potem podjetje uporabi posebej predpisano evidentiranje za to transakcijo.

Posebno evidentiranje varovanja pred valutnim tveganjem (angl. *hedge accounting*), ki izvira iz čiste finančne naložbe v tuje podjetje, se lahko uporabi samo, kadar so neto sredstva tujega podjetja vključena v računovodske izkaze, kar pomeni, da se evidentira samo v konsolidiranih računovodskih izkazih (IFRIC 16.2, str. 2).

3.1.1 Varovano tveganje

Varovano tveganje je valutno tveganje, ki izvira iz čiste finančne naložbe v tuje podjetje. Podjetje z veliko tujimi odvisnimi podjetji je lahko izpostavljeno večjemu številu valutnih tveganj. Varovano tveganje je lahko opredeljeno kot valutna izpostavljenost, ki izvira iz razmerja med funkcijsko valuto tujega podjetja in funkcijsko valuto kateregakoli matičnega podjetja (neposrednega, posrednega ali najvišjega) tega tujega podjetja v skupini (IFRIC 16.12, str. 3).

Posamezna izpostavljenost valutnemu tveganju, ki izvira iz čiste finančne naložbe v tuje podjetje, se lahko uporabi za posebno evidentiranje varovanja pred tveganjem (angl. *hedge accounting*) samo enkrat v konsolidiranih računovodskih izkazih. Če so torej ista neto sredstva tujega podjetja varovana s strani več kot enega matičnega podjetja v skupini (npr. neposrednega in posrednega matičnega podjetja) pred istim tveganjem (isti par valut), se bo lahko samo eno varovano razmerje uporabilo za posebno evidentiranje varovanja pred tveganjem v konsolidiranih računovodskih izkazih najvišjega matičnega podjetja (IFRIC 16.13, str. 3).

3.1.2 Varovana postavka

Računovodski standard MRS 39 v členu 88 zahteva opredelitev možne varovane postavke v razmerju varovanja pred tveganjem. Varovana postavka je lahko znesek neto sredstev, ki je enak

ali manjši kot knjigovodska vrednost neto sredstev tujega podjetja v konsolidiranih računovodskih izkazih matičnega podjetja. Višina tega zneska je odvisna od tega, ali je katerokoli matično podjetje na nižji ravni uporabilo varovanje pred tveganjem za celoto ali del neto sredstev tega tujega podjetja in se je ta način evidentiranja ohranil v konsolidiranih računovodskih izkazih najvišjega matičnega podjetja.

3.1.3 Inštrument za varovanje

Kot inštrument za varovanje čiste finančne naložbe v tuje podjetje se lahko uporabijo izvedeni finančni inštrumenti, kot sta valutna terminska pogodba ali valutna opcija, ne-izvedeni inštrument, kot je posojilo v tuji valuti, ali kombinacija izvedenega in ne-izvedenega inštrumenta. Inštrument za varovanje lahko poseduje katerokoli podjetje v skupini (razen tuje podjetje, ki je samo varovano), če so izpolnjeni pogoji glede namena, dokumentiranja in učinkovitosti varovanja pred tveganjem (IFRIC 16.14, str. 4).

3.1.4 Učinkovitost varovanja

Za namene ugotavljanja učinkovitosti se sprememba vrednosti inštrumenta varovanja izračuna v odnosu do funkcijske valute matičnega podjetja. V odsotnosti obračunavanja varovanja pred tveganjem bi se celotna sprememba vrednosti inštrumenta varovanja pripoznala v izkazu poslovnega izida. Kot del uporabe varovanja pred tveganjem se celotni učinkoviti del spremembe pripozna v kapitalu (IFRIC 16.15, str. 4). V primeru, da je tečajna razlika pri inštrumentu varovanja večja od varovanega prevedbenega popravka (angl. *translation adjustment*), se presežek evidentira v izkazu poslovnega izida.

3.2 Oblike varovanja čiste finančne naložbe v podjetje v tujini

3.2.1 Varovanje s pomočjo neizvedenega finančnega inštrumenta

Za namen varovanja pred valutnim tveganjem, ki izvira iz čiste finančne naložbe v odvisno podjetje, lahko matično podjetje ali katerokoli podjetje v skupini (razen varovanega podjetja) najame posojilo od tretje stranke v valuti odvisnega podjetja, ki ga varuje (IFRIC 16.14, str. 4).

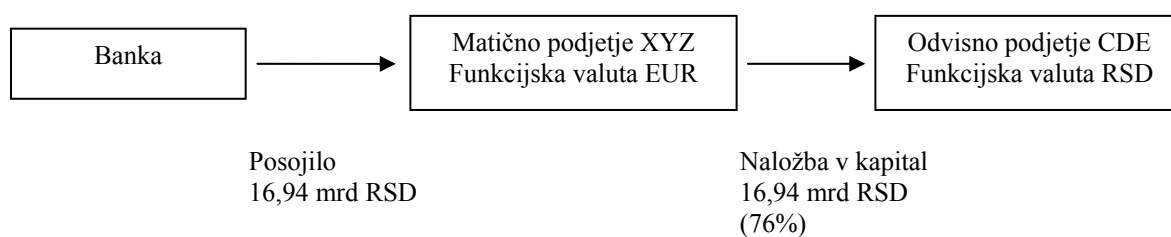
Varovana postavka je lahko znesek neto sredstev, ki je enak ali manjši od vrednosti deleža matičnega podjetja v knjigovodski vrednosti neto sredstev odvisnega podjetja v konsolidiranih računovodskih izkazih. V svojih konsolidiranih računovodskih izkazih lahko matično podjetje opredeli (angl. *designate*) zunanje posojilo kot varovanje valutnega tveganja, povezanega z njegovo čisto finančno naložbo v neto sredstva odvisnega podjetja (IFRIC 16.11, str. 3).

Primer varovanja s pomočjo posojila nadaljujem na primeru slovenskega podjetja, ki sem ga že obravnaval pri analizi prevedbe računovodskih izkazov tujega podjetja. Skupino sestavljata matično podjetje XYZ v Sloveniji in odvisno podjetje CDE v Srbiji. Proučevano slovensko podjetje ne uporablja te vrste varovanja, tako da v nadaljevanju predstavljam možne učinke ob morebitni sklenitvi tovrstnega varovanja.

Matično podjetje bi rado varovalo valutno tveganje svoje naložbe v podjetje CDE. Za ta namen mora skleniti inštrument varovanja, ki je lahko posojilo od tretje stranke. Predpostavimo, da najame dne 1.1.20X8 (dan prevzema podjetja CDE) kratkoročno posojilo z ročnostjo enega leta od srbske banke v višini 16,94 mrd RSD, ki je (mora biti) nominirano v enaki valuti, kot je funkcijska valuta varovanega podjetja. Znesek 16,94 mrd RSD predstavlja največje možno varovanje, saj toliko znaša vrednost deleža podjetja XYZ v čistem premoženju podjetja CDE ob sklenitvi varovanja. Pri tej ročnosti posojila se podjetje XYZ lahko vsako leto znova odloča o nadaljevanju ščitenja pred tveganjem. S posojilom podjetje odplača druga kratkoročna posojila v evrih, torej samo spremeni valutno strukturo svojih kratkoročnih obveznosti. Za izvedbo varovanja bi enako posojilo lahko najelo tudi katerikoli drugo podjetje v skupini, razen samega podjetja CDE, vendar ocenjujem, da bi se matično podjetje XYZ lahko zadolžilo po najugodnejših pogojih.

Iz prejšnjih primerov je znano, da finančna naložba matičnega podjetja v odvisno podjetje CDE znaša 16.936.042 tisoč RSD (funkcijska valuta je RSD) in predstavlja lastniški delež v višini 76%. Slika teh razmerij je prikazana spodaj.

Slika 3: Prikaz najema bančnega posojila za varovanje čiste finančne naložbe v podjetje CDE

Matično podjetje lahko varuje svojo naložbo v odvisno podjetje CDE pred valutnim tveganjem med valuto podjetja CDE (RSD) in evrom. Poleg tega bi lahko matično podjetje v primeru bolj kompleksne strukture skupine varovalo valutno tveganje med funkcijskima valutama katerihkoli dveh podjetij v skupini.

Relativno visoko posojilo, nominirano v srbskem dinarju, je na srbskem trgu trenutno težko pridobiti oziroma bi bila cena takega posojila precej visoka. Glede na trenutno situacijo na finančnem trgu in pogoje, po katerih se financira skupina XYZ, ocenjujem, da bi bila obrestna

mera dinarskega posojila za okoli 8 odstotnih točk višja od obrestne mere posojila, nominiranega v evrih.

V konsolidiranih računovodskih izkazih lahko matično podjetje opredeli posojilo v višini 16,94 mrd RSD kot varovanje deviznega tečaja EUR/RSD, povezano z njegovo naložbo v 16,94 mrd RSD neto sredstev podjetja CDE. V tem primeru sta tako tečajna razlika pri razmerju EUR/RSD iz naslova posojila v višini 16,94 mrd RSD kot tečajna razlika pri razmerju EUR/RSD iz naslova naložbe v podjetje CDE v višini 16,94 mrd RSD vključeni v prevedbeno rezervo v okviru kapitala v konsolidiranih računovodskih izkazih matičnega podjetja.

V odsotnosti varovanja pred tveganjem bi bila celotna tečajna razlika EUR/RSD iz naslova 16,94 mrd RSD zunanjega posojila pripoznana v konsolidiranih računovodskih izkazih skupine XYZ v izkazu poslovnega izida. Tečajno razliko bi v izkazu poslovnega izida evidentiralo že podjetje XYZ v svojih posamičnih računovodskih izkazih, pri pripravi izkazov skupine XYZ pa bi se ta tečajna razlika prenesla v konsolidirane izkaze.

Za analizo uspešnosti varovanja želimo primerjati stanje, ko podjetje ne bi najelo omenjenega posojila in ga opredelilo kot varovanje, s stanjem, ko bi to izvedlo. Konsolidirano bilanco stanja skupine XYZ v primeru brez sklenitve varovanja, ki jo ponovno prikazujem spodaj, sem predstavil že na strani 29.

Tabela 38: Konsolidirana bilanca stanja skupine XYZ na dan 31.12.20X8 brez sklenitve varovanja

	Podjetje XYZ (v 000 EUR)	Podjetje CDE (v 000 EUR)	Izločitve v breme	Izločitve v dobro	Manjšinski delež	Konsolidirani izkaz
Dolgoročna sredstva	1.472.602	240.658				1.547.424
Naložba v odvisno podjetje	204.369	0		204.369		0
Opredmetena osnovna sredstva	922.721	240.658				1.163.379
Dobro ime			42.387	3.853		38.533
Ostala dolgoročna sredstva	345.512					345.512
Kratkoročna sredstva	397.155	136.641				533.796
Zaloge	166.353	31.634				197.988
Ostala kratkoročna sredstva	230.801	105.007				335.808
Skupaj sredstva	1.869.756	377.299				2.081.220
Večinski kapital	718.558	197.784				703.038
Osnovni kapital	144.559	166.573	126.595		39.978	144.559
Rezerve iz dobička	541.263	31.065	23.609		7.456	541.263
Čisti poslovni izid poslovnega leta	29.568	5.274	791		1.266	32.785
Preneseni čisti poslovni izid iz prejšnjih let	3.168	14.456	11.778	791	3.469	3.168
Prevedbena rezerva		-19.584	3.853		-4.700	-18.737
Kapital manjšinskih lastnikov					-47.468	47.468
Celotni kapital	718.558	197.784				750.506
Obveznosti	1.151.199	179.515				1.330.714
Finančne obveznosti	695.214	78.592				773.805
Poslovne in druge obveznosti	455.985	100.923				556.909
Skupaj kapital in obveznosti	1.869.756	377.299	209.013	209.013	0	2.081.220

Vir: Letni poročili podjetij XYZ in CDE.

V primeru sklenitve varovanja bi podjetje najelo posojilo na dan 1.1.20X8 v višini 16,94 mrd RSD in ga opredelilo kot varovanje čiste finančne naložbe v podjetje CDE. Pri posojilu nastanejo tečajne razlike v posamičnih računovodskih izkazih podjetja XYZ v letu 20X8, ki se evidentirajo na naslednji način.

Tabela 39: Evidentiranje tečajnih razlik pri posojilu v posamičnih računovodskih izkazih podjetja XYZ

Postavka (v 000 EUR)	V breme	V dobro
Finančna obveznost (posojilo)	18.579	
Finančni prihodek (tečajna razlika)		18.579

Poleg tečajnih razlik ima podjetje XYZ še dodatne odhodke za obresti zaradi višje obrestne mere dinarskega posojila v višini 14.863 tisoč EUR ($16.936.042 * 8\% / 91,16 = 14.863$).

Tabela 40: Posamični izkaz poslovnega izida podjetja XYZ za leto 20X8

	Podjetje XYZ (v 000 EUR)
Čisti prihodki iz prodaje	1.637.804
Nabavna vrednost prodanega blaga	-1.202.399
Kosmati poslovni izid	435.406
Stroški dela	-195.016
Stroški materiala in storitev	-123.678
Amortizacija	-46.000
Poslovni izid iz poslovanja	70.711
Tečajna razlika (posojilo)	18.579
Prihodki od dividend	791
Ostali finančni prihodki	14.306
Odhodki od obresti (posojilo)	-14.863
Ostali finančni odhodki	-48.340
Poslovni izid pred davki	41.184
Davki	-7.901
Čisti poslovni izid	33.283

Vir: Letno poročilo podjetja XYZ.

V prvem koraku podjetje XYZ pripravi konsolidirano bilanco stanja na dan 31.12.20X8 brez obračuna varovanja pred tveganjem.

Tabela 41: Konsolidirana bilanca stanja skupine XYZ na dan 31.12.20X8 brez obračuna varovanja pred tveganjem

	Podjetje XYZ (v 000 EUR)	Podjetje CDE (v 000 EUR)	Izločitve v breme	Izločitve v dobro	Manjšinski delež	Konsolidirani izkaz
Dolgoročna sredstva	1.472.602	240.658				1.547.424
Naložba v odvisno podjetje	204.369	0		204.369		0
Opredmetena osnovna sredstva	922.721	240.658				1.163.379
Dobro ime	0	0	42.387	3.853		38.533
Ostala dolgoročna sredstva	345.512	0				345.512
Kratkoročna sredstva	382.291	136.641				518.932
Zaloge	166.353	31.634				197.988
Ostala kratkoročna sredstva	215.938	105.007				320.945
Skupaj sredstva	1.854.893	377.299				2.066.357
Večinski kapital	722.273	197.784				706.753
Osnovni kapital	144.559	166.573	126.595		39.978	144.559
Rezerve iz dobička	541.263	31.065	23.609		7.456	541.263
Čisti poslovni izid poslovnega leta	33.283	5.274	791		1.266	36.501
Preneseni čisti poslovni izid iz prejšnjih let	3.168	14.456	11.778	791	3.469	3.168
Prevedbena rezerva	0	-19.584	3.853		-4.700	-18.737
Kapital manjšinskih lastnikov	0	0			-47.468	47.468
Celotni kapital	722.273	197.784				754.222
Obveznosti	1.132.620	179.515				1.312.135
Finančne obveznosti	676.635	78.592				755.226
Poslovne in druge obveznosti	455.985	100.923				556.909
Skupaj kapital in obveznosti	1.854.893	377.299	209.013	209.013	0	2.066.357

Vir: Letni poročili podjetij XYZ in CDE.

Kapital skupine je za 3.716 tisoč EUR večji kot v primeru brez posojila zaradi višjega Čistega poslovnega izida poslovnega leta podjetja XYZ iz naslova tečajnih razlik in dodatnih odhodkov obresti.

V drugem koraku pa skupina XYZ evidentira še varovanje pred tveganjem čiste finančne naložbe v tuje podjetje v skladu s členom 102 MRS 39, tako da tečajne razlike iz izkaza poslovnega izida prenese v kapital skupine.

Tabela 42: Konsolidirana bilanca stanja skupine XYZ na dan 31.12.20X8 z obračunom varovanja pred tveganjem

	Podjetje XYZ (v 000 EUR)	Podjetje CDE (v 000 EUR)	Izločitve v breme	Izločitve v dobro	Manjšinski delež	Konsolidirani izkaz
Dolgoročna sredstva	1.472.602	240.658				1.547.424
Naložba v odvisno podjetje	204.369	0		204.369		0
Opredmetena osnovna sredstva	922.721	240.658				1.163.379
Dobro ime	0	0	42.387	3.853		38.533
Ostala dolgoročna sredstva	345.512	0				345.512
Kratkoročna sredstva	382.291	136.641				518.932
Zaloge	166.353	31.634				197.988
Ostala kratkoročna sredstva	215.938	105.007				320.945
Skupaj sredstva	1.854.893	377.299				2.066.357
Večinski kapital	722.273	197.784				706.753
Osnovni kapital	144.559	166.573	126.595		39.978	144.559
Rezerve iz dobička	541.263	31.065	23.609		7.456	541.263
Čisti poslovni izid poslovnega leta	33.283	5.274	19.370		1.266	17.922
Preneseni čisti poslovni izid iz prejšnjih let	3.168	14.456	11.778	791	3.469	3.168
Prevedbena rezerva	0	-19.584	3.853	18.579	-4.700	-158
Kapital manjšinskih lastnikov	0	0			-47.468	47.468
Celotni kapital	722.273	197.784				754.222
Obveznosti	1.132.620	179.515				1.312.135
Finančne obveznosti	676.635	78.592				755.226
Poslovne in druge obveznosti	455.985	100.923				556.909
Skupaj kapital in obveznosti	1.854.893	377.299	227.592	227.592	0	2.066.357

Vir: Letni poročili podjetij XYZ in CDE.

Dodatna knjižba zaradi varovanja je bila izvedena na mestu, označenem s krepkim in ležečim tiskom. Na postavki *Čisti poslovni izid poslovnega leta* je bilo izločeno v breme dodatnih 18.579 tisoč EUR (tečajna razlika pri posojilu) in knjiženo v dobro *Prevedbene rezerve*.

Kot posledica najema posojila in evidentiranja varovanja se prevedbena rezerva poveča za 18.579 tisoč EUR (zmanjša se njen negativni saldo). Skupno uspešnost varovanja pa zmanjšuje višja cena, obrestna mera posojila v RSD v primerjavi s posojilom v EUR. Razlika v višini 8 odstotnih točk povzroči dodatne stroške (odhodke od obresti) temu varovanju v višini 1,35 mrd RSD oziroma 14.863 tisoč EUR. Ker so pozitivni učinki ščitenja na kapital večji od dodatnega stroška financiranja za 3.716 tisoč EUR, bi bilo v **teh razmerah** varovanje s posojilom smiselno oziroma uspešno.

3.2.2 Varovanje s pomočjo izvedenega finančnega instrumenta

Pri varovanju s pomočjo izvedenega finančnega instrumenta gre za podobno situacijo kot pri varovanju čiste finančne naložbe v podjetje CDE z zunanjim posojilom, le da podjetje XYZ namesto posojila sklene na začetku varovanja (začetek leta) valutno termnsko pogodbo, s katero proda RSD in kupi EUR, ki zapade konec leta (na dan bilance stanja). Termnsko pogodbo za varovanje lahko sklene katerokoli podjetje v skupini, razen podjetja, ki je samo varovano (IFRIC Draft Interpretation D22, 2007, str. 7), vendar ponovno ocenjujem, da bi najbolj ugodno pogodbo lahko sklenilo matično podjetje. Podjetje XYZ tako na dan 1.1.20X8 sklene termnsko

pogodbo o prodaji 16,94 mrd RSD in nakupu 189.836 tisoč EUR, ki zapade 31.12.20X8 (terminski tečaj znaša 89,21 EUR/RSD). Terminski tečaj je izračunan na podlagi višine tržnih obrestnih mer v Srbiji in v evroobmočju. Valutne terminske pogodbe v zvezi s srbskim dinarjem so trenutno še redke, zato bi bila v praksi sklenitev take pogodbe otežena.

V nadaljevanju analiziramo konsolidirane računovodske izkaze skupine XYZ. Na dan 31.12.20X8 podjetje XYZ varuje 100% tveganja, ki izvira iz njegove čiste finančne naložbe v podjetje CDE – to je valutno izpostavljenost EUR/RSD.

Za izračun poštene vrednosti terminske pogodbe potrebujemo podatke o letnih obrestnih merah na dan 1.1.20X8, ki v evroobmočju znašajo 4,5% in v Srbiji 12,5%.

Tabela 43: Izračun poštene vrednosti terminske pogodbe v EUR in RSD

	1.1.20X8		31.12.20X8	
v 000 EUR	0	$189.836/1,045 - (16.936.042/1,125)/82,87$	4.046	$189.836 - (16.936.042/91,16)$
v 000 RSD	0	$(189.836/1,045)*82,87 - (16.936.042/1,125)$	368.829	$(189.836*91,16) - 16.936.042$

Vir: Prirejeno po IFRIC Draft Interpretation D22, 2007, str. 12.

Inštrument varovanja izpolnjuje pogoje za obračunavanje varovanja pred tveganjem (angl. *hedge accounting*) v konsolidiranih računovodskih izkazih podjetja XYZ. Na začetku varovanja znesek terminske pogodbe, namenjen kot inštrument varovanja, ne presega deleža matičnega podjetja v čistem premoženju podjetja CDE. V tem primeru je delež matičnega podjetja v knjigovodski vrednosti neto sredstev podjetja CDE, opredeljenih kot varovana postavka 16,94 mrd RSD, znesek terminske pogodbe pa znaša prav tako 16,94 mrd RSD. Varovano tveganje je izpostavljenost, ki izvira iz razlike med funkcijsko valuto podjetja XYZ (EUR) in funkcijsko valuto podjetja CDE (RSD).

V posamičnih računovodskih izkazih podjetja XYZ se evidentira terminska pogodba pred obračunavanjem varovanja pred tveganjem na naslednji način. Začetni saldo terminske pogodbe v lasti podjetja XYZ na dan 1.1.20X8 znaša 0, kot je izračunano v zgornji tabeli. Konec leta 20X8 se evidentira vrednost terminske pogodbe brez obračuna varovanja pred tveganjem.

Tabela 44: Evidentiranje terminske pogodbe v posamičnih računovodskih izkazih podjetja XYZ

Postavka (v 000 EUR)	V breme	V dobro
Terminska pogodba (finančno sredstvo)	4.046	
Finančni prihodek (dobiček)		4.046

Vir: Prirejeno po IFRIC Draft Interpretation D22, 2007, str. 13.

Končni saldo terminske pogodbe v lasti podjetja XYZ na dan 31.12.20X8 tako znaša 4.046 tisoč EUR.

Spodaj je prikazan izračun učinkovitosti varovanja, ki se ugotovi s primerjavo sprememb vrednosti terminske pogodbe s spremembami vrednosti varovane postavke (16.936.042 RSD neto sredstev podjetja CDE) zaradi sprememb terminskih deviznih tečajev. V tem primeru je celotna vrednost terminske pogodbe uporabljena kot inštrument varovanja.

Tabela 45: Izračun učinkovitosti varovanja s terminsko pogodbo

	31.12.20X7	31.12.20X8
Terminski tečaj EUR/RSD na 1.1.20X9	89,21 (16.936.042/(189.836-0))	91,16 (16.936.042/(189.836-4.046))
Vrednost neto sredstev podjetja CDE v EUR po terminskih tečajih	189.836 (16.936.042/89,21)	185.790 (16.936.042/91,16)
Sprememba vrednosti podjetja CDE v 20X8 po terminskih tečajih		-4.046 (185.790-189.836)
Sprememba vrednosti terminske pogodbe		-4.046

Vir: Prirejeno po IFRIC Draft Interpretation D22, 2007, str. 14.

Terminska pogodba je torej 100% učinkovita, saj je sprememba vrednosti terminske pogodbe v višini 4.046 tisoč EUR enaka spremembi vrednosti neto sredstev podjetja CDE ($4.046/4.046 * 100 = 100\%$).

Varovanje čiste finančne naložbe v podjetje CDE s terminsko pogodbo, ki jo poseduje podjetje XYZ, se kvalificira za varovanje pred tveganjem v konsolidiranih računovodskih izkazih podjetja XYZ. V nadaljevanju prikazujem evidentiranje varovanja v računovodskih izkazih. Terminska pogodba se najprej pripozna v posamičnih izkazih podjetja XYZ.

Tabela 46: Posamični izkaz poslovnega izida podjetja XYZ za leto 20X8

	Podjetje XYZ (v 000 EUR)
Čisti prihodki iz prodaje	1.637.804
Nabavna vrednost prodanega blaga	-1.202.399
Kosmati poslovni izid	435.406
Stroški dela	-195.016
Stroški materiala in storitev	-123.678
Amortizacija	-46.000
Poslovni izid iz poslovanja	70.711
Dobiček pri terminski pogodbi	4.046
Prihodki od dividend	791
Ostali finančni prihodki	14.306
Finančni odhodki	-48.340
Poslovni izid pred davki	41.515
Davki	-7.901
Čisti poslovni izid	33.614

Vir: Letno poročilo podjetja XYZ.

V prvem koraku podjetje XYZ pripravi konsolidirano bilanco stanja na dan 31.12.20X8 brez obračuna varovanja pred tveganjem.

Tabela 47: Konsolidirana bilanca stanja skupine XYZ na dan 31.12.20X8 brez obračuna varovanja pred tveganjem

	Podjetje XYZ (v 000 EUR)	Podjetje CDE (v 000 EUR)	Izločitve v breme	Izločitve v dobro	Manjšinski delež	Konsolidirani izkaz
Dolgoročna sredstva	1.472.602	240.658				1.547.424
Naložba v odvisno podjetje	204.369	0		204.369		0
Opredmetena osnovna sredstva	922.721	240.658				1.163.379
Dobro ime	0	0	42.387	3.853		38.533
Ostala dolgoročna sredstva	345.512	0				345.512
Kratkoročna sredstva	401.201	136.641				537.842
Zaloge	166.353	31.634				197.988
Izvedeni finančni inštrumenti	4.046	0				4.046
Ostala kratkoročna sredstva	230.801	105.007				335.808
Skupaj sredstva	1.873.802	377.299				2.085.266
Večinski kapital	722.604	197.784				707.084
Osnovni kapital	144.559	166.573	126.595		39.978	144.559
Rezerve iz dobička	541.263	31.065	23.609		7.456	541.263
Čisti poslovni izid poslovnega leta	33.614	5.274	791		1.266	36.831
Preneseni čisti poslovni izid iz prejšnjih let	3.168	14.456	11.778	791	3.469	3.168
Prevedbena rezerva		-19.584	3.853		-4.700	-18.737
Kapital manjšinskih lastnikov					-47.468	47.468
Celotni kapital	722.604	197.784				754.552
Obveznosti	1.151.199	179.515				1.330.714
Finančne obveznosti	695.214	78.592				773.805
Poslovne in druge obveznosti	455.985	100.923				556.909
Skupaj kapital in obveznosti	1.873.802	377.299	209.013	209.013	0	2.085.266

Vir: Letni poročili podjetij XYZ in CDE.

Kapital skupine je za 4.046 tisoč EUR večji kot v primeru brez sklenitve terminske pogodbe zaradi višjega Čistega poslovnega izida poslovnega leta podjetja XYZ iz naslova dobička pri spremembi poštene vrednosti terminske pogodbe.

V drugem koraku pa skupina XYZ evidentira še varovanje pred tveganjem čiste finančne naložbe v tuje podjetje, tako da spremembo poštene vrednosti terminske pogodbe iz izkaza poslovnega izida prenese v kapital skupine.

Tabela 48: Evidentiranje varovanja pred tveganjem v letu 20X8 v konsolidiranih izkazih XYZ

Postavka (v 000 EUR)	V breme	V dobro
Finančni prihodek	4.046	
Kapital (prevedbena rezerva)		4.046

Vir: Prirejeno po IFRIC Draft Interpretation D22, 2007, str. 14.

Tabela 49: Konsolidirana bilanca stanja skupine XYZ na dan 31.12.20X8 z obračunom varovanja pred tveganjem

	Podjetje XYZ (v 000 EUR)	Podjetje CDE (v 000 EUR)	Izločitve v breme	Izločitve v dobro	Manjšinski delež	Konsolidirani izkaz
Dolgoročna sredstva	1.472.602	240.658				1.547.424
Naložba v odvisno podjetje	204.369	0		204.369		0
Opredmetena osnovna sredstva	922.721	240.658				1.163.379
Dobro ime	0	0	42.387	3.853		38.533
Ostala dolgoročna sredstva	345.512	0				345.512
Kratkoročna sredstva	401.201	136.641				537.842
Zaloge	166.353	31.634				197.988
Izvedeni finančni instrumenti	4.046	0				4.046
Ostala kratkoročna sredstva	230.801	105.007				335.808
Skupaj sredstva	1.873.802	377.299				2.085.266
Večinski kapital	722.604	197.784				707.084
Osnovni kapital	144.559	166.573	126.595		39.978	144.559
Rezerve iz dobička	541.263	31.065	23.609		7.456	541.263
Čisti poslovni izid poslovnega leta	33.614	5.274	4.837		1.266	32.785
Preneseni čisti poslovni izid iz prejšnjih let	3.168	14.456	11.778	791	3.469	3.168
Prevedbena rezerva	0	-19.584	3.853	4.046	-4.700	-14.691
Kapital manjšinskih lastnikov					-47.468	47.468
Celotni kapital	722.604	197.784				754.552
Obveznosti	1.151.199	179.515				1.330.714
Finančne obveznosti	695.214	78.592				773.805
Poslovne in druge obveznosti	455.985	100.923				556.909
Skupaj kapital in obveznosti	1.873.802	377.299	213.059	213.059	0	2.085.266

Vir: Letni poročili podjetij XYZ in CDE.

Dodatna knjižba zaradi varovanja je bila izvedena na mestih, označenih s krepkim in ležečim tiskom. Na postavki Čisti poslovni izid poslovnega leta je bilo izloženo v breme dodatnih 4.046 tisoč EUR (sprememba poštene vrednosti terminske pogodbe) in knjiženo v dobro Prevedbene rezerve.

Kot posledica sklenitve valutne terminske pogodbe in evidentiranja varovanja se prevedbena rezerva poveča za 4.046 tisoč EUR (zmanjša se njen negativni saldo). Ker sklenitev terminske pogodbe za razliko od najetja posojila ne povzroča nobenih dodatnih stroškov, to povečanje kapitala predstavlja tudi skupno uspešnost varovanja. Ker so učinki ščitenja na kapital pozitivni, bi bilo **v teh razmerah** varovanje z valutno terminsko pogodbo smiselno oziroma uspešno. Učinki zmanjšanja negativne spremembe kapitala so celo za 330 tisoč EUR večji kot pri varovanju s posojilom, tako da se pri proučevanih vrednostih deviznih tečajev in obrestnih mer podjetju XYZ bolj izplača varovanje s terminsko pogodbo.

3.3 Odtujitev varovanega podjetja v tujini

Če se podjetje CDE odproda, se v konsolidiranih računovodskih izkazih matičnega podjetja reklasificira v izkaz poslovnega izida celotna tečajna razlika v zvezi s posojilom podjetja XYZ v višini 18.579 tisoč EUR, pripoznana v kapitalu kot učinkoviti del varovanja. V primeru, ko je podjetje CDE varovano s pomočjo terminske pogodbe, se ob prodaji reklasificira v izkaz poslovnega izida sprememba poštene vrednosti terminske pogodbe v višini 4.046 tisoč EUR.

4 ANALIZA UČINKOV VAROVANJA NA PRIMERU SLOVENSKEGA PODJETJA (POSLOVNE SKUPINE) XYZ

Do sedaj sem učinke prevedbe računovodskih izkazov tujega odvisnega podjetja CDE na premoženje (kapital) skupine XYZ in učinke varovanja pred tovrstnimi tečajnimi razlikami prikazal samo ob eni predpostavljeni spremembi deviznega tečaja EUR/RSD v višini 10% in ob predpostavljeni razliki med evrskimi in dinarskimi obrestnimi merami v višini 8 odstotnih točk.

Z namenom priti do bolj splošno veljavne ugotovitve o uspešnosti obravnavanih dveh oblik varovanja pred valutnim tveganjem v skupini XYZ, lahko analiziramo učinke ob različnih spremembah deviznega tečaja EUR/RSD in razlikah med obrestnima merama.

4.1 Analiza sprememb kapitala zaradi vključitve tujega odvisnega podjetja v skupino XYZ pri različnih spremembah deviznega tečaja in obrestnih mer

Sprememba kapitala skupine XYZ je odvisna od spremembe deviznega tečaja, od izpostavljenosti bilance stanja (višine neto sredstev tujega podjetja) in od razlike v obrestnih merah (Pinto, 2005, str. 99). Izpostavljenost bilance stanja za skupino XYZ predstavlja delež matičnega podjetja v neto sredstvih podjetja CDE na dan 1.1.20X8 v višini 16,94 mrd RSD. Ker so neto sredstva podjetja CDE za skupino XYZ v danem trenutku fiksna, lahko analiziramo

spmembo kapitala v odvisnosti od spremembe deviznega tečaja EUR/RSD in razlike med obrestnima merama.

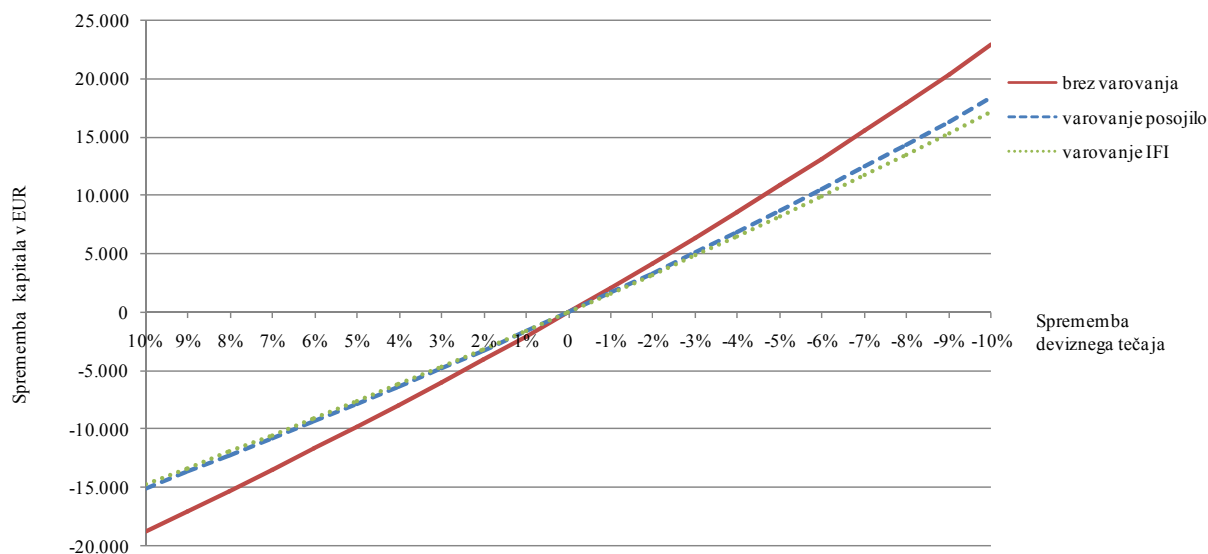
Vsi izračuni tečajnih razlik v predhodnih primerih, kjer sem prikazal evidentiranje prevedbe izkazov in varovanja čiste finančne naložbe v tuje podjetje, so bili narejeni pri tečaju 91,16 EUR/RSD na dan 31.12.20X8, torej pri predpostavljene deprecijaciji srbskega dinarja v višini 10% v letu 20X8 in ob razliki med evrsko in dinarsko obrestno mero v višini 8 odstotnih točk. V predstavljeni analizi občutljivosti (angl. *sensitivity analysis*) sem predpostavljajal, da se devizni tečaj srbskega dinarja od 1.1.20X8 do 31.12.20X8 spremeni v intervalu od +10% do -10%. Devizni tečaj je na dan 1.1.20X8 znašal 82,87 EUR/RSD, najvišji tečaj pri 10% deprecijaciji bi na dan 31.12.20X8 znašal 91,16 EUR/RSD, najnižji tečaj pri 10% apreciaciji pa bi na dan 31.12.20X8 znašal 74,58 EUR/RSD. Hkrati se lahko razlika med obrestnima merama spreminja od +8 odstotnih točk, kar pomeni, da je obrestna mera posojila v RSD večja za 8 odstotnih točk od obrestne mere posojila v EUR, do -8 odstotnih točk.

Kot sem zapisal, sprememba deviznega tečaja vpliva na kapital skupine, in sicer pri povečanju tečaja (deprecijaciji) se pri metodi končnega tečaja kapital skupine zmanjša (neto sredstva tujega podjetja so ob deprecijaciji tuje valute vedno manjša, izraženo v evrih), pri zmanjšanju tečaja (apreciaciji) pa se kapital skupine poveča. Spodnjo analizo prikazujem ob dejstvu, da se računovodski izkazi podjetja CDE prevedejo v evre z uporabo metode končnega tečaja. Če bi se izkazi podjetja CDE prevedli z uporabo metode izvirnega tečaja, bi sprememba deviznega tečaja delovala ravno v nasprotno smer kot pri metodi končnega tečaja, poleg tega pa bi bile tečajne razlike pripoznane v poslovnem izidu in ne v kapitalu.

Razlika v obrestnih merah znižuje skupno uspešnost varovanja tako pri varovanju s pomočjo posojila kot pri varovanju s terminsko pogodbo. Pri varovanju s posojilom v primeru deprecijacije RSD višja obrestna mera dinarskega posojila v primerjavi z evrskim povzroči povečanje stroškov obresti in tako zmanjšuje pozitivne učinke na kapital skupine. Pri varovanju s terminsko pogodbo v primeru deprecijacije RSD višja tržna dinarska obrestna mera v primerjavi s tržno evrsko obrestno mero zmanjšuje povečanje pošteno vrednosti terminske pogodbe in tako zmanjšuje pozitivne učinke na kapital skupine.

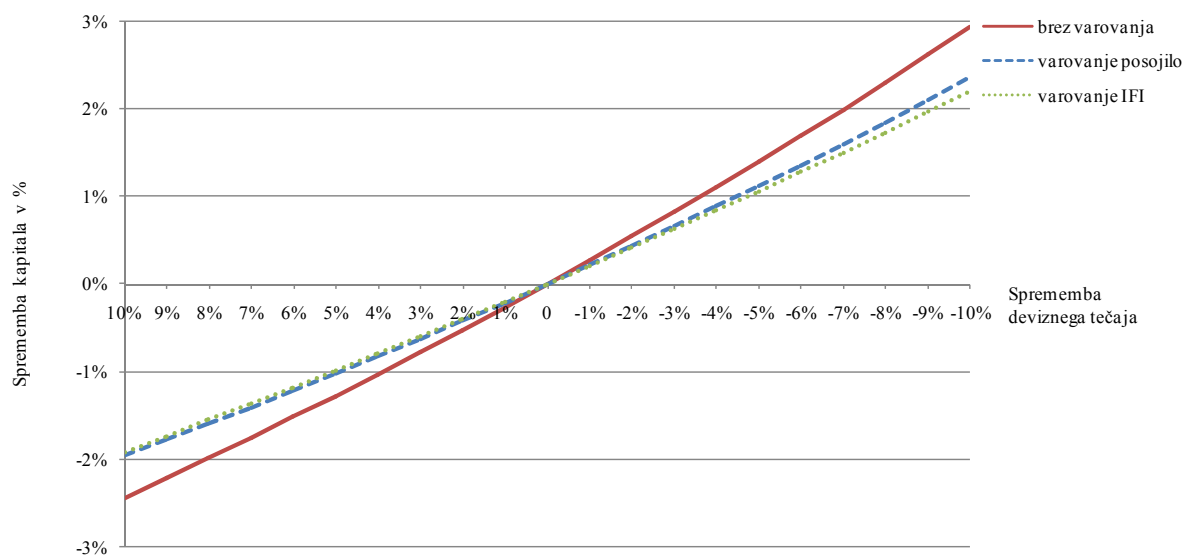
Sprememba deviznega tečaja in razlika v obrestnih merah pa med seboj nista neodvisni, temveč sta povezani preko delovanja udeležencev na mednarodnem deviznem trgu (Giddy & Dufey, 1992). Kadar so domače obrestne mere višje kot obrestne mere v tujini, je pričakovana deprecijacija valute oziroma je terminski tečaj višji od promptnega tečaja (Brigham, 2004, str. 932). Pri 8 odstotnih točk višji obrestni meri na posojila v RSD v primerjavi s posojili v EUR lahko pričakujemo na primer 10% deprecijacijo dinarja, pri 8 odstotnih točk nižji obrestni meri na posojila v RSD v primerjavi s posojili v EUR pa 10% apreciacijo dinarja. Zato lahko spremembo kapitala skupine XYZ opazujemo samo v odvisnosti od spremembe deviznega tečaja EUR/RSD, kajti razlika v obrestnih merah je tudi povezana s spremembo deviznega tečaja.

Slika 4: Sprememba kapitala skupine XYZ v EUR v odvisnosti od spremembe tečaja EUR/RSD v %

Legenda: *IFI je oznaka za izveden finančni inštrument (terminsko pogodbo).

Slika 5: Sprememba kapitala skupine XYZ v % v odvisnosti od spremembe tečaja EUR/RSD v %

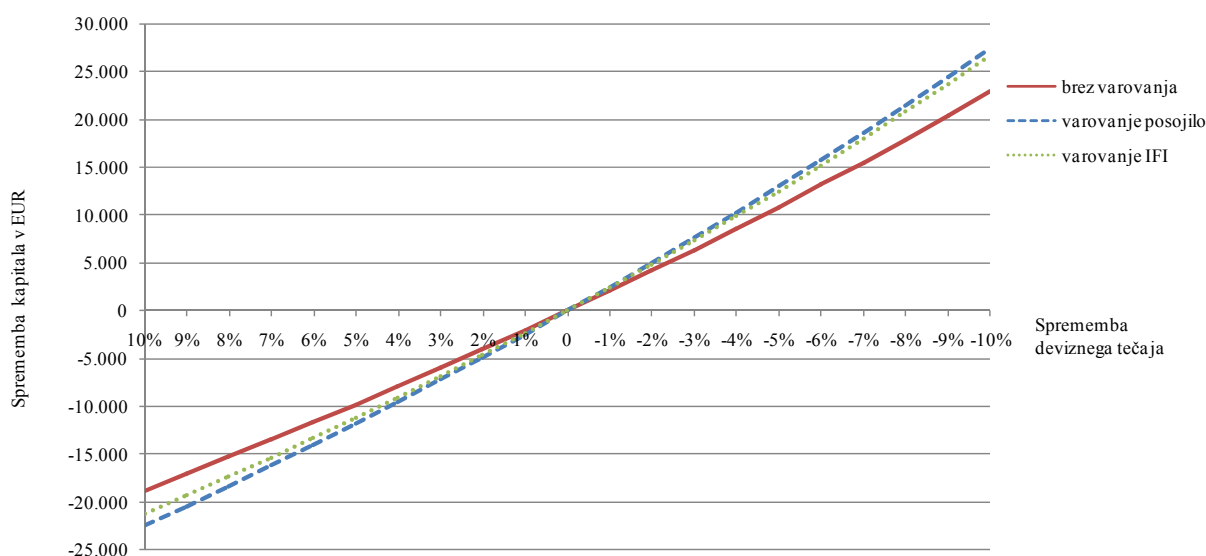

Pri 10% povečanju tečaja oz deprecijaciji srbskega dinarja se kapital skupine v letu 20X8 zniža za 18,7 mio EUR oziroma 2,4%. Vidimo, da je skupina XYZ precej izpostavljena valutnemu tveganju zaradi vključitve podjetja CDE v skupino. Glede na zmanjšanje kapitala v višini 2,4%, kar predstavlja materialno spremembo, in ob relativno visokem deležu neto sredstev skupine nominiranih v srbskih dinarjih, lahko zaključimo, da je skupina XYZ izpostavljena proučevanemu valutnemu tveganju.

Postavil sem domnevo, da bi skupina lahko zmanjšala tveganje s sklenitvijo inštrumenta varovanja čiste finančne naložbe v tuje podjetje (angl. *net investment hedge*). Če bi podjetje XYZ na začetku leta sklenilo varovanje čiste finančne naložbe v podjetje CDE z najemom zunanjega posojila v maksimalnem možnem obsegu, bi se ob 10% deprecijaciji srbskega dinarja in ob razliki v obrestnih merah v višini 8 odstotnih točk kapital skupine znižal za 15,0 mio EUR oziroma 2,0%. Varovanje s pomočjo posojila torej zmanjša spremembo kapitala, in sicer za 19,8%. Če bi podjetje XYZ na začetku leta sklenilo varovanje čiste finančne naložbe v podjetje CDE s sklenitvijo terminske prodaje valute v maksimalnem možnem obsegu, bi se ob 10% deprecijaciji srbskega dinarja in ob razliki v obrestnih merah v višini 8 odstotnih točk kapital skupine znižal za 14,7 mio EUR oziroma 1,9%. Varovanje s pomočjo terminske pogodbe torej ščiti malenkost bolj učinkovito od varovanja s pomočjo posojila pred zmanjšanjem kapitala skupine XYZ zaradi sprememb deviznega tečaja srbskega dinarja, ob predpostavljenih razmerjih med deviznim tečajem in obrestnimi merami.

Zgornjo analizo sem prikazal glede na dejanske razmere ob začetku letošnjega leta, ko je razlika v tržnih obrestnih merah znašala 8 odstotnih točk ob pričakovani letni deprecijaciji srbskega dinarja v višini 10%. Če pa imamo situacijo, ko je razlika v obrestnih merah na začetku leta večja, kot je deprecijacija valute med letom, pa so rezultati drugačni. Vzemimo, da se razlika v obrestnih merah giblje v intervalu od +12 do -12 odstotnih točk, medtem ko se sprememba deviznega tečaja giblje v intervalu od +10% do -10%. Ob 12 odstotni razliki med dinarsko in evrsko obrestno mero bo torej letno zmanjšanje vrednosti srbskega dinarja znašalo 10%.

Slika 6: Sprememba kapitala skupine XYZ v EUR v odvisnosti od spremembe tečaja EUR/RSD v %, če je razlika v obrestnih merah večja od spremembe tečaja

V tem primeru varovanje povzroči neugodne posledice, saj je ob padcu vrednosti RSD zmanjšanje kapitala večje kot v situaciji brez varovanja. Pri varovanju s posojilom je strošek

posojila v RSD večji kot tečajna razlika na kapitalu, ki jo z varovanjem zmanjšujemo. Ob naraščanju vrednosti RSD pa pri varovanju kapital naraste bolj kot v razmerah brez varovanja. Ta pozitivni učinek nas pri varovanju ne zanima, saj se želimo z varovanjem zavarovati pred neugodnimi spremembami deviznega tečaja.

4.2 Priporočilo za ravnanje podjetja XYZ

Podjetje XYZ je izpostavljeno valutnemu tveganju zaradi vključitve srbskega podjetja CDE v skupino ter bi se lahko ščitilo pred tem tveganjem s tehniko varovanja čiste finančne naložbe v podjetje v tujini, ki bi se v osnovi lahko izvedla na dva načina: z najemom posojila ali s sklenitvijo valutne terminske pogodbe.

Glede na opravljeno analizo bi podjetju XYZ v trenutnih razmerah odsvetoval sklenitev inštrumenta varovanja čiste finančne naložbe v podjetje CDE tako preko najema posojila kot tudi s sklenitvijo terminske pogodbe. Kot sem že omenil, obstaja velika razlika med obrestno mero na srbskem finančnem trgu in obrestno mero v evroobmočju. Visoka obrestna mera na posojila v RSD povzroča dodatne stroške varovanju ob določeni pričakovani deprecijaciji srbskega dinarja. Hkrati zmanjšuje pošteno vrednost terminske pogodbe in s tem uspešnost varovanja s tem inštrumentom.

Če je razlika v obrestnih merah na začetku leta večja kot je deprecijacija srbskega dinarja med letom, je varovanje neuspešno, saj povzroči večje zmanjšanje kapitala skupine kot položaj brez varovanja. Trenutne makroekonomske razmere v Srbiji so zelo podobne tej situaciji. Imamo visoko obrestno mero, ki je okoli 8 odstotnih točk višja od evrske, po drugi strani pa se rast tečaja srbskega dinarja umirja. Do konca leta naj valuta ne bi več izgubila veliko vrednosti, saj visoke devizne rezerve in posojilo Mednarodnega denarnega sklada predstavljajo nekakšen garant stabilnosti domače valute (Republic of Serbia: Stand-By Arrangement, 2009).

Ker se zlahka zgodi, da bi bila razlika v obrestnih merah ob sklenitvi varovanja višja kot kasnejša deprecijacija valute v času trajanja varovanja, podjetju XYZ v trenutnih razmerah odsvetujem sklenitev varovanja čiste finančne naložbe v podjetje CDE.

5 UPORABA VAROVANJA ČISTE FINANČNE NALOŽBE V TUJE PODJETJE V SLOVENSКИH IN NEMŠKIH POSLOVNIH SKUPINAH

Kot sem že omenil, slovenska poslovna skupina XYZ ne uporablja tehnike varovanja čiste finančne naložbe v tuje podjetje. Ostalim slovenskim podjetjem sem v zvezi s tem poslal vprašalnik, poleg tega pa sem pregledal njihova letna poročila. Na tej osnovi sem lahko zaključil,

da trenutno še nobena slovenska poslovna skupina ne uporablja tehnike varovanja čiste finančne naložbe v tuje podjetje.

Najpomembnejši razlogi navedeni v literaturi ter po mojem mnenju veljavni tudi za slovenska podjetja so naslednji: obravnavane tečajne razlike vplivajo samo na kapital in ne na poslovni izid poslovne skupine, kar v očeh menedžmenta zmanjšuje pomembnost problema (Papaioannou, 2006, str. 134); valutno tveganje nastaja pri valutah, kjer je težje izvesti varovanje zaradi višjih cen posojil in pomanjkanja izvedenih finančnih instrumentov (Fornes & Cardoza, 2009, str. 10); nepoznavanje in zahtevnost tega varovanja ter negotovi oziroma negativni učinki varovanja, ki so bili ugotovljeni tudi s pričujočo analizo. V Evropi in svetu pa naj bi ta instrument uporabljalo vedno več podjetij, da bi preprečilo nihanja (kapitala) v svojih četrletnih izkazih (Hoyle et al., 2009, str. 459). Zato bi rad v nadaljevanju preveril, koliko največjih nemških podjetij, vključenih v delniški indeks frankfurtske borze DAX, uporablja ta instrument.

Največja nemška podjetja, ki so uvrščena na borzo v Frankfurtu, so vključena v delniški indeks DAX. V indeks DAX je vključenih 30 največjih nemških podjetij po svoji tržni kapitalizaciji in obsegu transakcij na borzi. To niso nujno absolutno največja nemška podjetja po obsegu prihodkov, sredstev in številu zaposlenih, saj nekatera velika podjetja niso uvrščena na borzo. Podjetja, uvrščena na borzo, pa so dober vir podatkov, saj objavljajo vsa razkritja v skladu z MSRP v svojih letnih poročilih.

Tabela 50: Uporaba varovanja čiste finančne naložbe v tuje podjetje v nemških podjetjih, vključenih v indeks DAX, v letu 2008

Podjetje	Panoga	Varovanje čiste finančne naložbe v podjetje v tujini pred tveganjem
ADIDAS AG	Potrošniški proizvodi	DA
ALLIANZ SE	Zavarovalništvo	DA
BASF SE	Kemična industrija	NE
BAY.MOTOREN WERKE AG	Avtomobilska industrija	NE
BAYER AG	Kemična industrija	NE
BEIERSDORF AG	Potrošniški proizvodi	NE
COMMERZBANK AG	Bančništvo	NE
DAIMLER AG	Avtomobilska industrija	NE
DEUTSCHE BANK AG	Bančništvo	DA
DEUTSCHE BOERSE	Finančne storitve	DA
DEUTSCHE POST AG	Transport in logistika	NE
DT.TELEKOM AG	Telekomunikacije	NE
E.ON AG	Energetika	DA
FRESEN.MED.CARE KGAA	Farmacija in zdravstvo	NE
FRESENIUS SE	Farmacija in zdravstvo	NE
HANN.RUECKVER.AG	Zavarovalništvo	NE
HENKEL AG+CO.KGAA	Potrošniški proizvodi	DA
K+S AG	Kemična industrija	NE
LINDE AG	Kemična industrija	DA
LUFTHANSA AG	Transport in logistika	NE
MAN SE	Industrijska proizvodnja	NE
MERCK KGAA	Farmacija in zdravstvo	NE
METRO AG	Trgovina	DA
MUENCH.RUECKVERS.	Zavarovalništvo	NE
RWE AG	Energetika	DA
SALZGITTER AG	Naravni viri	NE
SAP AG	Software	NE
SIEMENS AG	Industrijska proizvodnja	NE
THYSSENKRUPP AG	Industrijska proizvodnja	NE
VOLKSWAGEN AG	Avtomobilska industrija	NE

Vir: Deutsche Boerse Group DAX Index Constituents, 2009.

Izmed 30 podjetij v indeksu DAX jih je v letu 2008 le 9 uporabljalo varovanje čiste finančne naložbe v tuje podjetje pred valutnim tveganjem in se s tem varovalo pred prevedbenim tveganjem. Podjetja, ki uporabljajo varovanje čiste finančne naložbe v tuje podjetje, so prisotna v panogah financ, bančništva, zavarovalništva, potrošniških proizvodov, kemični industriji, trgovini in energetiki. Zanimivo je, da tudi tako velika in globalno razširjena podjetja, ki poslujejo v večini svetovnih valut, kot so Siemens, Bayer in Daimler ne uporabljajo tega inštrumenta.

Pred širše opredeljenim valutnim tveganjem se varuje vseh 30 podjetij, kjer predvsem varujejo posamezne transakcije in prihodnje denarne tokove v tujih valutah. Za varovanje pred valutnim tveganjem uporabljajo najrazličnejše izvedene finančne inštrumente: terminske pogodbe, opcije, zamenjave...

SKLEP

Namen magistrskega dela je bil ugotoviti, koliko je neto premoženje (kapital) poslovne skupine XYZ izpostavljeno spremembam vrednosti zaradi specifičnega valutnega tveganja, ki izvira iz vključitve tujih odvisnih podjetij v skupino, in kako se lahko ta izpostavljenost zmanjša z uporabo določenega inštrumenta varovanja, ki se imenuje varovanje čiste finančne naložbe v podjetje v tujini pred tveganjem. Skupina XYZ je slovenska poslovna skupina, ki deluje v dejavnosti trgovine, njeni podatki pa so bili prilagojeni zaradi zaupnosti. Skupina ima več tujih odvisnih podjetij, od katerih je podjetje CDE v Srbiji glavni vir tečajnih razlik v skupini zaradi sprememb deviznega tečaja srbskega dinarja glede na evro. Izpostavljenost sem definiral kot odstotno spremembo kapitala skupine zaradi spremembe deviznega tečaja EUR/RSD za določen odstotek. Učinki varovanja so bili prikazani kot zmanjšanje odstotne spremembe kapitala zaradi spremembe deviznega tečaja EUR/RSD za določen odstotek.

Skupina XYZ je precej izpostavljena spremembam deviznega tečaja srbskega dinarja pri vključitvi podjetja CDE v skupino, kar zmanjšuje neto premoženje skupine in neugodno vpliva na percepcijo upnikov in lastnikov. Zaradi tega sem domneval, da bi lahko skupina XYZ s sklenitvijo varovanja čiste finančne naložbe v podjetje v tujini zmanjšala variabilnost svojega neto premoženja. Potrditev te domneve bi lahko služila podjetju XYZ kot osnova za sklenitev omenjenega varovanja.

Podjetje CDE povzroča večino tečajnih razlik v skupini XYZ tako preko njegovih transakcij v tujih valutah kot pri prevedbi njegovih izkazov v evre. Prikazal sem, kako se izračunajo in evidentirajo tečajne razlike pri prevedbi izkazov podjetja CDE v evre, in koliko znašajo ob 10% letni deprecijaciji srbskega dinarja, ki je običajna v zadnjem času. Izračun je narejen tako z uporabo metode končnega tečaja, ki jo skupina XYZ uporablja v praksi, kot z uporabo metode izvirnega tečaja, tako da sem lahko primerjal rezultate uporabe obeh metod. Pri 10% deprecijaciji

srbskega dinarja ima podjetje CDE izraženo v evrih večji čisti poslovni izid, sredstva, kapital in dobičkonosnost kapitala pri uporabi metode izvirnega tečaja kot pri uporabi metode končnega tečaja. Finančni kazalniki razen dobičkonosnosti kapitala ostajajo pri metodi končnega tečaja nespremenjeni v primerjavi z lokalno valuto, medtem ko metoda izvirnega tečaja spremeni razmerja in finančne kazalnike.

V nadaljevanju sem prikazal, kako bi lahko skupina XYZ negativne učinke prevedbe in vključitve podjetja CDE zmanjšala s sklenitvijo inštrumenta varovanja, ki se imenuje varovanje čiste finančne naložbe v podjetje v tujini (angl. *net investment hedge*). Omenjenega inštrumenta skupina XYZ trenutno ne uporablja, tako da so prikazani izračuni hipotetični. Varovanje se lahko izvede z najetjem posojila v valuti podjetja, ki ga varujemo (srbski dinar), ali s sklenitvijo izvedenega finančnega inštrumenta, in sicer terminske prodaje srbskega dinarja za evre. Prikazano je evidentiranje varovanja v računovodskih izkazih skupine XYZ, tako da se tečajne razlike pri inštrumentu varovanja (posojilo ali terminska pogodba) prenesejo iz izkaza poslovnega izida v kapital, kjer zmanjšujejo variabilnost prevedbene rezerve.

V četrtem poglavju sem podal rezultate analize občutljivosti kapitala skupine XYZ na spremembo deviznega tečaja EUR/RSD in razliko v obrestnih merah na srbskem finančnem trgu in v evroobmočju. Pričakovana sprememba deviznega tečaja v letu in razlika v obrestnih merah na začetku leta sta med seboj povezani, in sicer večja kot je razlika v obrestnih merah na začetku leta, večja je pričakovana sprememba deviznega tečaja. V analizi sem predpostavljaj spremembo deviznega tečaja v intervalu od +10% do -10% in razlike v obrestnih merah od +8 do -8 odstotnih točk v obdobju enega leta. V eni skrajnosti imamo tako razmere z 10-odstotno depreciacijo srbskega dinarja in dinarsko obrestno mero, ki presega evrsko obrestno mero za 8 odstotnih točk. V drugi skrajnosti pa imamo 10-odstotno apreciacijo srbskega dinarja in dinarsko obrestno mero, ki je za 8 odstotnih točk nižja od evrske obrestne mere. Ker so devizni tečaj in obrestne mere med seboj povezani, lahko spremembo kapitala XYZ izrazimo samo v odvisnosti od deviznega tečaja.

Ob spremembah deviznega tečaja v intervalu od +10% do -10% v obdobju enega leta sem tako prikazal, za koliko se spremeni neto premoženje oziroma kapital skupine, nato pa, za koliko se ta sprememba zmanjša ob sklenitvi varovanja. Pri 10% povečanju tečaja oziroma depreciaciji srbskega dinarja (ob 8-odstotni razliki v obrestnih merah) se kapital skupine XYZ zniža za 2,4%. Znižanje v takem obsegu ocenjujem kot materialno in potrebno pozornosti s strani vodstva podjetja, še zlasti, če je skupina relativno visoko zadolžena. Zaradi takega učinka in negotovosti, povezane z gibanjem tečaja srbskega dinarja, je upravičeno proučiti možnosti varovanja pred tovrstnim tveganjem. V primeru varovanja z najemom posojila bi se ob 10% depreciaciji srbskega dinarja kapital skupine znižal za 2,0%. Višja cena posojila v srbskih dinarjih v veliki meri nevtralizira ustvarjene pozitivne tečajne razlike pri tem posojilu. Pri varovanju s pomočjo valutne terminske pogodbe pa bi se ob 10% depreciaciji srbskega dinarja kapital skupine znižal za 1,9%, kar je le za malenkost bolje kot pri varovanju s posojilom.

Kljub navidezni majhni uspešnosti podjetju XYZ v sedanjih razmerah ne bi svetoval sklenitve varovanja čiste finančne naložbe v podjetje CDE. Zlahka bi se namreč zgodilo, da bi se razmere malo spremenile v situacijo, ko bi bila razlika v obrestnih merah na začetku varovanja večja od spremembe tečaja v obdobju varovanja. Na primer, da bi bila razlika v obrestnih merah 12 odstotnih točk, deprecijacija pa bi znašala 10%, bi se v teh razmerah pri varovanju z najemom posojila kapital skupine XYZ znižal za 2,9%, pri varovanju z valutno terminsko pogodbo pa za 2,8%, kar je celo več kot v primeru brez varovanja. Poleg tega je na srbskem finančnem trgu zelo težko pridobiti posojilo v višini 16,94 mrd RSD, tako da bi podjetje XYZ s posojilom lahko varovalo le precej manjši znesek neto sredstev podjetja CDE.

Na koncu sem pregledal tudi razširjenost uporabe inštrumenta varovanja čiste finančne naložbe v tuje podjetje v praksi v slovenskih in nemških poslovnih skupinah. Slovenskim podjetjem sem poslal anketni vprašalnik, s katerim sem poskušal ugotoviti obseg omenjenega valutnega tveganja in razširjenost uporabe inštrumentov varovanja. Iz odgovorov je bilo razvidno, da nobena slovenska poslovna skupina trenutno še ne uporablja inštrumenta varovanja čiste finančne naložbe v tuje podjetje. Glede na navedbe v literaturi pa naj bi v Evropi in svetu ta inštrument uporabljali predvsem največji multinacionalni koncerni. Zato sem preveril tudi, kakšno je stanje v največjih 30 nemških podjetjih, vključenih v delniški indeks DAX, s pregledom njihovih javno dostopnih podatkov in letnih poročil. Izmed največjih nemških poslovnih skupin jih je 9 od 30, vključenih v indeks DAX, uporabljalo varovanje čiste finančne naložbe v podjetje v tujini v letu 2008.

LITERATURA IN VIRI

1. Alexander, D., Britton A. & Jorissen, A. (2003). *International Financial Reporting and Analysis*. London: Thomson Learning.
2. Amin, M. (2006, 27. maj). Should companies hedge against translation risk? Najdeno 18. februarja 2009 na spletnem naslovu http://pwc.blogs.com/mohammed_amin/2006/05/should_companie.html
3. Amin, M. (2007, 8. marec). Practical difficulties with net investment hedging. Najdeno 18. februarja 2009 na spletnem naslovu http://pwc.blogs.com/mohammed_amin/2007/03/practical_diffi.html
4. Amrhein, D.G. (1994). Reporting of foreign currency translation. *Multinational Business Review*.
5. Baker, R.E., Lembke, V.C., & King, T.E. (1996). *Advanced Financial Accounting* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill Companies.
6. Bazaz, M.S. & Senteney, D.L. (2001). Value Relevance of Unrealized Foreign Currency Translation: Gains and Losses. *American Journal of Business*, 16 (2), 55-62.
7. Belk, P.A. & Edelshain, D.J. (1997). Foreign Exchange Risk Management – The Paradox. *Managerial Finance*, 23 (7), 5-24.
8. Brigham, E.F. & Daves, P.R. (2004). *Intermediate Financial Management* (8th ed). Mason: South-Western.
9. *Deutsche Boerse Group DAX Index Constituents*. Najedno 11. julija 2009 na spletnem naslovu http://deutsche-boerse.com/dbag/dispatch/en/isg/gdb_navigation/home?active=constituents&module=InConstituents_Index&wp=DE0008469008&wplist=null&foldertype=_Index&wpbpl
10. Dodge, R. (1996). *Group Financial Statements*. London: Thomson Learning.
11. Eiteman, D.K., Stonehill, A.I., Moffet, H.M. & Kwok, C.C.Y. (2001). *Multinational Business Finance* (9th ed.). Boston: Addison-Wesley.
12. Epstein B.J., Jermakowicz E.K. (2008). *Interpretation and Application of International Financial Reporting Standards*. Hoboken: Wiley.
13. FASB Statement No. 52: Foreign Currency Translation (1981). *Financial Accounting Standards Board*.
14. FASB Statement No. 133: Accounting for Derivative Instruments and Hedging Activities (1998). *Financial Accounting Standards Board*.
15. Fornes, G. & Cardoza, G. (2009). Foreign exchange exposure in emerging markets. A study of Spanish companies in Latin America. *International Journal of Emerging Markets*, 4 (1), 6-25.
16. FRS 23: The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates (2004). *Accounting Standards Board*.
17. FRS 24: Financial Reporting in Hyperinflationary Economies (2004). *Accounting Standards Board*.

18. Giddy, I.H. & Dufey, G. (1992). The Management of Foreign Exchange Risk. Najdeno 10. marca 2009 na spletnem naslovu <http://pages.stern.nyu.edu/~igiddy/fxrisk.htm>
19. Hagelin, N. (2003). Why Firms Hedge with Currency Derivatives: An Examination of Transaction and Translation Exposure. *Applied Financial Economics*, 13 (1), 55-69.
20. Hagelin, N., Pramborg, B. (2002). Hedging Foreign Exchange Exposure: Risk Reduction from Transaction and Translation Hedging. *EFMA 2001 Lugano Meetings*.
21. Henock, L. (2003). The value relevance of the foreign translation adjustment. *Accounting Review*.
22. Hoyle, J.B., Schaefer, T.F. & Douppnik, T.S. (2009). *Advanced Accounting* (9th ed). New York: McGraw-Hill/Irwin.
23. IFRIC Draft Interpretation D22: Hedges of a net investment in a foreign operation (2007). *International Accounting Standards Board*.
24. IFRIC Interpretation 16: Hedges of a net investment in a foreign operation (2008). *International Accounting Standards Board*.
25. Insights into IFRS: KPMG's Practical Guide to International Financial Reporting Standards (2008) (5th ed.) Gee Publishing Ltd.
26. Jackson, T. & Cook D.M. (1998). A brief history of accounting for the translation of foreign currencies. *Journal of Management History*, 4 (2), 137-144.
27. Jeter, D.C., Chaney, P.K. (2004). *Advanced Accounting*. (2nd ed.). Hoboken: John Wiley and Sons.
28. Larsen, J.E. (2000). *Modern Advanced Accounting*. (8th ed.). Boston: McGraw-Hill/Irwin.
29. Latridis, G.E. (2007). An empirical assessment of special accounting issues and financial attributes relating to the accounting treatment of translation gains and losses: the UK case. *Review of Accounting and Finance*, 6 (1), 59-85.
30. Letno poročilo podjetja CDE (2008).
31. Letno poročilo podjetja XYZ (2008).
32. Lewis, R. & Pendrill, D. (1996). *Advanced Financial Accounting*. (5th ed.). London: Financial Times/Pitman.
33. MRS 21: Vplivi sprememb deviznih tečajev (2008). Uredba komisije (ES) št. 1126/2008 z dne 3. novembra 2008 o sprejetju nekaterih mednarodnih računovodskih standardov v skladu z Uredbo (ES) št. 1606/2002 Evropskega parlamenta in Sveta (*Uradni list Evropske unije L 320/I*).
34. MRS 27: Konsolidirani in ločeni računovodski izkazi (2008). Uredba komisije (ES) št. 1126/2008 z dne 3. novembra 2008 o sprejetju nekaterih mednarodnih računovodskih standardov v skladu z Uredbo (ES) št. 1606/2002 Evropskega parlamenta in Sveta (*Uradni list Evropske unije L 320/I*).
35. MRS 28: Finančne naložbe v pridružena podjetja (2008). Uredba komisije (ES) št. 1126/2008 z dne 3. novembra 2008 o sprejetju nekaterih mednarodnih računovodskih standardov v skladu z Uredbo (ES) št. 1606/2002 Evropskega parlamenta in Sveta (*Uradni list Evropske unije L 320/I*).

36. MRS 29: Računovodsko poročanje v hiperinflacijskih gospodarstvih (2008). Uredba komisije (ES) št. 1126/2008 z dne 3. novembra 2008 o sprejetju nekaterih mednarodnih računovodskih standardov v skladu z Uredbo (ES) št. 1606/2002 Evropskega parlamenta in Sveta (*Uradni list Evropske unije L 320/1*).
37. MRS 39: Finančni instrumenti: pripoznavanje in merjenje z izjemo nekaterih določb v zvezi z obračunavanjem varovanja pred tveganjem (2008). Uredba komisije (ES) št. 1126/2008 z dne 3. novembra 2008 o sprejetju nekaterih mednarodnih računovodskih standardov v skladu z Uredbo (ES) št. 1606/2002 Evropskega parlamenta in Sveta (*Uradni list Evropske unije L 320/1*).
38. Papaioannou, M.G. (2006). Exchange Rate Risk Measurement and Management: Issues and Approaches for Firms. *IMF Working Paper*.
39. Pierce, A., Brennan, N. (2003). *Principles and Practice of Group Accounts: A European Perspective*. Dublin: Cengage Learning Business Press.
40. Pinto, J.A. (2001). Foreign currency translation adjustments as predictors of earnings changes. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 10 (1), 51-69.
41. Pinto, J.A. (2005). How Comprehensive is Comprehensive Income? The Value Relevance of Foreign Currency Translation Adjustments. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 16 (2), 97-122.
42. Radebaugh, L.H. & Gray, S.J. (1997). *International Accounting and Multinational Enterprises* (4th ed.). New York: John Wiley and Sons.
43. Republic of Serbia: Stand-By Arrangement – Second Review Mission (2009). *International Monetary Fund*.
44. Schroeder, R.G., Clark, M.W. & Cathey, J.M. (2004). *Financial Accounting Theory and Analysis: Text Readings and Cases* (8th ed.). New York: Wiley.
45. Shapiro, A.C. (2002). *Multinational Financial Management* (7th ed.). New York: John Wiley and Sons.
46. Simas, D., De Medeiros, O. (2005). Translation of Financial Statements. Najdeno 10. julija 2009 na spletnem naslovu <http://129.3.20.41/eps/fin/papers/0503/0503018.pdf>
47. Slovenski računovodski standardi (2006). Slovenski inštitut za revizijo (*Uradni list RS*, št. 118/2005 z dne 27.12.2005).
48. SSAP 20: Foreign currency translation (1983). *Accounting Standards Board*.
49. Taylor, P.A. (1996). *Consolidated Financial Reporting*. London: Paul Chapman Publishing Ltd.
50. Turk, I., Kavčič, S., Kokotec-Novak, M., Koželj, S. & Odar, M. (2004). *Finančno računovodstvo*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
51. UITF Abstract 9: Accounting for operations in hyper-inflationary economies (1993). *Accounting Standards Board*.
52. UITF Abstract 19: Tax on gains and losses on foreign currency borrowings that hedge an investment in a foreign enterprise (1998). *Accounting Standards Board*.

PRILOGA: Terminološki slovar

- available-for-sale financial assets** – za-prodajo-razpoložljiva finančna sredstva
- balance sheet, translation, accounting exposure** – bilančna, translacijska, računovodska izpostavljenost
- balancing item** – uravnoteževalna postavka
- cash flow hedge** – varovanje denarnega toka pred tveganjem
- currency swap** – valutna zamenjava
- consumer price index** – indeks cen potrošnih dobrin
- current exchange rate** – končni devizni tečaj
- current/noncurrent method** – metoda kratkoročnih/dolgoročnih sredstev
- current rate method** – metoda končnega tečaja
- currency forward contract** – nestandardizirana valutna terminska pogodba
- currency futures contract** – standardizirana valutna terminska pogodba
- currency option** – valutna opcija
- currency swap** – valutna zamenjava
- derivative financial instrument** – izveden finančni inštrument
- exchange rate risk** – tveganje deviznega tečaja
- fair value hedge** – varovanje poštene vrednosti pred tveganjem
- financial covenants** – finančne zaveze
- foreign currency translation** – prevedba iz tuje valute
- foreign currency translation reserve** – prevedbena rezerva
- functional currency** – funkcijska valuta
- hedge accounting** – obračunavanje varovanja pred tveganjem
- hedge of a net investment in a foreign operation** – varovanje čiste finančne naložbe v tuje podjetje pred tveganjem
- hedging** – varovanje pred tveganjem
- historical exchange rate** – izvorni devizni tečaj
- local currency** – lokalna valuta
- monetary item** – denarna postavka
- net investment hedge** – varovanje čiste finančne naložbe
- netting** – pobotanje denarnih tokov
- non-monetary item** – nedenarna postavka
- presentation currency** – predstavljena valuta
- sensitivity analysis** – analiza občutljivosti
- temporal method** – metoda izvirnega tečaja
- transaction exposure** – transakcijska izpostavljenost
- translation adjustment** – prevedbeni popravek
- two-transaction approach** – pristop dveh transakcij
- unrealized loss** – nerealizirana izguba